

ประวัติและการพัฒนาการศึกษาวิชาแพทยศาสตร์ในประเทศไทย

ประเทศไทยเป็นชาติที่เก่าแก่ชาติหนึ่งในทวีปเอเชีย แต่เดิมนั้นอยู่ในดินแดนประเทศจีนตอนใต้ในอาณาจักรน่านเจ้า ซึ่งเป็นอาณาจักรที่มีวัฒนธรรมสูง มีขนบธรรมเนียมประเพณี ภาษา หนังสือ และศาสนาของตนโดยเฉพาะ เมื่อชาวจีนอพยพเข้าไปอยู่ในอาณาจักรน่านเจ้ามากขึ้น และเป็นเวลานาน ชนชาติจีนก็ได้กลืนวัฒนธรรมของอาณาจักรน่านเจ้าเป็นวัฒนธรรมของจีน ในที่สุดอาณาจักรน่านเจ้าก็ตกเป็นของจีนทั้งหมด

ชนชาติไทยเป็นชนกลุ่มหนึ่งในอาณาจักรน่านเจ้าที่มีวัฒนธรรมของตนก่อนที่จะตกเป็นของจีน แยกกันอยู่เป็นตระกูล มีอาชีพส่วนใหญ่เป็นชาวนา เมื่อมีการติดต่อกับชนชาติอื่น ทำให้วัฒนธรรมสลายตัวที่ละน้อย มีการยืมวัฒนธรรมกันใช้นาน ๆ เข้าทำให้ชนชาติเดียวกันมีวัฒนธรรมต่างกันมากขึ้น เมื่อเกิดโรคระบาด ชนชาติไทยต่างก็อพยพไปอยู่ถิ่นใหม่ตามที่ต่าง ๆ บางพวกอพยพลงมาทางแหลมอินโดจีน ขณะเดียวกันมีการรပ်ฟุงในอาณาจักรน่านเจ้าเพื่อแย่งดินแดน ชนชาติจีนซึ่งมีอำนาจเหนือกว่าเป็นฝ่ายชนะ ชนชาติไทยบางพวกตกเป็นเชลย พวกที่เหลือก็รวมเป็นพวกเดียวกัน มีหัวหน้าทำการปกครอง เรียกหัวหน้าว่า เจ้าฟ้าหลวงบาง ฟ้าหลวงบาง เจ้าฟ้าบาง ทำการยื่นหยัดต่อสู่กับชนชาติจีน

ส่วนชนชาติไทยที่อพยพลงมาทางแหลมอินโดจีน ทำการแยกกันอยู่เป็นพวก ๆ มีการรပ်ฟุงกับเจ้าของถิ่นเดิม บางพวกถอยร่นลงมาทางใต้ มีการรပ်สมกับชนชาติอื่นที่เป็นเจ้าของถิ่น บางพวกถอยลงมาทางใต้ของแหลมอินโดจีน พวกนี้แบ่งออกเป็น 3 พวกใหญ่ พวกหนึ่งเรียกว่าไทยใหญ่ อยู่ตอนเหนือของพม่า พวกที่สองเรียกว่าไทยน้อย อยู่ในประเทศไทยปัจจุบันและประเทศลาว พวกสุดท้ายเรียกว่า พวกเขิน ลื้อ อยู่ในดินแดนสิบสองปันนา ไทยทั้งสามพวกนี้ได้รับอิทธิพลจาก พม่า จีน อินเดีย เวียดนาม มอญ ขอม และเขมรโบราณ ในจำพวกชนชาติไทยนี้ พวกไทยน้อยเป็นพวกเดียวเท่านั้นที่สามารถรวม

เป็นปีกแผ่นได้ ใค้ดอยร่นลงมาเรื่อยจนกระทั่งถึงคุ่มแม่น้ำเจ้าพระยา¹ ใค้ทำการรบกับพวกขอมซึ่งเป็นเจ้าถิ่น และสามารถไล่เจ้าถิ่นถอยไปจนสามารถตั้งอาณาจักรของตนได้ เรียกว่า อาณาจักรสุโขทัย อาณาจักรศรีอยุธยา และอาณาจักรไทยในปัจจุบันตามลำดับ²

ชนชาติไทยมีวัฒนธรรมของคนมานานแล้ว วัฒนธรรมเหล่านี้ใค้คิดค้นมาตั้งแต่อู่ในอาณาจักรน่านเจ้าแล้ว มีการปรับปรุงวัฒนธรรมไปตามกาลเวลา มีการปฏิบัติสืบต่อมาจากนเป็นประเพณี และยืค้ถือเป็นธรรมเนียมต่อมา มีการดัดแปลงวัฒนธรรมให้เข้ากับสมัยละทั้งประเพณีบางอย่างที่เห็นว่าตรงความเจริญ ประเพณีที่ยืค้ถือกันมานี้ มีทั้งที่เกี้ยวข้องกับวัตถุและบุคคล ประเพณีที่เกี้ยวกับบุคคล มีทั้งแต่ประเพณีการเกิด การเจ็บและการตาย มีการทำพิธีต่าง ๆ พิธีเหล่านี้ทำสืบต่อกันมาจนกลายเป็นประเพณีเกี่ยวกับชีวิต มี การดัดแปลงประเพณีตามลำดับ ตามความเจริญของการศึกษา ทำการแก้ไขประเพณีตามสมัยเพื่อความสะดวกรวดเร็วในการดำรงชีวิต และเป็นธรรมดาของมนุษย์ที่มีมีการเกิด ก็มีการเจ็บ และมีการตายในที่สุด³

เมื่อมีการเจ็บ ธรรมชาติจะสอนให้คนรู้จักหาวิธีบำบัดความเจ็บไขด้วยวิธี ต่าง ๆ เพื่อให้หายไข้ วิธีการรักษาจะเป็นไปตามความเชื่อและความสามารถของคน คนที่ไม่มีความรู้ก็ขอความช่วยเหลือจากผู้นทำการรักษา เรื่องการแพทย์ของไทยแบบนี้ มีมานานแล้ว ประปนกับวัฒนธรรมตั้งแต่สมัยที่ไทยอยู่ในดินแดนเดิมตอนใต้ของจีน การแพทย์ใค้คิดค้นมากับชนชาติไทยตลอดเวลาที่ดอยร่นลงมาทางใต้ ขณะที่ดอยร่นลงมานั้นใค้เกิดโรคระบาดอย่างรุนแรง และเมื่อดอยลงมาถึงคุ่มแม่น้ำเจ้าพระยง ก็เกิดโรคระบาดอีก จนต้องทิ้งเมือง

¹พระยาอนุমানราชชน (เสฐียรโกเศศ), "ชนชาติไทย," การศึกษาเรื่องเมืองไทย (พระนคร:ราชบัณฑิตยสถาน, 2505), หน้า 125 - 38.

²พระยาอนุমানราชชน, เรื่องเดียวกัน หน้าเดียวกัน.

³พระยาอนุমানราชชน (เสฐียรโกเศศ), "เรื่องประเพณีไทย," การศึกษาเรื่องประเพณีไทย (พระนคร:ราชบัณฑิตยสถาน, 2505), หน้า 1 - 7.

และอพยพลงมาเรื่อยจนกระทั่งกรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานี¹

ในสมัยที่กรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานีนั้น ได้เกิดมีโรคระบาดอย่างแรงเป็นครั้งแรก ในปี พ.ศ. 1900 ครั้งที่สองในปี พ.ศ. 2077 เกิดโรคระบาด ไข้ทรพิษ เป็นเหตุให้พระบรมราชาที่ 4 ประชวรและสวรรคต ในปีพ.ศ. 2447 เกิดโรคระบาดมาจากประเทศอินเดีย ผู้คนล้มตายเป็นจำนวนมาก สมัยนั้นไม่มีผู้ใดทราบสาเหตุและไม่รู้วิธีกำจัดโรคนี้อันแน่นอน การรักษาโรคก็ใช้ยากกลางบ้าน และผู้ทำการรักษาก็มีจำนวนน้อยไม่พอกับจำนวนพลเมือง²

วิธีการรักษาโรคของชนพื้นเมืองของไทยในสมัยนั้น ๆ เข้าใจว่าได้มาจากจีนและอินเดียบ้าง³ วิธีการที่ได้มาจากจีนนั้น คงได้มาตั้งแต่สมัยอยู่ในอาณาจักรน่านเจ้า และติดตามมาตลอด ส่วนวิธีที่ได้มาจากอินเดียนั้น เข้าใจว่าได้มาในสมัยที่ถอยร่นลงมาทางใต้ รับเอาวัฒนธรรมของอินเดียมาใช้ รวมทั้งการแพทย์ด้วย การแพทย์ของไทยจึงมีแบบอาชुरเวทของอินเดียปนอยู่⁴ การแพทย์ของอินเดียเป็นที่นิยมมาก มีทั้งการพยาบาล

¹แสง สุทธิพงศ์, ประวัติการสาธารณสุขแห่งประเทศไทย (พระนคร:โรงพิมพ์ไทยพิทยา, 2495), หน้า 8 - 9.

²The Executive Committee of the Eight Congress, "Public Health and Medical Service," Siam General and Medical Features (Bangkok:Bangkok Time Press, 1930), PP. 182 - 85.

³แสง สุทธิพงศ์, เรื่องเดิม, หน้า 8.

⁴หลวงพิณพาทพิทยภท, "การศึกษาแพทยศาสตร์แผนปัจจุบันในประเทศไทย," อนุสรณ์ 15 ปี ของกระทรวงสาธารณสุข พ.ศ. 2485 - 2500 (พระนคร:กระทรวงสาธารณสุข, 2500), หน้า 527.

การรักษา ต่อมาได้มีการเปลี่ยนแปลงไปบ้าง¹ การรักษาพยาบาลในสมัยก่อน ไม่ว่าจะเป็นแบบของไทย จีน หรืออินเดีย ยังขาดความรู้ทางวิชาการมาก ขณะเดียวกันประชาชนส่วนใหญ่มีความเชื่อในทางไสยศาสตร์ ไม่มีโรงเรียนแพทย์ หรือสถาบันฝึกอบรมทางแพทย์ การพยาบาลรักษาใช้พวกยากลางบ้าน สมุนไพร ถี้อโชคกลางและพิธีกรรมทางไสยศาสตร์เกือบทั้งสิ้น²

ในสมัยนั้นผู้ที่ต้องการเป็นแพทย์ ต้องทำการศึกษาค้ยตนเอง โดยมากมีการสอนเป็นตระกูลต่อกัน หรือผู้ที่เคยเป็นคนรับใช้แพทย์ ค้นเคยกับการรักษา การใช้ยา และจำวิธีการได้ แล้วนำมาพยาบาลรักษาคนต่อไปได้ การสอนใช้แบบท่องจำ อ่านตำราและฝึกฝนตนเองจนเกิดความชำนาญ³ นอกนั้นไม่มีใครได้รับการถ่ายทอดวิชานี้เลย ไม่ว่าจะเป็นเรื่องรักษาหรือยา โดยเฉพาะส่วนผสมของยา มีการปกปิดเป็นความลับ ผู้ที่จะได้รับตำแหน่งเป็นแพทย์สืบต่อกันมาได้นั้น มักจะเป็นผู้ที่มีความรู้ดีและได้รับความไว้วางใจมากเท่านั้น⁴

¹กรมพระยาคำรงราชานุภาพ, "เรื่องวิชาแพทย์ไทย," ลัทธิธรรมเนียมต่าง ๆ ฉบับหอสมุดแห่งชาติ (พระนคร ป.พิศนาคะการพิมพ์, 2504), หน้า 197 - 98.

²สร เมตตियวงศ์, การผลิตแพทย์เพื่อในการพัฒนาประเทศ (เอกสารส่วนบุคคล วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักรประจำปีการศึกษา พ.ศ. 2508 - 2509), หน้า 1.

³สังค์ เปล่งวานิช, "การแพทย์ในส่วนภูมิภาคของประเทศไทย," เวชสารกรมการแพทย์, 14 (มกราคม, 2508), 31.

⁴กรมพระยาคำรงราชานุภาพ, เรื่องเดิม, หน้า 199.

วิธีการศึกษาการเป็นแพทย์ เดิมก็รู้จักพวกเครื่องยาแพทย์แผนโบราณ ได้แก่ รากไม้ สารใบไม้ต่าง ๆ อาศัยจากตำราประกอบการใช้ ศึกษาจากอาการของคนไข้ แล้วเทียบกับตำรา เมื่อทราบว่า เป็นโรคอะไร จึงทำการรักษา ยาที่ใช้ส่วนมากเป็นพวก ยาสมุนไพรซึ่งมี ผล ดอก ใบ ของพืชพันธุ์ที่เกิดขึ้นในป่า เช่น จันทน์แดง สมอ ว่าง มะขามป้อม ใพล ดอกบุนนาค ใบระกา เป็นต้น บางชนิดเป็นยางไม้หรือราก เช่น มหาหิงค์ สารส้ม เป็นต้น บางชนิดเป็นเครื่องเทศ เครื่องหอม เช่น พิมเสน ชะมดเขี้ยว อำพัน เป็นต้น บางชนิดได้จากสัตว์ หรือร่างกายของสัตว์ เช่น กระดุก เขี้ยว เล็บ เป็นต้น ทั้งหมดนี้เป็นยาที่นำมาผสมกันตามส่วนที่ตำรายกไว้ ทำเป็นผงบ้าง เม็ดย่าง ตัดเป็นท่อน เล็กลงใหญ่บ้าง นำมาคองเอาแต่น้ำกระสาย บางที ทำหยาบ ๆ แล้วกวนไว้ หมักไว้ เพื่อทำเป็นยากวน ยาเม็ด ทำเป็นก้อนกลม ๆ ยาเหล่านี้มีชื่อประจำขนานเรียกต่าง ๆ กัน เช่น ยากำลึงราชสิงห์ ยาทำลายพระสุเมรุ ยาจันทน์ลีลา ยาเทพจิตรารมณ และ ยาสุขไสยาสน์ เป็นต้น¹ ยาเหล่านี้บางชนิดมีรสเฝื่อนมาก บางชนิดใช้อาบหรือชโลมตาม ร่างกาย²

เป็นธรรมเนียมของคนไข้ในสมัยโบราณ เมื่อไปหาแพทย์เพื่อทำการรักษา จะมีการตั้งขวัญ มีข้าวสาร กลวย หมากพลู เงิน ให้แก่แพทย์ผู้ทำการรักษา ทั้งนี้เป็นการให้ ความยกย่องความเคารพ ถ้าเจ้าของไข้ใจดี และแพทย์รักษาหาย ก็จะทำให้รางวัลแก่แพทย์มาก พอเลี้ยงครอบครัวได้ วิธีการเช่นนี้ ทำให้แพทย์พยายามหาความรู้มากยิ่งขึ้น³ แพทย์ใด ที่มี ชื่อเสียงมาก จะมีคนนับถือ มีงานทำมาก บางคนที่ไม่มีความสามารถจะนำสิ่งอื่นมา เป็นเครื่องตอบแทน เช่น ไร่นา สวน ลูกสาว และทาส เป็นต้น แพทย์ที่มีความสามารถ

¹กรมพระยาคำรงราชานุภาพ, เรื่องเดียวกัน, หน้า 206 - 207.

²"การแพทย์ในรัชสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช คัดจากหนังสือลาดูแบร์," ข่าวแพทย์, 5 (มีนาคม, 2475), 495.

³กรมพระยาคำรงราชานุภาพ, เรื่องเดิม, หน้า 214.

มาก จะทำตำราขึ้นใช้เอง และเก็บเป็นความลับ¹

การรักษาของไทยในสมัยโบราณใช้วิธีทางไสยศาสตร์ เวทมนต์คาถา น้ำมัน น้ำมันต์ ถ้าหากรักษาด้วยวิธีไสยศาสตร์ไม่หาย จึงหันไปขอความช่วยเหลือจากแพทย์แผนโบราณ บางรายโชคก็หายป่วย หากคนไข้ตายแพทย์แผนโบราณจะโยนความผิดแก่พวกผีสาวเทวดา ซึ่งคนทั่วไปนับถืออยู่แล้ว²

สถานที่ให้ความรู้ทางแพทย์มี 2 สถานที่คือ วัดและวัง เพราะทั้งวัดและวังเป็นแหล่งกำเนิดของวัฒนธรรม ศีลธรรม และวิทยาการมาเป็นเวลานาน วังเป็นศูนย์กลางบริหารบ้านเมือง ข้าราชการ วัดเป็นศูนย์กลางของประชาชน ดังนั้น การศึกษา การรักษา - พยาบาล การช่าง ศิลปกรรม และหัตถกรรม กำเนิดมาจากสองสถาบันนี้แล้วแพร่หลายไปสู่ประชาชน วัดและวังต่างก็เป็นศูนย์กลางชุมชน เป็นสถาบันทางสังคม อาจกล่าวได้ว่า วัดและวังเป็นสถานรักษาพยาบาลมาแต่โบราณ การศึกษาทั่วไปกำเนิดมาจากวัดและวัง การแพทย์ก็เป็นหนึ่งของวิชานั้นด้วย การรักษาพยาบาลกระจายจากวัดไปสู่บ้านเรือน แต่การศึกษายังคงมีอยู่เฉพาะในวัดและวังเท่านั้น จะมีตามบ้านเรือนบ้างก็เฉพาะภายในครอบครัวเท่านั้น³

การรักษาตามแบบแพทย์แผนโบราณมีมาตลอดจนกระทั่งถึงสมัยกรุงศรีอยุธยา มีการรักษาตามแบบแพทย์แผนปัจจุบันบ้าง ซึ่งเริ่มในสมัยที่ไทยติดต่อกับพวกโปรตุเกส ภายหลังจากที่วาสโคดากามา (Vascodagama) เดินทางอ้อมแหลมกู๊ดโฮฟ (Good Hope) เป็นผลสำเร็จในปี พ.ศ. 2054 พวกโปรตุเกสนอกจากจะเข้ามาทำการค้าขายแล้วยังได้นำพวกราช ความรู้ในเรื่องการรักษาด้วยยา และการผ่าตัด เข้ามาด้วย ยาชชนิดหนึ่งที่รู้จัก

¹พิชาญ พัฒนา (ผู้เรียบเรียง), ความเป็นมาของการแพทย์เมืองไทย (พระนคร: โอเดียนสโตร์, 2509), หน้า 10 - 12.

²พิชาญ พัฒนา, เรื่องเดียวกัน, หน้า 13 - 15.

³พระยาสุนทรพิพิธ, "สาธารณสุขศึกษา," อนุสรณ์ 15 ปีของกระทรวง สาธารณสุข พ.ศ. 2485 - 2500 (พระนคร: กระทรวงสาธารณสุข, 2500), หน้า 467.

กันก็คือยาซึ่งสำหรับใส่แผล พวกโบว์ทูกีสนำมาเผยแพร่และใช้กันอย่างแพร่หลายจนถึงปัจจุบัน¹

ความจริงแล้วการติดต่อกับต่างประเทศมีมานานแล้ว พวกฮอลันดาเข้ามาติดต่อเป็นครั้งแรกในสมัยกรุงศรีอยุธยาในราว พ.ศ. 2141 ในแผ่นดินสมเด็จพระนเรศวรมหาราช ต่อมาพวกอังกฤษเข้ามาติดต่อในปี พ.ศ. 2155 ในแผ่นดินสมเด็จพระเอกาทศรถ มีพวกฮอลันดาและอังกฤษ แต่ไม่ได้ตั้งหลักฐานไว้ในประวัติศาสตร์² พวกนี้ไม่มีหลักฐานแน่ชัดว่าได้มีการนำการแพทย์แบบแผนปัจจุบันเข้ามาเผยแพร่ในประเทศไทยจนกระทั่งในแผ่นดินสมเด็จพระนารายณ์มหาราช มีการติดต่อทั้งทางทูตและการค้ากับพวกฝรั่งเศส พวกฝรั่งเศสเข้ามาในประเทศไทยเป็นจำนวนมาก ประกอบด้วยพ่อค้า หมอสอนศาสนา และแพทย์ ซึ่งได้ทำการแนะนำความรู้ใหม่ ๆ แก่คนไทยมาก รวมทั้งการแพทย์แบบตะวันตกด้วย พวกหมอสอนศาสนาเข้ามาในประเทศไทยมีวัตถุประสงค์เพื่อประกาศเผยแพร่คริสต์ศาสนา ทำการรักษาพยาบาลตามแบบแพทย์ตะวันตก การรักษาตามแบบแพทย์แผนปัจจุบันจึงเกิดขึ้นในประเทศไทยตั้งแต่นั้นมา ปรากฏว่าการแพทย์แบบตะวันตกได้รับความสนใจจากพระมหากษัตริย์ไทยมาก แต่ยังไม่แพร่หลายไปสู่ประชาชน³ สมัยนี้มีหลักฐานอ้างอิงบ้าง ทำให้ทราบว่าหนังสือชื่อตำราโอสถนารายณ์ มีเรื่องยาที่ใช้รักษาโรคตามแบบแพทย์ปัจจุบันแทรกอยู่หลายขนาน⁴

¹Luang Binbakya Bidyabhed (Pyn Muangman), "The Development of Medical Education in Thailand," Journal of Medical Education, 33 (May, 1958), 409.

²มันส์วี อุนหนันท์, "ประวัติการแพทย์มิชชันนารี ในประเทศไทย," อนุสรณ์กระทรวงสาธารณสุขครบ 20 ปี พ.ศ. 2485 - 2500 (พระนคร:กระทรวงสาธารณสุข, 2500), หน้า 534.

³หลวงพิณพาทพิทยเภท การศึกษาแพทย์แผนปัจจุบัน, หน้า 528.

⁴แสง สุทธิพงศ์, เรื่องเดิม, หน้า 8 - 9.

ตามหลักฐานที่ปรากฏในหนังสือลาลูแบร์ ลาลูแบร์ได้บันทึกเกี่ยวกับการแพทย์ในสมัยกรุงศรีอยุธยาว่า ในสมัยแผ่นดินสมเด็จพระนารายณ์มหาราช มีแพทย์หลวงหลายชาติ มีทั้งแพทย์ชาวสยาม ชาวจีน ชาวมอญ และแพทย์ชาวฝรั่งเศส แพทย์ชาวฝรั่งเศสได้รับความไว้วางใจจากสมเด็จพระนารายณ์มหาราชมากกว่าแพทย์หลวงต่างชาติทั้งหมด¹

ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทยกับต่างประเทศได้สลายตัวภายหลังจากแผ่นดินสมเด็จพระนารายณ์มหาราช การติดต่อทุกชนิดกับต่างประเทศได้ยุติลงอย่างสิ้นเชิงในแผ่นดินสมเด็จพระเพทราชา จนกระทั่งประเทศไทยเสียกรุงศรีอยุธยาแก่พม่าในปี พ.ศ. 2310²

ในสมัยกรุงธนบุรี พระเจ้าตากสินมหาราชได้ตั้งกรุงธนบุรีเป็นราชธานี ภายหลังจากที่กู้อิสรภาพคืนจากพม่า พระเจ้าตากสินมหาราชครองราชย์ 15 ปี ไม่มีการติดต่อกับต่างประเทศเลย จนกระทั่งในปี พ.ศ. 2325 พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก ปฐมกษัตริย์ราชวงศ์จักรีได้ตั้งกรุงเทพฯพระมหานครเป็นเมืองหลวง ในระยะแรกไม่มีการติดต่อกับต่างประเทศเช่นเดียวกัน³

ในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ การแพทย์แผนโบราณได้วิวัฒนาการขึ้นบ้าง โดยแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ หมอหลวง และ หมอราษฎร หมอหลวงเป็นพวกที่รักษาในพระราชวัง รักษาตามพระราชโองการของกษัตริย์ ได้รับพระราชทานเงินเดือนจากงบประมาณแผ่นดิน ส่วนหมอราษฎรได้แก่หมอพื้นเมืองทั่วไป มีรายได้จากการรักษาตามแต่จะหาได้จากคนไข้ อาจเป็นสิ่งของแทนก็ได้⁴

¹"การแพทย์ในรัชสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช," เรื่องเดิม, หน้า 489.

²หลวงพิณพาทพิทยเกศ, การศึกษาแพทย์แผนปัจจุบัน..., หน้า 528.

³Luang Binbakya Bidyabhed, The Development of Medical Education..., P. 410.

⁴สังคีต เบลั่งวานิช, เรื่องเดิม, หน้า 33.

ประเทศไทยเริ่มทำการฟื้นฟูติดต่อกับต่างประเทศในสมัยรัชกาลที่ 2 ในระหว่างปี พ.ศ. 2352 - 2367¹ ทำการค้าขายและติดต่อกับประเทศโปรตุเกส สมัยนี้ไม่มีเรื่องทางแพทย์ที่น่าสนใจ จนกระทั่งในปี พ.ศ. 2371 ในแผ่นดินสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว พวกหมอสอนศาสนาชาวอเมริกันได้อเข้ามาเผยแพร่ศาสนา หมอสอนศาสนาบางคนมีความรู้ทางแพทย์แบบตะวันตก ทำการเผยแพร่ศาสนาพร้อมกับการรักษาพยาบาล ทำให้การแพทย์แบบปัจจุบันได้กระจายไปถึงประชาชนมากขึ้น หมอสอนศาสนาได้ทำการปลูกฝีป้องกันไข้ทรพิษแก่ชาวบ้านเป็นครั้งแรกในปี พ.ศ. 2383 และทำการปลูกฝีตั้งแต่นั้นมา นอกจากนี้ยังได้นำยาผสมเข้ามาใช้ในการผ่าตัดเป็นครั้งแรกด้วย² นับว่าหมอสอนศาสนาชาวอเมริกันมีบทบาทสำคัญยิ่งในการบุกเบิกงานด้านการแพทย์แผนปัจจุบัน ได้นำความรู้ความก้าวหน้าทางการแพทย์ตลอดจนวางรากฐานการแพทย์ในประเทศไทย

ในสมัยแรก ๆ ถึงแม้จะมีการรักษาโรคตามแบบแพทย์ตะวันตกบ้างแล้วก็ตาม ประชาชนชาวไทยส่วนใหญ่ยังนิยมรักษาตามแบบแพทย์แผนโบราณ ไม่มีการศึกษาสมมุติฐานของโรค การรักษาก็อาศัยทางไสยศาสตร์ควบคู่กันไป การรักษาทางไสยศาสตร์เป็นที่นิยมของประชาชนมาก การพยาบาลรักษาอีกแบบหนึ่งที่นิยมมากเช่นกัน คือ หมอนวด ใช้วิธีนวด บีบ เหยียบ ไปตามตัวคนไข้ การคลอดก็นิยมวิธีเหยียบเพื่อจะให้คลอดบุตรง่าย วิธีการรักษาพยาบาลทั้งหมดนี้ยังคงนิยมมาตลอด³

อย่างไรก็ตามตำราการรักษาพยาบาลตามแผนโบราณนี้ มีผู้รวบรวมไว้ และบางทีก็เขียนไว้ตามผนังศาลาวัด คนสมัยโบราณนิยมสร้างวัด เพราะถือว่ากุศลอย่างยิ่ง ผู้สร้าง

¹Luang Binbakya Bidyabhed, loc.cit.

²หลวงพิณพาทพิทยเภท, การศึกษาแพทย์แผนปัจจุบัน, หน้า 528.

³"การแพทย์ในรัชสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช....," เรื่องเดิม, หน้า 491 - 94.

นิยมเขียนตำราสลักไว้ตามผนังหิน ซึ่งอนุญาตให้คัดลอกไปได้ เป็นการกุศลช่วยคนจน สมัยก่อนมีการชอนตำรายาอย่างมีขีดจำกัดตามวิสัยของคนไทยโบราณที่หวงวิชาทุกอย่าง บางอย่างจึงสูญหายตายตามเจ้าของตำรับเป็นอันมาก ตัวอย่างเช่น ตำรายาแผนโบราณที่พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 3 ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้จารึกไว้บนผนังตามศาลาในบริเวณวัดพระเชตุพนฯ เป็นต้น¹

การแพทย์แผนตะวันตกเริ่มเข้าสู่ประเทศไทยอย่างจริงจังคือ ในสมัยที่นายแพทย์บริคเลย์ (D.B. Bradley) ได้ทำการปลูกฝีป้องกันไข้ทรพิษอย่างแพร่หลาย จนเป็นที่นิยมของประชาชน และในปี พ.ศ. 2424 - 2426 เกิดอหิวาตกโรคระบาดในกรุงเทพฯ มีคนล้มป่วยและตายเป็นจำนวนมาก พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว โปรดเกล้าฯ ให้ตั้งโรงพยาบาลชั่วคราวขึ้น เพื่อทำการรักษาโรคแก่ประชาชน²

ก่อนสมัยรัชกาลพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ไม่มีโรงพยาบาลประจำสำหรับรักษาผู้ป่วย นอกจากเวลาเกิดโรคระบาดเท่านั้น ได้ตั้งโรงพยาบาลชั่วคราวในสถานที่ต่าง ๆ เพื่อรักษาผู้ป่วย เมื่อโรคระบาดสงบก็เลิกตั้งโรงพยาบาลนั้น ๆ ในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวก็ปฏิบัติเช่นเดียวกัน เมื่ออหิวาตกโรคสงบก็ได้เลิกตั้งโรงพยาบาลเสีย³

ในปี พ.ศ. 2430 พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวโปรดเกล้าฯ ให้ตั้งคณะกรรมการตั้งโรงพยาบาล และในปีเดียวกันมีการพระราชทานเพลิงศพเจ้าฟ้าชาย-

¹สังข์ เปล่งวานิช, เรื่องเดิม, หน้า 32 - 33.

²มนตรี กันตะบุตร, "การแพทย์ของประเทศไทยในระยะ 50 ปีหลัง," รวมเรียงความที่ชนะที่ 1 แข่งประกวดเนื่องในวันมหิดล (พระนคร: โรงพิมพ์พุทธจักรศิริ, 2504), หน้า 85.

³"ประวัติของคณะแพทยศาสตร์และศิริราชแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย," เวชชนิสิตจดลง 50 ปี พ.ศ. 2432 - 2482 (พระนคร: คณะแพทยศาสตร์และศิริราชพยาบาล, 2482), ไม่ปรากฏเลขหน้า.

ศิริราชกฤษฎีกา พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว โปรดเกล้าฯ ให้สร้างพระเมรุ และอาคารต่าง ๆ เมื่อเสร็จงานแล้วโดยการแนะนำของสมเด็จพระยาคำรงราชานุภาพ ทรงสั่งให้หรือพระเมรุและอาคารนำไปสร้างโรงพยาบาล และพระราชทานนามว่า "ศิริราชพยาบาล" เพื่อเป็นอนุสรณ์แก่เจ้าฟ้าชายศิริราชกฤษฎีกา¹ การรักษาในโรงพยาบาล แห่งนี้ตอนแรกมีไข้สองแบบ คือ แขนโบราณ และ แขนปัจจุบัน ทางโรงพยาบาลให้คนไข้ เลือกลงว่าจะรักษาแบบไหน ผู้อำนวยการโรงพยาบาลคนแรกเป็นมิชชันนารีชาวอเมริกัน ชื่อ นายแพทย์ ที เฮย์เว็ด เฮย์ส (T. Hayward Hays) มีแพทย์ชาวอังกฤษชื่อ นายแพทย์ พี โกวาน (P. Gowan) เป็นผู้ช่วย เมื่อตั้งเป็นโรงพยาบาลแล้ว คณะกรรมการได้ดำริ ที่จะฝึกหัดแพทย์ไว้ใช้ในโรงพยาบาลเพื่อทำการรักษาแทนแพทย์แผนโบราณ กระทรวง ธรรมการได้มาติดต่อกับนายแพทย์เฮย์สเป็นผู้อำนวยการโรงเรียนแพทย์ที่จะตั้งขึ้น² ดังนั้น ในปี พ.ศ. 2432 โรงเรียนแพทย์แห่งแรกได้ตั้งขึ้นในประเทศไทย และได้รับพระราชทาน นามว่า โรงเรียนแพทยากร มีหลักสูตรการศึกษา 3 ปี

การศึกษาในสมัยนั้น นักศึกษาแพทย์ไม่ต้องเสียค่าเล่าเรียน กลับได้เงินค่า- เล่าเรียนด้วย คือ รับเงินเดือน ๆ ละ 12 บาท เบี้ยเลี้ยงคนละ 7 บาท รับนักศึกษา แพทย์รุ่นแรกจำนวน 50 คน ปรากฏว่าในปีต่อมาเหลือนักศึกษาเพียง 15 คน เมื่อเรียน ครบ 3 ปีจะมีการสอบไล่ มีการสอบไล่วิชาแพทย์ครั้งแรกเมื่อปี พ.ศ. 2435 มีนักศึกษา แพทย์สอบแผนปัจจุบัน 9 คน

¹ อุทัย ทุติยะโพธิ และ สุกุ แสงวิเชียร, ประวัติหอสมุดศิริราช (พระนคร: โรงพิมพ์อักษรสัมพันธ์, 2409), หน้า 1.

² หลวงพิณพาทย์พิทยาภท "หกสิบปีของโรงเรียนแพทย์," สารศิริราช, 2 (มกราคม, 2493), 1.

³ อุทัย ทุติยะโพธิ, เรื่องเดียวกัน หน้าเดียวกัน.

ในปี พ.ศ. 2440 นายแพทย์จอร์จ บี. แมคฟาแลนด์ (George B. Macfarland) เป็นผู้อำนวยการและเป็นอาจารย์ต่อนายแพทย์โฮย์ส ขณะนั้นพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เสด็จประพาสยุโรป สมเด็จพระศรีพัชรินทราบรมราชินีนาถ ทรงเป็นผู้สำเร็จราชการแผ่นดิน ทรงมีความเห็นว่าสถานที่สำหรับสอนนักศึกษาแพทย์ยังไม่เพียงพอ จึงโปรดเกล้าฯ ให้สร้างอาคารเพิ่มเติมเพื่ออำนวยความสะดวกแก่นักศึกษาแพทย์ เมื่อก่อสร้างเสร็จ พระองค์พร้อมด้วยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เสด็จเปิดโรงเรียนแพทย์ เมื่อวันที่ 3 มกราคม พ.ศ. 2443 และพระราชทานนามว่า โรงเรียนราชแพทยาลัย (The Royal Medical College)¹

ในปี พ.ศ. 2446 โรงเรียนแพทย์ได้ขยายหลักสูตรการศึกษาออกเป็นสี่ปี

ในปี พ.ศ. 2448 พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ยกศิริราชพยาบาล ให้เป็นสถานฝึกงานของโรงเรียนราชแพทยาลัย และยกฐานะโรงเรียนราชแพทยาลัยขึ้นกับกรมศึกษาธิการ ขยายรับนักศึกษาแพทย์เป็น 100 คน

ในปี พ.ศ. 2450 โรงเรียนได้รวมวิชาแพทย์แผนโบราณ และ แผนปัจจุบัน เข้าเป็นแพทย์แผนเดียวกัน

ในปี พ.ศ. 2456 โรงเรียนได้ขยายหลักสูตรเป็นห้าปี รับนักศึกษาแพทย์จำนวน 140 คน²

ในปี พ.ศ. 2459 พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว โปรดเกล้าฯ ให้สร้างจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในปี พ.ศ. 2460 โปรดเกล้าฯ ให้โรงเรียนราชแพทยาลัย

¹ "ประวัติของคณะแพทยศาสตร์และศิริราชพยาบาล..." ไม่ปรากฏเลขหน้า.

² ม.ร.ว. ชันยโสภากย์ เกษมสันต์, "พระราชกรณียกิจของสมเด็จพระราชบิดา ซึ่งทรงมีต่อคณะแพทยศาสตร์," รวมเรียงความที่ชนะที่ 1 แต่งประกวดเนื่องในวันมหิดล (พระนคร: โรงพิมพ์พุทธศิริ, 2504), หน้า 54.

อยู่ในสังกัดจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และทรงเปลี่ยนชื่อเป็นคณะแพทยศาสตร์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย¹ เปลี่ยนหลักสูตรการศึกษาเป็น 4 ปี โดยแบ่งดังนี้ นักศึกษาแพทย์เข้าเรียนที่จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยเป็นเวลาสี่ปี เมื่อสอบผ่านจะย้ายไปเรียนวิชาแพทย์และรักษาผู้ป่วยที่โรงพยาบาลศิริราชสองปี จึงจะจบหลักสูตร ต่อมาในปี พ.ศ. 2464 โรงเรียนแพทย์ได้เปลี่ยนวิธีการเรียนใหม่ คือ ให้นักศึกษาแพทย์เรียนที่จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยสองปี แล้วข้ามพักไปเรียนที่โรงพยาบาลศิริราชสี่ปี²

การศึกษาวิชาแพทย์และการรักษาพยาบาลแผนปัจจุบันได้ดำเนินมาตลอด กิจการแพทย์ได้แพร่หลายไปสู่ประชาชน ชาวชนบทรู้จักปลูกฝี ฉีดวัคซีนป้องกันโรค รู้จักการรักษาพยาบาลตามแบบแพทย์แผนปัจจุบันมากขึ้น และจำนวนแพทย์แผนปัจจุบันก็เพิ่มจำนวนมากเช่นกัน แต่ก็ยังไม่เพียงพอและไม่ได้มาตรฐาน กิจการแพทย์และโรงเรียนแพทย์เริ่มมีบทบาทมากขึ้นนับตั้งแต่ พระมหิตลดาธิเบศรออกอุบายเคชวิกกรม พระบรมราชชนก ในสมัยดำรงพระยศเป็นสมเด็จเจ้าฟ้ากรมหลวงสงขลานครินทร์ ทรงเข้ามาเกี่ยวข้องกับกิจการแพทย์ระหว่างปี พ.ศ. 2460 - 2472 ทรงมีความเห็นว่าประชาชนได้รับการรักษาพยาบาลไม่เต็มที่เนื่องจากขาดสถานรักษาพยาบาล ขาดแพทย์ พยาบาลที่คอยเอาใจใส่ ทรงตระหนักเห็นความสำคัญของการแพทย์เพื่อประเทศชาติและความเป็นอยู่ของประชาชน จึงได้สละราชทรัพย์ส่วนพระองค์เพื่อช่วยปรับปรุงการแพทย์ให้ดียิ่งขึ้น³ ในปี พ.ศ. 2465 ได้มีการ

¹เจดีย์ วัชรพุกก์, "คณะแพทยศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย," จุฬาลงกรณ์เวชสาร, 13 (มกราคม, 2511), 1.

²แสงจันทร์ แสงวิเชียร, "วิวัฒนาการของโรงเรียนแพทย์ศิริราชหลังสงครามโลกครั้งที่ 2," รวมบทเรียงความที่ชนะที่ 1 แห่งประกวดเนื่องในวันมหิดล (พระนคร คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล, ไม่ปรากฏปีที่พิมพ์), หน้า 127.

³Executive Committee of the Eight Congress, op. cit., P. 182.

เปลี่ยนแปลงการศึกษาแพทย์ของประเทศครั้งสำคัญที่สุด คือรัฐบาลได้ขอความช่วยเหลือไปยังมูลนิธิร็อกกี้เฟลเลอร์ (Rockefeller Foundation) เพื่อช่วยปรับปรุงการศึกษาแพทย์ให้โคมาตรฐานเท่าเทียมกับการแพทย์ของต่างประเทศที่เจริญแล้ว สมเด็จพระบรมราชชนกทรงเป็นผู้แทนฝ่ายไทยทำการเจรจา ปรากฏว่าได้รับความสำเร็จ คือ ทางมูลนิธิได้ส่งอาจารย์ชาวต่างประเทศจำนวนหกท่าน เขามาช่วยทำการสอนในภาควิชาต่าง ๆ มีการเปลี่ยนแปลงการสอบเข้าศึกษาในโรงเรียนแพทย์ เปลี่ยนแปลงหลักสูตร คือต้องเรียนชั้นเตรียมแพทย์สองปี แล้วศึกษาวิชาแพทย์ต่ออีกสี่ปี เมื่อเรียนสำเร็จจะได้รับปริญญาแพทยศาสตรบัณฑิต ซึ่งเทียบเท่าปริญญา Bachelor of Medicine (M.B.) และมีสิทธิสอบปริญญาเอกแพทยศาสตรคุณวุฒิบัณฑิต (พ.ค.) ได้ ซึ่งเทียบเท่าปริญญา Doctor of Medicine (M.D.)¹ ทางมูลนิธิให้ทุนการศึกษาแก่นักแพทย์ไทยเพื่อกลับมาดำรงตำแหน่งหัวหน้าแผนกต่อไป ขณะเดียวกันได้ออกทุนสมทบสร้างอาคารเรียนหลายหลัง ทางมูลนิธิได้ร่วมมือกับโรงเรียนแพทย์แห่งนี้มาช่วยจัดจรรยาบรรณเมื่อปี พ.ศ. 2478 นับว่ามูลนิธิร็อกกี้เฟลเลอร์มีบทบาทต่อความก้าวหน้าของโรงเรียนแพทย์นี้มาก²

การศึกษาในสมัยแรก ๆ ยังไม่มีตำราสำหรับศึกษาค้นคว้า มีแต่สมุดข่อยที่ไขเขียนด้วยมือและมีจำนวนน้อย³ ในสมัยต่อมา ขณะที่นายแพทย์แมกซ์ แลนด์ เป็นอาจารย์แพทย์ ตำราเรียนก็ยังมีไม่เพียงพอ ทางมูลนิธิร็อกกี้เฟลเลอร์ได้ให้ความช่วยเหลือซื้อหนังสือตำราใหม่บาง แต่ยังไม่ครบทุกสาขาวิชา อาจารย์แพทย์ได้ร่วมมือจัดทำหนังสือตำราเรียนอย่างง่ายประกอบการเรียน เช่น กายวิภาคศาสตร์ สรีรวิทยา และสัตวศาสตร์ซึ่งเขียนเป็น

¹"ประวัติของคณะแพทยศาสตร์และศิริราชพยาบาล....," ไม่ปรากฏเลขหน้า.

²อภินันทราพาธพิศาล, ประวัติและกิจการของคณะแพทยศาสตร์และศิริราชพยาบาลแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, พิมพ์แจกในงานฉลองรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2482 (พระนคร:โรงพิมพ์ไทยพาณิชย์การ, 2482), หน้า 5 - 6.

³อุทัย หุติยะโทธิ, เรื่องเดียวกัน หน้าเดียวกัน.

ภาษาไทย ทำให้สามารถแก้ปัญหาได้ และในปี พ.ศ. 2469 นายแพทย์ชาวอเมริกันชื่อ เอ จี เอลลิส (A.G. Ellis) ทำหน้าที่เป็นคณบดีโรงเรียนแพทย์ ได้เห็นความสำคัญ ของห้องสมุดที่มีต่อการศึกษา จึงได้จัดทำห้องสมุดขึ้น ซึ่งได้เป็นจุดเริ่มของห้องสมุดแพทย์ ซึ่งได้ให้บริการมาจนถึงปัจจุบันนี้ ¹

ในสมัยที่สมเด็จพระบรมราชชนก ทรงเข้ามาเกี่ยวข้องกับการศึกษาแพทย์นั้น ทำให้กิจการแพทย์และการศึกษาแพทย์ของประเทศได้เจริญก้าวหน้าเป็นอันมาก เป็นที่น่า เลียดายอย่างยิ่งที่พระองค์ท่านมาควนสิ้นพระชนม์ในขณะที่มีพระชนม์ได้เพียง 37 พรรษา เมื่อวันที่ 24 กันยายน พ.ศ. 2472 หากพระองค์มีพระชนม์ยืนยาวอยู่ต่อไป ก็คงจะได้ทำ ประโยชน์ให้แก่กิจการแพทย์อีกเป็นอันมาก อย่างไรก็ตาม นับตั้งแต่บัดนั้นมากิจการแพทย์ของ ไทยก็ได้เจริญขึ้นเป็นลำดับ แต่ก็ได้มาหยุดขงักไปในระหว่างสงครามโลกครั้งที่สอง ²

ภายหลังที่รัฐบาลไทยได้ทำสัญญากับมูลนิธิร็อคกี้เฟลเลอร์ โรงเรียนแพทย์แห่งนี้ ได้ดำเนินกิจการโดยอิสระมาตลอด จำนวนนักศึกษาแพทย์ได้เพิ่มมากขึ้นตามลำดับ มีการ ขยายกิจการและความสะดวกในการศึกษาให้เหมาะสมกับนักศึกษา จนกระทั่งปี พ.ศ. 2486 รัฐบาลได้ตั้งกระทรวงสาธารณสุข และมหาวิทยาลัยแพทยศาสตร์ จึงได้โอนโรงเรียนแพทย์ ออกจากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พร้อมกับตั้งคณะทันตแพทยศาสตร์ คณะเภสัชศาสตร์ คณะ สัตวแพทยศาสตร์ขึ้นในมหาวิทยาลัยแพทยศาสตร์ ³ และเมื่อวันที่ 1 มีนาคม พ.ศ. 2512 มีพระบรมราชโองการ เปลี่ยนชื่อมหาวิทยาลัยแพทยศาสตร์เป็น มหาวิทยาลัยมหิดล ⁴ เพื่อ

¹ อุทัย หุติยะโพธิ, เรื่องเดิม, หน้า 3.

² ม.ร.ว. ชันยโสภาคย์ เกษมสันต์, "สมเด็จพระราชบิดา ๗ กับการศึกษา แพทยศาสตร์," เชียงใหม่เวชสาร, 8 (ฉบับพิเศษ, 2512), 29.

³ หลวงพิณพาทย์พิทยาเกท, เรื่องเดิม, หน้า 528.

⁴ Mahidol University, Announcement 1971 - 1972 (Formerly University of Medical Sciences) (Bangkok : Government House Printing Office, 1972), pp. 4 - 5.

เครื่องมือในการทดลองไม่พอกับจำนวนนักศึกษา สถานที่เรียนไม่สะดวก ทำให้โรงเรียนเกือบจะล้มเลิกไป แต่ด้วยความช่วยเหลือของทุกฝ่าย และความร่วมมือของสภาอากาศไทย ทำให้แก้ไขอุปสรรคได้¹ จนสามารถผลิตแพทย์ปริญญารุ่นแรกจำนวน 35 คน เมื่อปี พ.ศ. 2494

ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนแพทย์แห่งนี้กับสภาอากาศไทยมีมากและต้องอาศัยซึ่งกันและกันตลอดมา กล่าวคือ สภาอากาศไทยได้ประโยชน์ในการรักษาพยาบาลผู้ป่วย และได้ความเจริญของโรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ ส่วนโรงเรียนแพทย์ได้สภาอากาศไทยเป็นสถานศึกษาและวิจัย ได้สถานที่เพื่อก่อสร้างอาคารเรียนและหอพักนักศึกษาแพทย์ สภาอากาศไทยได้ขยายด้านพยาบาลรักษาเพิ่มขึ้นโดยทำการก่อสร้างอาคารรักษาผู้ป่วย และให้สถานที่เพื่อสร้างอาคารเรียนอีกมากในบริเวณที่ดินของสภาอากาศไทย จำนวนคนไข้มีมากขึ้นและมีทุกสาขาโรค ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาวิชาแพทย์ของนักศึกษาเป็นอย่างมาก²

ในปี พ.ศ. 2495 องค์การไชนาเมดดิเคิลบอร์ด (China Medical Board of New York) ได้เข้ามาให้ความช่วยเหลือและปรับปรุงการศึกษาวิชาแพทย์ โดยให้ทุนการดำเนินงานแก่แพทย์ ช่วยเหลือในการซื้อหนังสือตำรา วารสารย้อนหลัง และเครื่องใช้ในห้องสมุดของโรงเรียนแพทย์ นับว่าเป็นประโยชน์ต่อการสอนเป็นอย่างมาก³

คณะแพทยศาสตร์โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ เป็นโรงเรียนแพทย์ของมหาวิทยาลัยแพทยศาสตร์มาเป็นเวลานาน 20 ปี พึงจะโอนเป็นโรงเรียนแพทย์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยเมื่อปี พ.ศ. 2510³ เพื่อให้จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยมีโรงเรียนแพทย์เพิ่มอีกคณะหนึ่ง

¹ จริฎพัฒน์ อิศรางกูร ณ อยุธยา, "ความสัมพันธ์และความร่วมมือระหว่างสภาอากาศไทยและคณะแพทยศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย," สนองโอษฐ์สภาอากาศ, 34 (กรกฎาคม - กันยายน, 2512), 11 - 12.

² จริฎพัฒน์ อิศรางกูร ณ อยุธยา, เรื่องเดียวกัน, หน้า 13.

³ "จัดตั้งคณะแพทยศาสตร์ และคณะสัตวแพทยศาสตร์ในจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย," ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 84 ตอนที่ 126, 28 ธันวาคม 2510, 5 - 7.

หลักสูตรการศึกษายังคงเหมือนเดิม คือใช้เวลาศึกษาสี่ปี มีการปรับปรุงการศึกษาในโรงเรียนแพทย์เสมอเพื่อให้สอดคล้องกับความเจริญก้าวหน้าของวิทยาการสมัยใหม่ คือทำการศึกษาวิทยาการแพทย์ชั้น ปรีคลินิก (Pre-Clinic) เป็นเวลาสองปี จบแล้วได้รับปริญญาวิทยาศาสตรบัณฑิต สองปีหลังศึกษาวิชาทางคลินิกทั้งภาคทฤษฎีและปฏิบัติ เมื่อสำเร็จแล้วจะได้รับปริญญาแพทยศาสตรบัณฑิต

ภายหลังจัดตั้งโรงเรียนแพทย์แห่งนี้แล้วจำนวนแพทย์มีเพิ่มมากขึ้น และเริ่มมีแพทย์กระจายไปต่างจังหวัด ขณะเดียวกันรัฐบาลได้ทำการปรับปรุงการแพทย์หลายทาง โดยขอความร่วมมือจากองค์การมูลนิธิจากต่างประเทศทั้งด้านการเงินและบุคลากร ทำให้กิจการแพทย์ของประเทศก้าวหน้าขึ้นตามลำดับ

เนื่องจากมหาวิทยาลัยแพทยศาสตร์ตระหนักถึงความขาดแคลนแพทย์ภายในประเทศ จึงได้เสนอต่อรัฐบาลให้สร้างโรงเรียนแพทย์แห่งที่สามที่จังหวัดเชียงใหม่ เมื่อได้รับอนุมัติจากรัฐบาล ทางมหาวิทยาลัยแพทยศาสตร์ซึ่งขณะนั้น นายแพทย์เฉลิม พรหมมาส เป็นผู้บัญชาการมหาวิทยาลัยแพทยศาสตร์ได้ติดต่อกับองค์การบริหารวิเทศกิจของสหรัฐอเมริกา (USOM) ซึ่งขณะนั้นกำลังดำเนินการช่วยเหลือการศึกษาของประเทศไทย โดยขอความช่วยเหลือในเรื่องอาคารเรียน บ้านพักแพทย์ ซ่อมแซมอาคารเก่าที่มีอยู่แล้ว รัฐบาลได้ตั้งคณะกรรมการดำเนินงานร่วมกับองค์การ¹ ทางองค์การได้ติดต่อกับมหาวิทยาลัยอิลลินอยส์ (University of Illinois) ขอให้มาทำการช่วยเหลือแก่โรงเรียนแพทย์ โครงการช่วยเหลือนี้มีชื่อว่า University of Illinois - Chiangmai Project มีวัตถุประสงค์เพื่อให้จังหวัดเชียงใหม่เป็นศูนย์กลางของการรักษาพยาบาลและช่วยการศึกษาวิจัยทางแพทย์ของภาคเหนือ มีกำหนดระยะเวลาช่วยเหลือ 10 ปี คือตั้งแต่ปี พ.ศ. 2503 - 2513 โดยทางมหาวิทยาลัยอิลลินอยส์จะส่งแพทย์ผู้เชี่ยวชาญและเจ้าหน้าที่ทางเทคนิคมาช่วยสอนและปฏิบัติการสอน คนควาวิจัย การรักษาพยาบาล คำนวณวัสดุอุปกรณ์ ตลอดจนฝึกเจ้าหน้าที่

¹วิบูล วิราวุธต์, "การจัดตั้งคณะแพทยศาสตร์โรงพยาบาลนครเชียงใหม่," เชียงใหม่เวชสาร, 1 (กันยายน, 2504), 1.

ให้มีทักษะในอาชีพ¹ วัตถุประสงค์อันจหนักตลัญญา ปรากฏว่า มหาวิทยาลัยอิลลินอยส์ได้ให้ความช่วยเหลือทั้งคานมคคคคคค การเงิน ตลอดจนให้คำแนะนำในการศึกษา และส่งอาจารย์แพทย์มาทำการสอนตามสัญญาทุกประการ²

โรงเรียนแพทย์ได้เปิดรับนักเรียนรุ่นแรกจำนวน 65 คนเมื่อปี พ.ศ. 2501 มีนายแพทย์นิค เวชชวิสิสค์ ทำหน้าที่รักษาการคคคคคคคนแรก เนื่องจากสถานที่เรียนยังก่อสร้างไม่เสร็จทันการศึกษา ทางโรงเรียนจึงฝากนักศึกษาแพทย์ชั้นปีที่หนึ่ง เรียนที่ศิริกวิทยา ศาสตร์ ถนนพญาไท กรุงเทพมหานคร เป็นเวลาสองภาคการศึกษา และทำการย้ายนักศึกษาไปศึกษาต่อที่จังหวัดเชียงใหม่เมื่อเดือนธันวาคม พ.ศ. 2503³ สถานที่ตั้งโรงเรียนแพทย์ขณะนั้นคือโรงพยาบาลนครเชียงใหม่ ซึ่งทางมหาวิทยาลัยได้เช่าสถานที่ของโรงพยาบาลในราคาถูกลง⁴

ในเดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2503 ได้มีพระบรมราชโองการให้ตราพระราชกฤษฎีกาจัดตั้งคณะแพทยศาสตร์โรงพยาบาลนครเชียงใหม่ และให้โอนกิจการของโรงพยาบาลไปอยู่

---

¹William V. Whitekorn, "University of Illinois - Chiangmai Project," บันทึกแพทย์เชียงใหม่รุ่นแรก 2506 - 2507 (พระนคร:โรงพิมพ์อักษรสัมพันธ์, 2507), ไม่ปรากฏเลขหน้า.

²E. Charles Richard, "Faculty of Medicine Chiangmai University, a short historical note....," เชียงใหม่เวชสาร, 8 (ฉบับพิเศษ, 2512), 11.

³บุญสม มาร์ติน, "ประวัติคณะแพทยศาสตร์โรงพยาบาลนครเชียงใหม่," เชียงใหม่เวชสาร, 8 (กันยายน, ฉบับพิเศษ, 2512), 6.

⁴ระเบียบ ฤกษ์เกษม, "ประวัติของโรงพยาบาลนครเชียงใหม่," เชียงใหม่เวชสาร, 1 (กันยายน, 2504), 16.

คณะแพทยศาสตร์โรงพยาบาลนครเชียงใหม่ มหาวิทยาลัยแพทยศาสตร์¹ตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา ทางโรงเรียนแพทย์ได้ทำการปรับปรุง และขยายอาคารเก่าของโรงพยาบาล สร้างตึกผู้ป่วยเพิ่มเติม เพื่อเตรียมโรงพยาบาลให้มีผู้ป่วยมากเพียงพอสำหรับการรักษาของนักศึกษาแพทย์ ขณะเดียวกันอาจารย์แพทย์ที่ได้รับทุนไปศึกษาและปฏิบัติงานในต่างประเทศ ได้ทยอยเดินทางกลับเป็นจำนวนมาก และให้ความร่วมมืออย่างเต็มที่ ประกอบกับทางโรงเรียนได้รับความช่วยเหลือจากมหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ ซึ่งได้ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดีตามโครงการ นายแพทย์บุญสม มาร์ติน ได้รับแต่งตั้งเป็นผู้อำนวยการแทนคอมดัตต์จากนายแพทย์นิคัย เวชชวิสิฐ ได้ทำหน้าที่นี้มาตลอดจนถึงปี พ.ศ. 2505 จึงได้รับพระราชทานโปรดเกล้าฯ ให้เป็นคณบดี

ส่วนหลักสูตรการศึกษา ใช้หลักสูตรเดียวกับคณะแพทยศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย คือ ใช้เวลาสี่ปีเมื่อสำเร็จแล้วจะได้รับปริญญาแพทยศาสตรบัณฑิต ต่อมาเมื่อปีพ.ศ. 2508 มีการเปลี่ยนแปลงเกี่ยวกับปริญญาบัตร คือ เมื่อสำเร็จการศึกษาแพทย์ปีที่สอง จะได้รับปริญญาวิทยาศาสตรบัณฑิต และเมื่อสำเร็จการศึกษาปีที่สี่ จะได้รับปริญญาแพทยศาสตรบัณฑิต²

ในปี พ.ศ. 2508 คณะแพทยศาสตร์โรงพยาบาลนครเชียงใหม่ได้โอนจากมหาวิทยาลัยแพทยศาสตร์ ไปสังกัดมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ และเปลี่ยนชื่อเป็นคณะแพทยศาสตร์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่มาจนถึงปัจจุบันนี้³

ถึงกระนั้นก็ตามความขาดแคลนแพทย์ก็ยังคงมีอยู่ กล่าวคือจำนวนแพทย์ยังไม่พอ กับความต้องการของประชาชนที่เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว ดังนั้นในปี พ.ศ. 2506 มหาวิทยาลัย

¹"พระราชกฤษฎีกาจัดตั้งคณะแพทยศาสตร์โรงพยาบาลนครเชียงใหม่ในมหาวิทยาลัยแพทยศาสตร์ พ.ศ. 2503," ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 77 ตอนที่ 63, 26 กรกฎาคม 2503, หน้า 489 - 92.

²บุญสม มาร์ติน, เรื่องเดิม, หน้า 6.

³บุญสม มาร์ติน, เรื่องเดียวกัน, หน้า 7.

แพทยศาสตร์ได้เสนอให้จัดตั้งคณะแพทยศาสตร์แห่งที่สี่ขึ้นในกรุงเทพมหานคร เพื่อที่จะสามารถผลิตแพทย์เพิ่มขึ้นได้อีกปีละ 50 คน¹ ซึ่งขณะนั้นเป็นระยะที่รัฐบาลได้วางนโยบายหลักไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติระยะที่สอง คือ ระหว่างปี พ.ศ. 2507 - 2509 เพื่อผลิตแพทย์ให้มากขึ้น เพื่อให้อัตราส่วนแพทย์กับประชาชนอยู่ในระดับใกล้เคียงกัน เมื่อคณะรัฐมนตรีลงมติให้ตั้งโรงเรียนแพทย์แล้ว มหาวิทยาลัยแพทยศาสตร์ได้นำความกราบบังคมทูลพระกรุณาขอพระราชทานนาม พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานนามว่า คณะแพทยศาสตร์โรงพยาบาลรามาธิบดี²

ในการดำเนินการ รัฐบาลได้ขอความช่วยเหลือจากมูลนิธิร็อกกี้เฟลเลอร์ ทางมูลนิธิตกลงให้ความช่วยเหลือโดยส่งผู้เชี่ยวชาญมาให้คำปรึกษาเกี่ยวกับหลักสูตรการศึกษา แพทย์ ส่งอาจารย์มาช่วยทำการสอน ส่งสถาบันผู้เชี่ยวชาญการออกแบบมาให้คำปรึกษาเกี่ยวกับการออกแบบแปลนบางส่วน ให้ทุนการศึกษาและงานแก่แพทย์ และเจ้าหน้าที่ ให้ความช่วยเหลือด้านอุปกรณ์การศึกษา และให้เงินซื้อหนังสือตำราสำหรับนักศึกษาแพทย์ด้วย

โครงการการศึกษาของคณะแพทยศาสตร์ โรงพยาบาลรามาธิบดี เป็นโครงการที่สอดคล้องกับโครงการคณะวิทยาศาสตร์มหาวิทยาลัยมหิดล คือ ทางคณะวิทยาศาสตร์ ทำการสอนวิชาวิทยาศาสตร์ทั่วไป และวิทยาศาสตร์การแพทย์พื้นฐาน เป็นเวลาสี่ปี เมื่อสำเร็จการศึกษาจะได้รับปริญญาวิทยาศาสตรบัณฑิต นักศึกษาที่ได้รับปริญญาวิทยาศาสตรบัณฑิต จะทำการศึกษาต่อเพื่อทำปริญญาโทและเอกทางวิทยาศาสตร์การแพทย์พื้นฐานได้ สำหรับนักศึกษาที่ได้รับคัดเลือกให้ศึกษาสาขาวิชาแพทย์ ต้องทำการศึกษาต่อที่โรงพยาบาลรามาธิบดี

¹ชัชวาล โอสถานนท์, ศิริราชอนุสรณ์ ฉบับสำเร็จการศึกษาครบ 25 ปี มีนาคม 2509 (พระนคร: มงคลการพิมพ์, 2509), หน้า 293 - 94.

²อารีย์ วัลยะเสวี, ประวัติและโครงการคณะแพทยศาสตร์ โรงพยาบาลรามาธิบดี มหาวิทยาลัยมหิดล ที่ระลึกในวันเสด็จพระราชดำเนิน... (พระนคร: โรงพิมพ์ ร.ส.พ., 2512), ไม่ปรากฏเลขหน้า.

อีกสองปี เมื่อสำเร็จการศึกษาก็ได้รับปริญญาแพทยศาสตรบัณฑิต คณะ ฯ ได้รับนักศึกษา
รุ่นแรกจำนวน 64 คนเมื่อปี พ.ศ. 2512 และมีนักศึกษาสำเร็จเป็นแพทย์ปีแรกเมื่อปีพ.ศ.
2514

ผู้ที่ได้รับปริญญาแพทยศาสตรบัณฑิตจะสามารถศึกษาต่อได้อีก ซึ่งแบ่งเป็นสองทาง
คือ ศึกษาต่อเพื่อปริญญาเอกทางวิทยาศาสตร์การแพทย์พื้นฐานในสาขาใดสาขาหนึ่ง และ
เข้าอบรมต่อเพื่อเตรียมตัวเป็นแพทย์เฉพาะทาง ซึ่งจะใช้เวลาประมาณสามถึงห้าปี หลัง
จากได้ปฏิบัติงานเป็นแพทย์ฝึกหัดครบหนึ่งปีแล้ว

คณะแพทยศาสตร์โรงพยาบาลรามาธิบดี ได้เปิดอาคารอย่างเป็นทางการเมื่อวันที่
3 พฤษภาคม 2518 ทำการเปิดเรียนและรับรักษาคนไข้¹ นับว่าเป็นโรงเรียนแพทย์ที่มี
อายุน้อยที่สุดของประเทศ

กล่าวโดยสรุป จะเห็นได้ว่าวิวัฒนาการทางการแพทย์และโรงเรียนแพทย์ในประ
เทศไทย ได้เจริญขึ้นมากทั้งด้านคุณภาพและปริมาณ อย่างไรก็ตามประเทศไทยก็ยังมี ความ
ต้องการแพทย์อีกมาก จึงจะพอกับความต้องการของประชาชนที่เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว

ความช่วยเหลือของบุคคล มูลนิธิ มหาวิทยาลัย และ องค์การที่มีต่อโรงเรียนแพทย์

ความเจริญของโรงเรียนแพทย์ในประเทศไทย เป็นผลสืบเนื่องมาจากความช่วย
เหลือของหลายฝ่ายด้วยกัน มีอาทิ บุคคล มหาวิทยาลัย มูลนิธิ และ องค์การต่าง ๆ ซึ่ง
ได้ดำเนินสืบต่อเนื่องกันมาเป็นเวลานานจนถึงปัจจุบัน ทำให้โรงเรียนแพทย์ของประเทศ
มีสภาพดังที่เห็นเป็นอยู่ในปัจจุบันนี้

บุคคลพวกแรกที่มีบทบาทต่อการศึกษาวิชาแพทย์และการแพทย์ของไทย คือ พวก
มิชชันนารีที่เข้ามาทำการเผยแพร่ศาสนา พวกนี้ยังได้ช่วยทำการรักษาพยาบาลให้แก่ชาว
พื้นเมืองด้วย ทั้งนี้เนื่องจากการแพทย์ของไทยในสมัยโบราณ เป็นการรักษาโดยใช้คาถา
อาคม ยังไม่มี การรักษาตามแบบแผนปัจจุบัน พวกมิชชันนารี ที่เข้ามาเผยแพร่ศาสนา

¹ อารี วัลยะเสวี, เรื่องเดียวกัน, ไม่ปรากฏเลขหน้า.

เท่ากันเป็นศูนย์กลางการแพทย์แผนปัจจุบันในประเทศไทยด้วย เมื่อเห็นว่าการรักษาโรค เป็นสิ่งจำเป็นสำหรับชาวบ้านมาก พวกมิชชันนารีที่เป็นแพทย์จึงเข้ามาเป็นจำนวนมาก วิธีการรักษาโรคของพวกนี้เป็นไปอย่างถูกต้องตามหลักวิชา น่าเชื่อถือ ทำให้มีผลสะท้อน คือ ชาวบ้านนิยมนับถือคริสตศาสนามากขึ้น แพทย์ปริณูตมิชชันนารีที่เข้ามาปฏิบัติงานในประเทศไทยระหว่างปี พ.ศ. 2371 - 2471 มีประมาณ 46 คน¹ แพทย์เหล่านี้ได้อุทิศทั้งกาย และใจ ทำงานกันอย่างเสียสละจริง ๆ ทำให้มีผลต่องานการแพทย์และการสาธารณสุขของ ไทยจนเจริญก้าวหน้าในเวลาต่อมา

มิชชันนารีพวกแรกที่เข้ามาติดต่อกับเผยแพร่ศาสนาในประเทศไทยในสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช เป็นชาติฝรั่งเศส พวกนี้นำการแพทย์แผนตะวันตกเข้ามาด้วยแต่ไม่แพร่หลาย ยาและวิธีการรักษาโรคคงมีใช้กันในพวกเดียวกัน คงไม่มีสิ่งใดที่ทำให้ประชาชนชาวไทยเกิดความเลื่อมใส ต่อมากล่าวกันว่า ในปี พ.ศ. 2371 ในรัชกาลแผ่นดินสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว มีพวกมิชชันนารีเข้ามาเผยแพร่ศาสนาอีก โดยมีชาวอเมริกันเป็นผู้นำ แพทย์ชาวเยอรมันคนแรก คือ คาร์ ออกาสตัส ฟรีดริค กัตสลาฟฟ์ (Carl Augustus Friedrich Gutzlaff) ซึ่งชาวบ้านเรียกกันว่า หมอกัสลับ กับนายแพทย์จาคอบ ทอมลิน (Jacob Tomlin) ชาวอังกฤษ ชาวบ้านเรียกว่าหมอทอมลิน² ทั้งสองท่านเป็น คริสตศาสนิกชนนิกายโปรเตสแตนต์ ได้ทำการเผยแพร่ศาสนาและพยายามรักษาชาวบ้าน ไปพร้อม ๆ กัน ถึงแม้ว่าจะไม่เป็นที่นิยมของชาวบ้านมาก แต่ก็ได้ทำการบุกเบิกทางไว้ให้ มิชชันนารีรุ่นหลังเพื่อจะได้ทำการเผยแพร่ได้สะดวก

¹ ไม้สวี่ อุดหนุนพันธ์, "ประวัติการแพทย์มิชชันนารี ในประเทศไทย," อนุสรณ์ กระทรวงสาธารณสุขครบ 20 ปี พ.ศ. 2485 - 2505 (พระนคร:กระทรวงสาธารณสุข, 2506), หน้า 533.

² สมัย จันทวิมล, "การแพทย์ของประเทศไทย รัชกาลที่ 3 - รัชกาลที่ 4," จดหมายเหตุทางแพทย์ 37 (พฤศจิกายน, 2497), 318.

แพทย์มิชชันนารีที่มีชื่อเสียงมากและเป็นที่รู้จักกันคืออีกท่านหนึ่ง คือ นายแพทย์ แคน บีช บรัคเลย์ (Dr. Dan Beach Bradley) เข้ามาในประเทศไทยเมื่อปี พ.ศ. 2378 แพทย์บรัคเลย์ได้ทำคุณประโยชน์แก่ประเทศไทยเป็นอันมากทั้งด้านการแพทย์และการพิมพ์ เป็นผู้ปลุกฝังความนิยมการแพทย์แผนปัจจุบันแก่ประชาชนที่ละน้อย งานที่เด่นและน่าสนใจของแพทย์บรัคเลย์ คือ ทำการรักษาโรคแก่พระราชวงศ์และชาวบ้าน เป็นคนแรกที่ทำการผ่าตัดตามแบบแพทย์แผนปัจจุบันเป็นครั้งแรก งานที่น่าชื่อเสียงให้มามาก คือ ทำการปลูกฝีป้องกันไข้ทรพิษเป็นครั้งแรก¹ อาจกล่าวได้ว่าแพทย์บรัคเลย์เป็นผู้เริ่มงานทางสาธารณสุขด้านป้องกันโรคระบาดในไทยเป็นคนแรกก็ได้

ในปี พ.ศ. 2385 แพทย์บรัคเลย์ได้เรียบเรียงตำราสูติศาสตร์ขึ้นทูลเกล้าถวาย พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว ชื่อ คัมภีร์ครรภ์รักษา (Treatise on Midwifery) มีผู้แปลเป็นภาษาไทยมีความยาว 200 หน้าและพิมพ์เผยแพร่แก่ประชาชนจำนวน 200 เล่ม กล่าวถึงอาการของโรคและวิธีบำบัดโรคทางสูติศาสตร์ตามแพทย์แผนปัจจุบันอย่างละเอียด นอกจากนี้แพทย์บรัคเลย์ยังได้นำแท่นพิมพ์หนังสือไทยเข้ามาใช้ในประเทศไทยเป็นเครื่องแรก มีผลงานการพิมพ์หลายอย่าง และภรรยาของแพทย์บรัคเลย์ยังได้สอนภาษาอังกฤษแก่พระราชวงศ์ในราชสำนักอีกด้วย² แพทย์บรัคเลย์ได้อยู่ในประเทศไทยเป็นเวลาจนถึง 38 ปี และตายในประเทศไทย³

มิชชันนารีที่เป็นแพทย์มีชื่อเสียงต่อจากนายแพทย์บรัคเลย์อีกคนหนึ่ง คือ แซมมวล เรย์โนลด์ เฮาส์ (Samual Reynolds House) ชาวบ้านเรียกว่าหมอเฮ้า เป็นศิษย์แพทย์คนแรกที่นำอิเทอร์มาใช้ในการผ่าตัดครั้งแรกในประเทศไทย งานของแพทย์เฮาส์เป็นงานที่ทำร่วมกันและทำต่อจากงานที่แพทย์บรัคเลย์ทำไว้ ได้ทำการปลูกฝีป้องกันโรคระบาดร่วมกับนายแพทย์บรัคเลย์ งานสำคัญของนายแพทย์เฮาส์ คือ เป็นผู้ค้นพบเหล่า-

¹ มนัสวี อุณหันนันทน์, เรื่องเดิม, หน้า 538.

² เรื่องเดียวกัน, หน้า 553.

³ สมัย จันทวิมล, เรื่องเดิม, หน้า 319.

การบูรณาการรับรักษาอหิวาตกโรคเป็นครั้งแรก ซึ่งคำอธิบายนี้ยังมีทำขายกันอยู่ทุกวันนี้ เป็นผู้สอนวิชาวิทยาศาสตร์หลายสาขาแก่พระราชวงศ์และข้าราชการไทยที่สนใจ นายแพทย์เฮาส์เป็นมิชชันนารี ที่ได้มีโอสถรู้จักบุคคลสำคัญของไทยมากกว่าคนอื่น ๆ และประสบความสำเร็จในการเผยแพร่ศาสนา เป็นคนแรกที่นำนักเรียนไทยไปศึกษาวิชาแพทย์ในต่างประเทศคือ พระยาสารสินสวามีภักดี (เทียนฮู่ สารสิน) เป็นคนไทยคนแรกที่ได้รับปริญญาแพทยศาสตรบัณฑิตจากสหรัฐอเมริกา เมื่อปี พ.ศ. 2414¹

ทั้งนายแพทย์บรัดเลย์และนายแพทย์เฮาส์ ได้รับพระมหากรุณาธิคุณจากพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้พระราชทานที่ดินให้อยู่เป็นหลักแหล่งจนถึงแก่กรรม ในปลายรัชกาลที่ 4 ทั้งสองท่านได้ร่วมมือจากการแพทย์ นายแพทย์บรัดเลย์ไปทำทางรถไฟ นายแพทย์เฮาส์และภรรยาหันไปสนใจเรื่องการตั้งโรงเรียน นายแพทย์เฮาส์ตั้งโรงเรียนสอนผู้ชายขึ้นแห่งหนึ่งต่อมาเป็นโรงเรียนกรุงเทพ ฯ คริสเตียน ภรรยาได้ตั้งโรงเรียนหญิงเรียกว่าโรงเรียนวังหลัง ต่อมาชื่อโรงเรียนวัฒนาวิทยาลัย²

แพทย์มิชชันนารีชาวอเมริกันอีกคนหนึ่ง ชื่อ ที. เฮย์เวิร์ด เฮย์ส (T. Heyward Hays) เข้ามาในประเทศไทยเมื่อปี พ.ศ. 2428 นอกจากจะเผยแพร่ศาสนาแล้วยังตั้งคลินิกรักษาโรคโดยเก็บค่าธรรมเนียมเป็นคนแรกในประเทศไทย เป็นอาจารย์แพทย์สอนที่โรงเรียนราชแพทยาลัย เป็นผู้อำนวยการโรงพยาบาลเลิดสิน และอยู่ในโรงพยาบาลเลิดสินตลอดชีวิต มีส่วนร่วมในการจัดตั้งการสุขาภิบาลในกรุงเทพ ฯ เป็นครั้งแรก

แพทย์มิชชันนารีคนสุดท้ายที่ควรกล่าวถึง คือ เฮนส์ อาคัมเสน (Hans Adamsen) ชาวอเมริกัน นอกจากทำการเผยแพร่ศาสนาแล้ว ยังทำการรักษาโรคให้ชาวบ้านด้วย เป็นอาจารย์แพทย์สอนที่โรงเรียนราชแพทยาลัย วิชาสุติศาสตร์วีเวชกรรม เป็นผู้นำวิธีการ

¹กระทรวงสาธารณสุข, อนุสรณ์กระทรวงสาธารณสุขครบ 20 ปี พ.ศ. 2485 - 2505 (พระนคร กระทรวงสาธารณสุข, 2506), หน้า 628.

²สมัย จันทวิมล, เรื่องเดิม, หน้า 925.

ผดุงครรภ์แผนปัจจุบันเข้ามาใช้ในโรงพยาบาลศิริราชเป็นคนแรก เป็นอาจารย์สอนพยาบาล ผดุงครรภ์รุ่นแรกของโรงพยาบาล เป็นผู้ปรุงยาโอสถสภา (ยาตำราหลวง) จำนวน 8 ชนิด เป็นคนแรกเมื่อปี พ.ศ. 2446 และเป็นผลิตพันธ์หนองผีให้แก่รัฐบาลไทยเป็นครั้งแรกเมื่อปี พ.ศ. 2448 นายแพทย์อาคิมเสน ได้ช่วยกิจการการรักษาพยาบาลแก่ประเทศไทยมาก ต่อมาได้รับพระราชทานยศเป็นพระบำบัตสรพรโรค¹

พวกมิชชันนารีได้เข้ามาในประเทศไทยเพิ่มขึ้นตามลำดับ และได้ขยายงานไปต่างจังหวัด พวกนี้มีส่วนช่วยกิจการแพทย์ในต่างจังหวัดมาก ทำการจัดตั้งโรงพยาบาลและโรงเรียนหลายแห่ง และทำการเผยแพร่ศาสนาด้วย เช่น จังหวัดเชียงใหม่ เชียงราย ลำปาง ลำพูน แพร่ น่าน พะเยา โลก เพชรบุรี ราชบุรี นครศรีธรรมราช และตรัง นอกจากนี้ยังได้ตั้งโรงเรียนพยาบาลผดุงครรภ์แผนปัจจุบันอีกด้วย²

ดังนั้น แพทย์มิชชันนารีสมควรได้รับการยกย่องว่าเป็นผู้นำทางการแพทย์แผนปัจจุบัน มาสู่ประเทศไทย และบุกเบิกการสาธารณสุขขยายออกไปตามชนบทด้วย ผลงานของแพทย์เหล่านี้ยังคงมีอยู่จนถึงปัจจุบัน การทำงานสมัยแรกของพวกมิชชันนารีพบอุปสรรคบ้าง แต่ด้วยความอุตสาหะพยายาม ประกอบกับความมั่นใจทางศาสนาทำให้สามารถฝ่าฟันอุปสรรคได้และประสบความสำเร็จ ผลงานทุกอย่างล้วนแต่มีคุณค่าต่อการศึกษาแพทย์ของประเทศไทยมาก

นอกจากพวกมิชชันนารีที่กล่าวมาแล้ว บุคคลสำคัญของประเทศไทยที่ให้คุณประโยชน์ให้แก่การแพทย์ ที่ควรจะนำมาพิจารณาคือ สมเด็จพระมหิตลาธิเบศรอดุลยเดชวิกรมพระบรมราชชนก เดิมมีพระนามว่าสมเด็จพระราชบิดากรมหลวงสงขลานครินทร์ พระองค์ได้ประกอบราชกิจอย่างใหญ่หลวงให้แก่วงการศึกษาของประเทศเป็นอันมาก เป็นโอรสของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว และเป็นพระราชวงศ์คนแรกที่ทรงศึกษาวิชาแพทย์แผนปัจจุบัน

¹กระทรวงสาธารณสุข, เรื่องเดิม, หน้า 630.

²มนัสวี อุณหนันท์, เรื่องเดิม, หน้า 557.

สมเด็จพระบรมราชชนก ทรงสำเร็จการศึกษาวชิราวุธวิทยาลัยจากประเทศเยอรมัน เมื่อพระชนมายุได้ 25 พรรษา¹ พระองค์ไม่ได้ทำงานในตำแหน่งนี้ กลับทรงเห็นว่าการแพทย์ และการสาธารณสุขมีความจำเป็นและสำคัญต่อประเทศชาติมาก จึงทรงตั้งพระทัยที่จะช่วย ปรับปรุงกิจการแพทย์และการสาธารณสุขตามคำกราบทูลของกรมพระยาชัยนาทนเรนทรและ หม่อมเจ้าพูนศรีเกษม เกษมศรี ให้พระองค์ทรงรับอุปการะโรงเรียนแพทย์และกิจการ สาธารณสุขของประเทศ² ทรงเห็นว่าการแพทย์และการสาธารณสุขของชาติล้าหลังมาก ควรที่จะยกให้อยู่ในระดับเดียวกับต่างชาติที่เจริญแล้ว ด้วยเหตุนั้นพระองค์ทรงตัดสินใจเสด็จไปศึกษาวชิราวุธวิทยาลัยประเทศสหรัฐอเมริกาเมื่อปี พ.ศ. 2460 ทรงศึกษาวิชาสาธารณสุข และได้รับประกาศนียบัตรเมื่อปี พ.ศ. 2464

พระราชกรณียกิจที่นับว่าสำคัญมาก คือ ทรงเป็นผู้แทนฝ่ายไทยทำการเจรจากับ มูลนิธิร็อกกี้เฟลเลอร์โดยขอให้ช่วยปรับปรุงโรงเรียนแพทย์ระหว่างปี พ.ศ. 2464-2466 ขอบตกลงที่ทำร่วมกันคือ ทางมูลนิธิจะส่งศาสตราจารย์มาช่วยในการสอนและวางหลักสูตร การศึกษาแพทย์จำนวนหกท่าน ให้เงินช่วยเหลือในการก่อสร้างอาคารเรียน ซึ่อุปถัมภ์ การสอน ให้ทุนการศึกษาครูงานแก่อาจารย์แพทย์แผนกละสองคน นอกจากนี้ยังได้ช่วยปรับปรุง โรงเรียนพยาบาลศิริราชอีกด้วย³ ความช่วยเหลือของมูลนิธิร็อกกี้เฟลเลอร์ในครั้งนี้ นับว่า ช่วยยกฐานะการศึกษาแพทย์และพยาบาลไทยให้สูงขึ้น

ในปี พ.ศ. 2469 พระองค์ได้เสด็จไปศึกษาวชิราวุธวิทยาลัยที่มหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ด สหรัฐอเมริกา ทรงสนพระทัยในวิชากุมารเวชศาสตร์เป็นพิเศษ และได้รับปริญญาแพทย- ศาสตร์ในปี พ.ศ. 2471⁴ นับว่าทรงเป็นพระราชวงศ์พระองค์แรกที่ศึกษาวชิราวุธวิทยาลัยแผน ปัจจุบันสำเร็จ

¹มนตรี กันตะบุตร, เรื่องเดิม, หน้า 85.

²สุพัฒน์ วาณิชยางกุล, "สมเด็จพระบรมราชชนกกับโรงเรียนแพทย์ และการสาธารณสุข," สารศิริราช, 19 (มกราคม, 2512), 42.

³มนตรี กันตะบุตร, เรื่องเดิม, หน้า 60.

⁴ม.ร.ว.ธัญโสภาคย์ เกษมสันต์, เรื่องเดิม, หน้า 21.

เมื่อเสด็จนิวัติประเทศไทย ได้ทรงตระหนักถึงความสำคัญของวิชาแพทย์ ทรงทุ่มเทพระวรกายและสติปัญญาเพื่อชาติ พระองค์ทรงตั้งพระทัยจะทำหน้าที่เป็นแพทย์ประจำบ้านที่โรงพยาบาลศิริราช แต่ไม่ได้เป็นไปตามพระประสงค์ เนื่องจากมีความขัดข้องเกี่ยวกับพระอิสริยยศ จึงเปลี่ยนพระทัยเสด็จไปปฏิบัติหน้าที่โรงพยาบาลของมิชชันนารีที่จังหวัดเชียงใหม่ คือ โรงพยาบาลแมคคอร์มิค เมื่อวันที่ 24 เมษายน พ.ศ. 2472¹ ประทับอยู่กับครอบครัว นายแพทย์ อี.ซี. คอร์ท (E.C. Cort) ซึ่งเป็นผู้อำนวยการโรงพยาบาลในขณะนั้น พระองค์ทรงปฏิบัติหน้าที่เป็นแพทย์ประจำบ้าน ทรงปฏิบัติกับผู้ป่วยอย่างไม่ถือพระองค์ ทรงเป็นแพทย์ได้เพียงสามสัปดาห์ก็ทรงประชวรต้องเสด็จกลับกรุงเทพฯ ตลอดเวลาที่ประชวรทรงปฏิบัติพระราชกิจเกี่ยวกับการแพทย์ตลอดเวลา พระองค์สิ้นพระชนม์เมื่อวันที่ 24 กันยายน พ.ศ. 2472 รวมพระชันษาได้ 38 ปี² ในคราวทรงเป็นแพทย์ประจำบ้านที่โรงพยาบาลแมคคอร์มิค ได้ประทานเงินเดือนแก่แพทย์ชาวอเมริกันที่มาช่วยกิจการของโรงพยาบาล และทรงประทานเงินส่วนพระองค์ติดตั้งเครื่องเอกซเรย์แก่โรงพยาบาลด้วย³

เกี่ยวกับพระราชกรณียกิจของสมเด็จพระบรมราชชนกที่ทรงมีต่อการแพทย์โดยเฉพาะต่อโรงเรียนแพทย์ที่ศิริราช มีเป็นเอนกประการ นอกจากจะให้ทุนการศึกษาวิชาแพทย์และพยาบาลด้วยทุนของพระองค์แล้ว ทรงประทานทุนแก่จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยเพื่อเก็บผลประโยชน์ส่งนิสิตไปศึกษาต่อต่างประเทศ ทรงประทานทุนเพื่อเป็นทุนการสอนคนควาวิจัยทางแพทย์ ทรงซื้อที่ดินและสร้างอาคารสำหรับโรงเรียนพยาบาลและหอพักพยาบาล ทรงประทานเงินสร้างที่พักคนไข้ และอาคารเรียนของโรงเรียน ทรงประทานเงินเดือนแก่พยาบาลชาว

¹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 28.

² มนตรี กันตะบุตร, "การแพทย์ของไทยในระยะ 50 ปี...", หน้า 89.

³ จินดา สิงหนेत्र, "สมเด็จพระชนกนาถและแมคคอร์มิค," เชียงใหม่

ทางประเทศที่มาช่วยสอนและวางแผนโรงเรียนพยาบาลด้วย¹

สมเด็จพระบรมราชชนก ทรงเป็นแพทย์ที่มีคุณสมบัติของแพทย์ทุกประการ ทรงสนพระทัยในการศึกษาค้นคว้า ทรงสนับสนุนผู้ที่มีความรู้ให้ค้นคว้าความรู้ใหม่ ๆ ทรงประทานทุนการค้นคว้าแก่โรงพยาบาลศิริราช ทรงรับเป็นองค์อุปถัมภ์สโมสรแพทย์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยเมื่อปี พ.ศ. 2471² ด้วย นอกจากทรงสนพระทัยการแพทย์แล้ว ยังสนพระทัยกิจการสาธารณสุข การสงเคราะห์แม่และเด็ก ทรงเป็นกรรมการของโรงพยาบาลวชิรพยาบาล ทรงดำริที่จะจัดให้โรงพยาบาลวชิรพยาบาลเป็นศูนย์กลางอบรมนางผดุงครรภ์สำหรับส่งไปช่วยทำการสงเคราะห์แม่และเด็กในพระนครและต่างจังหวัดด้วย³ ทรงมีส่วนพิจารณาพระราชบัญญัติการแพทย์ปี พ.ศ. 2466 ทรงมีส่วนแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับการแพทย์ให้ดำเนินไปด้วยดี ทรงมีส่วนในการอบรมแพทย์สาธารณสุขในปี พ.ศ. 2467 ทรงเป็นพระอาจารย์ทำการอบรมแพทย์ ทรงเสด็จต่างจังหวัดเพื่อกิจการแพทย์ คือ เสด็จไปเป็นประธานเปิดตึกสงขลาพยาบาลที่จังหวัดสงขลาในปีเดียวกัน⁴

¹สุค แสงวิเชียร, "พระราชประวัติสมเด็จพระราชบิดาเจ้าฟ้ามหิดลอดุลยเดช กรมหลวงสงขลานครินทร์," รวมบทเรียงความชนะเลิศ 1 แห่งประกวดเนื่องในวันมหิดล (พระนคร: คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล, ไม่ปรากฏปีที่พิมพ์), หน้า 40 - 41

²ประภัสร์ พิศาลพงศ์, "สมเด็จพระราชบิดา ฯ ในฐานะแพทย์," รวมบทเรียงความชนะเลิศ 1 แห่งประกวดเนื่องในวันมหิดล (พระนคร: คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล, ไม่ปรากฏปีที่พิมพ์), หน้า 67.

³สังค เป็ล่งวานิช, "สมเด็จพระราชบิดากับการแพทย์ในส่วนภูมิภาค," เวชสารกรมการแพทย์, 14 (มีนาคม, 2508), 189.

⁴สังค เป็ล่งวานิช, เรื่องเดิม, หน้า 193.

ในด้านการค้นคว้าวิจัย ทรงสนพระทัยเรื่องการวิจัยมาก ภายหลังที่สำเร็จการศึกษาแพทยแล้วทรงศึกษาเรื่องโรคเมืองร้อน ทรงนิพนธ์หนังสือแพทย์ เรื่องโรคทุเบอร์-คูโลลิส และวัณโรค เป็นเอกสารแนะนำประชาชนให้รู้จักโรค ทรงนิพนธ์เป็นภาษาไทย ง่าย ๆ กล่าวถึงอาการ การรักษา การปฏิบัติตน การกำจัดและการป้องกัน

จะเห็นว่า พระราชกรณียกิจของสมเด็จพระบรมราชชนกที่มีต่อการแพทย์ของไทยนั้นมีมากมายเหลือที่จะกล่าว นับตั้งแต่ทรงให้ความสนพระทัยแก่โรงเรียนแพทย์ ยังทรงสนพระทัยเรื่องการส่งเสริมความก้าวหน้าทางแพทย์ทุกวิถีทางตามที่ใดกล่าวมาแล้ว เพื่อที่จะนำความเจริญทางแพทย์มาสู่ประเทศชาติ ทำให้กิจการแพทย์รุดหน้าตามลำดับ นับว่าทรงเป็นบุคคลตัวอย่างที่ดีของประเทศที่ทุกคนควรเทิดทูน แมว่าพระองค์ทรงอุทิศชีวิตให้แก่วงการแพทย์ไม่นาน แต่ได้บำเพ็ญพระราชกรณียกิจที่มีคุณประโยชน์ต่อชาวไทยด้านการแพทย์เหลือคณานับ สมแล้วที่วงการแพทย์ได้ยกย่องให้เป็นพระบิดาแห่งการแพทย์ของไทย และพร้อมใจกันจัดงาน วันมหิดล เพื่อระลึกถึงพระองค์ท่านในวันที่ 24 กันยายน ของทุก ๆ ปี

การเปลี่ยนแปลงทางการแพทย์ของประเทศไทยนั้น เนื่องมาจากมิชชันนารีนำมาจากและจากบุคคลที่ให้ความสนใจ เช่นสมเด็จพระราชชนกที่ช่วยให้การแพทย์เจริญแล้ว ก็ยังมีมูลนิธิที่ให้ความช่วยเหลือในกิจการแพทย์ของไทย อาทิ มูลนิธิรอกกีเฟลเดอร์ ซึ่งได้เข้ามาช่วยเหลือกิจการแพทย์ของไทยเป็นครั้งแรกเมื่อปี พ.ศ. 2464 โดยส่งนายแพทย์ เอช. อี. บานด์ (H.E. Barnes) มาประจำประเทศไทยเพื่อทำงานในตำแหน่งปราบปรามพยาธิปากขอร่วมกับสภาอากาศไทย รัฐบาลไทยได้ถือโอกาสนี้ ให้ทางมูลนิธิช่วยเหลือกิจการแพทย์ต่อไป ได้มีการเจรจาระหว่างผู้แทนไทยและของมูลนิธิ ฝ่ายไทยมีสมเด็จพระมหิตลาธิเบศรอดุลยเดชวิกรม พระบรมราชชนก ทำการประชุมครั้งแรก ณ กรุงลอนดอน สมเด็จพระบรมราชชนกได้ทรงแถลงให้ประธานมูลนิธิเห็นความสำคัญและความจำเป็นในการปรับปรุงการศึกษาวิชาแพทย์ เพื่อผลิตแพทย์ที่มีความสามารถเพื่อช่วยกิจการแพทย์และ

¹สุด แสงวิเชียร, เรื่องเดียวกัน, หน้า 71.

การสาธารณสุขของประเทศ เมื่อทางมูลนิธิทรานสดานการณ ได้ส่งตัวแทนมายังประเทศไทย เมื่อปี พ.ศ. 2466 เพื่อทำสัญญาให้ความช่วยเหลือมีกำหนดหกปี คือ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2466-2472 ในปีแรกได้ส่งศาสตราจารย์ เอ. บี. เอลลิส (A.G. Ellis) มาประจำโรงเรียนแพทย์ที่โรงพยาบาลศิริราช และเป็นคณบดีในปีต่อมา เมื่อการศึกษาวิชาแพทย์ของไทยได้ขยายตัวขึ้น ทางมูลนิธิได้ส่งนายแพทย์ คัมบลิว. เอส. คาลเตอร์ (W.S. Carter) มาทำการปรับปรุงโรงเรียนแพทย์ร่วมกับรัฐบาลไทย โดยทางรัฐบาลได้สร้างอาคารเรียนและให้เงินเดือนแก่ครูสอน ทางมูลนิธิเป็นผู้จัดหาอุปกรณ์การสอน จัดหาอาจารย์ชาวต่างประเทศมาช่วยทำการสอนและเพิ่มเงินให้ค่าที่ควรได้รับตามอัตรา¹ ทางมูลนิธิได้ส่งศาสตราจารย์มาช่วยทำการสอนจำนวนหกท่าน และให้ทุนการศึกษาแก่หัวหน้าแผนกต่าง ๆ จำนวนหกคน โดยให้ศาสตราจารย์ชาวต่างประเทศทำหน้าที่รักษาการแทนหัวหน้าแผนกไปจนกว่าหัวหน้าแผนกจะสำเร็จการศึกษาตามวาระหน้าที่เดิม ให้ทุนการศึกษาแก่อาจารย์ไปศึกษาต่อชั้นปริญญาโทอีกหลายคน นอกจากนี้ทางมูลนิธิยังให้เงินช่วยเหลือในการก่อสร้างอาคารเรียนอีกหลายหลัง ให้ทุนการศึกษาแก่นักเรียนพยาบาล ส่งครูพยาบาลชาวต่างประเทศมาทำการสอนวิชาพยาบาลหลายคน นับว่าเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาพยาบาลเป็นอย่างยิ่ง²

มูลนิธิให้ความช่วยเหลือตามข้อตกลงมาด้วยดี ผลของความร่วมมือเป็นที่พอใจของทั้งสองฝ่าย จึงได้มีการขยายความช่วยเหลือจากห้าปีเป็นสิบสองปี ขณะเดียวกันอาจารย์ที่ได้รับทุนการศึกษาในต่างประเทศ ต่างก็ทยอยกันกลับมารับหน้าที่เดิม อาจารย์แพทย์ชาวต่างประเทศหลายท่านที่ทำหน้าที่แทนก็กลับประเทศของตน นอกจากศาสตราจารย์เอลลิส ยังคงรับราชการในประเทศไทยต่อมา และได้รับเลือกให้เป็นอธิการบดี (Chancellor) ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย รับราชการจนเกษียณอายุราชการ³

¹ม.ร.ว. ชนิยโสภาคย์ เกษมสันต์, เรื่องเดิม, หน้า 23.

²สุค แสงวิเชียร, เรื่องเดิม, หน้า 16.

³Luang Binbakya Bidyabhed, op. cit., P. 414.

ความช่วยเหลือของมูลนิธิรอกกีเฟลเลอร์ในครั้งนี้ ทำให้ฐานะโรงเรียนแพทย์และโรงเรียนพยาบาลของไทยสูงขึ้น ทำให้ชาวต่างประเทศมีความเชื่อถือในการแพทย์และการพยาบาลของไทยมากขึ้น

มูลนิธิรอกกีเฟลเลอร์ได้ให้ความช่วยเหลือแก่การศึกษาแพทย์ของไทยอีกครั้งหนึ่ง ภายหลังที่ให้ความช่วยเหลือแก่โรงเรียนแพทย์ที่ศิริราช กล่าวคือในปีพ.ศ. 2508 รัฐบาลไทยได้ตั้งคณะกรรมการแห่งที่สี่ขึ้น ได้ขอความช่วยเหลือไปยังมูลนิธิรอกกีเฟลเลอร์ให้ช่วยเหลือคณะแพทยศาสตร์โรงพยาบาลรามาธิบดี และคณะวิทยาศาสตร์มหาวิทยาลัยมหิดล ทางมูลนิธิให้ความช่วยเหลือค่านายวิชาครูสอนและเครื่องมือทางวิทยาศาสตร์ ให้ทุนการศึกษาแก่อาจารย์แพทย์ พยาบาล และเจ้าหน้าที่อื่น ๆ ส่งผู้เชี่ยวชาญชาวต่างประเทศมาเพื่อให้คำปรึกษาเรื่องหลักสูตรและสถาปนิกชาวต่างประเทศมาให้คำปรึกษาเกี่ยวกับเรื่องอาคาร¹ ทางมูลนิธิได้ปฏิบัติตามสัญญาทุกประการ นับได้ว่ามูลนิธินี้เป็นพลังสำคัญในการปรับปรุงการศึกษาแพทย์ของประเทศไทย ทำให้การแพทย์ของไทยเจริญทัดเทียมกับอารยประเทศ

นอกจากมูลนิธิรอกกีเฟลเลอร์ ยังมีองค์การอีกแห่งหนึ่งที่ให้ความช่วยเหลือ ที่ควรนำมากล่าวไว้ คือ องค์การไชนาเมดิคัลบอร์ด (China Medical Board of New York) ตั้งเมื่อปี พ.ศ. 2457 เดิมเป็นแผนกหนึ่งของมูลนิธิรอกกีเฟลเลอร์ เป็นองค์การที่ให้ความช่วยเหลือแก่โรงเรียนแพทย์ในประเทศจีน โดยมีจุดมุ่งหมายที่จะพัฒนาโรงเรียนแพทย์ในประเทศจีนเพื่อให้เป็นสถาบันผู้นำทางวัฒนธรรมของชาวตะวันตก และกระตุ้นให้มีการตั้งสถาบันแบบเดียวกันในส่วนต่าง ๆ ของประเทศจีน และมีวัตถุประสงค์ที่จะช่วยเหลือสถาบันที่คล้ายคลึงกันในประเทศต่าง ๆ ทางภาคพื้นตะวันออกไกล² องค์การ

¹ อารีย์ วัลยเสวี, เรื่องเดิม, ไม่ปรากฏเลขหน้า.

² Fukudome Takao, "The China Medical Board and Medical Libraries in the Far East," Bulletin of the Medical Library Association, 56 (April, 1968), 150.

ไชนาเมคคิเคิลบอร์ด ให้ความช่วยเหลือแก่โรงเรียนแพทย์ประเทศจีนมาตลอดจนถึง พ.ศ. 2494 ประเทศจีนได้เปลี่ยนแปลงการปกครองเป็นระบบคอมมิวนิสต์ ทางองค์การ จึงหันมาช่วยเหลือโรงเรียนแพทย์และโรงเรียนพยาบาลของประเทศต่าง ๆ ในภาคตะวันออกไกลแทน¹ ได้แก่ ประเทศไทย เกาหลี ญี่ปุ่น ไต้หวัน พม่า พิลิปปินส์ มาเลเซีย เวียดนาม อินโดนีเซีย และฮ่องกง ให้ความช่วยเหลือในเรื่องทุนการศึกษาอบรม ส่ง อาจารย์ผู้เชี่ยวชาญชาวต่างประเทศมาช่วยทำการสอน ให้อุปกรณ์ครุภัณฑ์เกี่ยวกับการศึกษา ทุนอุดหนุนการวิจัย ชื่อหนังสือวารสารให้ห้องสมุดแพทย์ ให้เงินก่อสร้างและซ่อมแซมอาคาร²

ก่อนที่องค์การจะให้ความช่วยเหลือแก่ประเทศไทย จะส่งผู้แทนไปสำรวจสภาพ โรงเรียนแพทย์แห่งนั้น ๆ เสียก่อน ผลจากการสำรวจได้ความว่า โรงเรียนแพทย์ทางภาค เอเชียตะวันออกไกลขาดอุปกรณ์การศึกษา ห้องสมุดขาดหนังสือตำรา วารสารทางแพทย์ และอุปกรณ์ที่จำเป็นของห้องสมุด เนื่องจากโรงเรียนแพทย์ขาดทุนทรัพย์ ทำให้องค์การมุ่ง ให้ความช่วยเหลือห้องสมุดโรงเรียนแพทย์เป็นพิเศษ และให้ทุนการศึกษาแก่บรรณารักษ์ ห้องสมุดด้วย นอกจากนี้ยังให้ทุนศึกษาอบรมแก่แพทย์เพื่อให้เป็นผู้เชี่ยวชาญเฉพาะโรค ให้ทุนวิจัย และเป็นผู้อุปถัมภ์การฟื้นฟูทางวิชาการที่เกี่ยวกับการศึกษาวิชาแพทย์³

องค์การไชนาเมคคิเคิลบอร์ด ให้ความช่วยเหลือแก่โรงเรียนแพทย์ในประเทศไทย เป็นครั้งแรกเมื่อปี พ.ศ. 2495 เป็นต้นมาจนถึงปัจจุบันนี้ โรงเรียนแพทย์ที่ได้รับการช่วยเหลือได้แก่ โรงเรียนแพทย์ที่ศิริราช มหาวิทยาลัยมหิดล จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ คือ ให้ทุนการศึกษา อบรม ทุนเดินทาง ทุนการวิจัยแก่อาจารย์ แพทย์ และเจ้าหน้าที่อื่น ๆ ที่เกี่ยวกับการแพทย์ ชื่ออุปกรณ์การศึกษาทางแพทย์ ส่วนห้องสมุด องค์การให้เงินชื่อหนังสือตำรา วารสารย้อนหลัง ครุภัณฑ์ และให้ทุนการศึกษาวิชา

¹Perkins, Henriette T., op. cit., p. 409.

²China Medical Board of New York, Inc., Annual Report 1960 - 1961 (New York, 1961), pp. 5 - 6.

³Luang Binbakya Bidyabhed, op. cit., p. 416.

บรรณารักษ์ศาสตร์แก่บรรณารักษ์ห้องสมุดสำหรับหอสมุดศิริราช องค์การพอใจในกิจการ ความก้าวหน้าของหอสมุดมาก จึงให้เงินสร้างอาคารหอสมุดใหม่ โดยให้เงินจำนวน 200,000 เหรียญอเมริกัน และรัฐบาลไทยออกอีก 4,000,000 บาท เป็นอาคารทันสมัย¹ องค์การให้เงินซื้อหนังสือตำราแก่หอสมุดศิริราชเป็นประจำมาตลอดทุก ๆ สามปีเป็นเงิน 25,000 เหรียญอเมริกัน แก่ห้องสมุดโรงเรียนแพทย์ที่จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยและ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ทุกสามปีเป็นเงิน 15,000 เหรียญอเมริกัน

นอกจากองค์การให้ความช่วยเหลือแก่โรงเรียนแพทย์และห้องสมุดแล้ว ยังได้ส่ง ผู้แทนมาตรวจดูผลงานและทราบความต้องการของโรงเรียนแพทย์และห้องสมุดสม่ำเสมอ ปีละสองครั้ง คือ ทุกเดือนกุมภาพันธ์ และ ตุลาคม และเพิ่มความช่วยเหลือมากขึ้นตามลำดับ

จะเห็นได้ว่าองค์การไชนาเมดดิคอลบอร์ด ให้ความช่วยเหลือกิจการแพทย์ในประเทศไทยอย่างจริงจัง ทำตามสัญญาทุกประการ ผลงานที่ออกมาปรากฏว่าเป็นที่พอใจ ของทั้งสองฝ่าย ทำให้โรงเรียนแพทย์ทั้งสามแห่งอยู่ในระดับมาตรฐานสากล สามารถ ผลิตแพทย์ที่มีคุณภาพดี สำหรับห้องสมุดซึ่งองค์การถือว่าเป็นกุญแจสำคัญในการศึกษาวิชา แพทย์ จึงได้ให้ความช่วยเหลือปรับปรุงห้องสมุดเป็นอย่างดีมาตลอด

นอกจากความช่วยเหลือของมูลนิธิและองค์การแล้ว มหาวิทยาลัยในต่างประเทศ ก็เข้ามามีบทบาทให้ความช่วยเหลือการแพทย์แก่ประเทศไทยอีก ได้แก่ มหาวิทยาลัยอิลลินอยส์ ประเทศสหรัฐอเมริกา ได้ให้ความช่วยเหลือแก่โรงเรียนแพทย์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2503 - 2513 มีชื่อว่า โครงการมหาวิทยาลัยอิลลินอยส์-เชียงใหม่

(The University of Illinois - Chiangmai Project)

หลังจากที่รัฐบาลไทยได้มีมติตั้งโรงเรียนแพทย์แห่งที่สามขึ้นที่จังหวัดเชียงใหม่แล้ว เมื่อปี พ.ศ. 2503 รัฐบาลได้ขอความช่วยเหลือไปยังองค์การบริหารวิเทศกิจของประ เทศสหรัฐอเมริกา (USOM) รัฐบาลสหรัฐอเมริกาได้มอบให้กระทรวงสาธารณสุขในกรุง วอชิงตันเป็นผู้ดำเนินการจัดรายการความช่วยเหลือนี้ กระทรวงสาธารณสุขได้ทำการ

¹อุทัย ทุกิยะโพธิ, เรื่องเดิม, หน้า 8.

ติดต่อกับมหาวิทยาลัยในประเทศหลายแห่ง ในที่สุดคณะแพทยศาสตร์มหาวิทยาลัยอิลลินอยส์
ตกลงให้ความช่วยเหลือตามโครงการนี้ โดยให้ความร่วมมือในทางเทคนิคและให้คำปรึกษา
ด้านการสอน มหาวิทยาลัยอิลลินอยส์ได้ส่งผู้เชี่ยวชาญชาวต่างประเทศมาช่วยทำงานหลาย
ท่าน เพื่อให้คำปรึกษาในการดำเนินงาน การบริหาร การจัดหลักสูตร เป็นอาจารย์สอน
ตามแผนกต่าง ๆ ให้เงินช่วยเหลือซื้ออุปกรณ์การสอน การวิจัย จัดห้องทดลอง ให้คำ
แนะนำในการเลือกบุคคลเข้าทำงาน ให้คำแนะนำในการเลือกซื้อครุภัณฑ์ของโรงเรียน
แพทย์และโรงเรียนพยาบาล¹ ให้เงินซื้อหนังสือตำราโดยทางห้องสมุดเสนอรายชื่อนี้คือ
ตำราที่ต้องการณสำนักงานมหาวิทยาลัยอิลลินอยส์ ซึ่งมีสำนักงานอยู่ที่สำนักงานคณบดีของ
โรงเรียนแพทย์แห่งนี้ เพื่อทางมหาวิทยาลัยอิลลินอยส์จะทำการจัดซื้อโดยตรงจากสำนักพิมพ์
ในประเทศสหรัฐอเมริกา² นอกจากนี้ทางมหาวิทยาลัยได้ส่งผู้เชี่ยวชาญสาขาวิชาบรรณ
วิทยาศาสตร์มาช่วยงานห้องสมุดเป็นเวลาสี่เดือน จำนวนแพทย์ ผู้แทนของมหาวิทยาลัย
อิลลินอยส์ที่มาประจำ ณ โรงเรียนแพทย์ที่เชียงใหม่ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2503 - 2513 มี
จำนวนทั้งสิ้น 34 ท่านด้วยกัน บุคคลเหล่านี้ได้เข้ามาช่วยเหลือตามโครงการคนละปีครึ่ง
ถึงสองปี ถึงแม้จะเป็นเวลาไม่นานแต่ละคนก็ให้ความร่วมมือในการทำงานอย่างเต็มที่
นอกจากนี้มหาวิทยาลัยอิลลินอยส์ยังให้ความช่วยเหลือแก่โรงเรียนพยาบาล มหา
วิทยาลัยเชียงใหม่ ในด้านการเงิน การปรับปรุงหลักสูตร ส่งพยาบาลผู้เชี่ยวชาญมาช่วย
ทำการสอนและฝึกหัดแก่พยาบาล ใ้ทุนการศึกษาแก่ครูพยาบาลด้วย³

¹Richard, Charles E., *op. cit.*, pp. 11-13.

²สุภาพ สุจินดา, "ห้องสมุดของเรา," ตอนรับน้องใหม่ 2510 (พระนคร:
คณะแพทยศาสตร์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2510), ไม่ปรากฏเลขหน้า.

³Richard, Charles E., *op. cit.*, p. 16.

ความร่วมมือระหว่างโรงเรียนแพทย์และมหาวิทยาลัยอิดลินอยส์ได้ผลดีเป็นอย่างมากเป็นที่น่าพอใจ ทางมหาวิทยาลัยได้ขยายความช่วยเหลืออย่างกว้างขวางออกไปทุกปี จนกระทั่งหมดสัญญา ผู้แทนของมหาวิทยาลัยได้มอบหมายงานให้แก่โรงเรียนแพทย์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ทำต่อไป เนื่องจากเป็นงานที่ทำมาด้วยดีตลอด จึงไม่เป็นการลำบากที่จะรับทำ และงานทุกอย่างก็ได้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดีตามโครงการ

จะเห็นได้ว่า ความเจริญก้าวหน้าของการศึกษาวิชาแพทย์ในประเทศไทยบรรลุผลดีประสบความสำเร็จได้ก็เพราะความร่วมมือ ความช่วยเหลือของหลายฝ่ายด้วยกัน ดังที่โลกกล่าวมาแล้ว

มาตรฐานห้องสมุดในประเทศไทย

ประเทศไทยยังไม่มีการจัดทำมาตรฐานห้องสมุดขึ้นใช้มาก่อนจนกระทั่งเมื่อพ.ศ. 2508 กรมวิเทศสหการได้จัดตั้งคณะกรรมการขึ้นเพื่อทำโครงการพัฒนางานห้องสมุดของประเทศ ซึ่งประกอบด้วยบุคคลจากหน่วยการศึกษาที่สำคัญ 20 คน คณะกรรมการได้พิจารณาเห็นว่า ประเทศไทยยังไม่มีการวางแผนพัฒนาห้องสมุดของประเทศ เป็นเหตุให้กิจการของห้องสมุดไม่เจริญก้าวหน้าเท่าที่ควร และห้องสมุดก็ไม่ได้รับการสนับสนุนในด้านการเงินจากสำนักงานประมาณ ตลอดจนบุคคลที่ทำงานในห้องสมุดก็ไม่ได้รับการสนับสนุนจาก ก.พ. ทั้งนี้เพราะโครงการพัฒนาห้องสมุดไม่ได้อยู่ในแผนพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ ดังนั้น จึงมีมติตั้งอนุกรรมการจัดทำแผนพัฒนาห้องสมุดของประเทศเป็นโครงการ 5 ปี คณะอนุกรรมการประกอบด้วยบุคคลจากห้องสมุดสำคัญของสถานที่ราชการหลายแห่งจำนวน 6 คน ที่ประชุมได้มอบให้ประธานอนุกรรมการดำเนินการเลือกอนุกรรมการและจัดการประชุมวางแผนพัฒนาห้องสมุด เพื่อนำเสนอต่อที่ประชุมของคณะกรรมการวางแผนและพัฒนา งานห้องสมุด เพื่อจะได้นำเสนอที่ประชุมคณะกรรมการการวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติ เพื่อพิจารณารับเข้าเป็นส่วนหนึ่งของโครงการพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติระยะ 5 ปี คือ ตั้งแต่ พ.ศ. 2510 - 2514

คณะอนุกรรมการได้ทำการสำรวจสภาพห้องสมุดประเภทที่เกี่ยวข้อง และได้จัดทำโครงการพัฒนาห้องสมุด และจัดทำมาตรฐานห้องสมุดด้วย ถึงแม้ว่าโครงการพัฒนาห้องสมุดของประเทศไม่ได้รับการพิจารณา แต่ก็ทำให้เห็นถึงความร่วมมือของบรรณารักษ์ที่จะจัดให้มี

แผนพัฒนาห้องสมุดของประเทศ และมาตรฐานของห้องสมุดที่จัดทำนั้น สามารถนำมาใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติงานของห้องสมุดได้¹

สำหรับมาตรฐานห้องสมุดแพทย์ของประเทศไทย ยังไม่มีการจัดทำ แต่สามารถนำเอามาตรฐานห้องสมุดเฉพาะ ที่คณะอนุกรรมการได้ทำขึ้นมาใช้ได้ เพราะห้องสมุดโรงเรียนแพทย์เป็นห้องสมุดเฉพาะเช่นเดียวกัน

มาตรฐานของห้องสมุดเฉพาะ

1. ฐานะ

เห็นควรปรับปรุงฐานะของห้องสมุดกระทรวงเป็นกอง ซึ่งมีผู้บังคับบัญชาเป็นบรรณารักษ์พิเศษเทียบเท่าผู้อำนวยการกอง ขึ้นตรงต่อสำนักงานปลัดกระทรวง เพื่อสะดวกในการปฏิบัติงาน

2. หนังสือ

หนังสือสำหรับห้องสมุดที่ตั้งใหม่ภายในเวลา 5 ปี ควรมีหนังสือในวิชาซึ่งกระทรวงนั้น ๆ เกี่ยวข้องด้วยประมาณ 2 หมื่นเล่ม

- วารสารเฉพาะวิชาและหนังสือพิมพ์ควรมี 300 รายชื่อ
- เอกสารต่าง ๆ

3. อัตรากำลัง ในระยะเวลา 5 ปี ควรมีอัตรากำลัง ดังนี้

- บรรณารักษ์ชั้นพิเศษ จะต้องมีความ ดังนี้
  - ก. ปริญญาโททางบรรณารักษศาสตร์
  - ข. ปริญญาตรีทางสาขาใดสาขาหนึ่ง
  - ค. มีประสบการณ์ในการทำงานห้องสมุดมาแล้วไม่ต่ำกว่า 7 - 10 ปี

---

¹สุทธิลักษณ์ อำพันวงศ์ (ผู้รวบรวม), มาตรฐานของห้องสมุดในประเทศไทย เอกสารบรรณารักษศาสตร์ เล่ม 8 สิงหาคม 2511 (แผนกวิชาบรรณารักษศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2511), หน้า 2 - 4.

- ผู้ช่วยบรรณารักษ์ชั้นเอก 1 คน จะต้องมีความรู้เกี่ยวกับสาขาใดสาขาหนึ่ง และอนุประญาบบรรณารักษศาสตร์
- ผู้ช่วยบรรณารักษ์ชั้นโท 3 คน จะต้องมีความรู้เกี่ยวกับสาขาใดสาขาหนึ่ง และอนุประญาบบรรณารักษศาสตร์
- ผู้ช่วยบรรณารักษ์ชั้นตรี 3 คน จะต้องมีความรู้เกี่ยวกับสาขาใดสาขาหนึ่ง และอนุประญาบบรรณารักษศาสตร์
- วิทยากรอย่างน้อยชั้นตรีตามสาขาวิชาอย่างน้อย 1 คน จะต้องมีความรู้เกี่ยวกับสาขาวิชาที่เกี่ยวข้องกับกระทรวงนั้น
- พนักงานห้องสมุดอย่างน้อย 4 คน จะต้องมีความรู้บรรณารักษศาสตร์ชุด ป.ก.ศ. หรือได้รับการอบรมจากสมาคมห้องสมุด
- พนักงานพิมพ์ดีดอย่างน้อย 3 คน จะต้องมีความรู้ตามที่ ก.พ. กำหนด
- นักการภารโรง 1 คน
- ผู้ช่วยบรรณารักษ์เอก ทำหน้าที่เป็นที่ปรึกษาและช่วยชั้นพิเศษในด้านบริหาร หรือวิชาการตามแต่งาน
- ผู้ช่วยบรรณารักษ์ชั้นโท 3 คน มีหน้าที่ต่างกัน ดังนี้
  1. งานด้านจัดหนังสือและทำบัตรรายการ 1 คน
  2. งานด้านวารสาร 1 คน
  3. งานด้านให้บริการตอบคำถามจัดทำบรรณานุกรม 1 คน
- ผู้ช่วยบรรณารักษ์ชั้นตรี 3 คน มีหน้าที่ช่วยบรรณารักษ์ชั้นโทปฏิบัติงาน
  1. ด้านละ 1 คน
- พนักงานห้องสมุด 4 คน มีหน้าที่ต่างกัน ดังนี้
  1. งานด้านลงทะเบียนหนังสือ เขียนสัน ปิคของ 1 คน
  2. งานด้านให้ยืมหนังสือ ทวงหนังสือ 1 คน
  3. งานด้านจัดหนังสือบนหิ้งและซ่อมหนังสือ 1 คน
  4. ช่วยจัดทำบรรณานุกรม 1 คน

หมายเหตุ

-พนักงานพิมพ์ดีด 3 คน มีหน้าที่ต่างกัน ดังนี้

1. พิมพ์ตราและจดหมายโต้ตอบภาษาไทย 1 คน
2. พิมพ์ตราและจดหมายโต้ตอบภาษาอังกฤษ 1 คน
3. พิมพ์บรรณานุกรมต่าง ๆ 1 คน

4. งบประมาณ อาจแบ่งได้ ดังนี้

4.1 ค่าเงินเดือน ค่างาน และค่าตอบแทน

4.2 ค่าวัสดุ

4.3 ค่าวัสดุสำนักงาน

4.4 ค่าครุภัณฑ์

4.1 ค่าเงินเดือนและค่างาน

บรรณารักษ์	ชั้นพิเศษอันดับ 1	1	1	อัตราเดือนละ	4,300 บาท	51,600 บาทต่อปี
ผู้ช่วยบรรณารักษ์	ชั้นเอก	"	1	"	2,650 "	31,800 "
ผู้ช่วยบรรณารักษ์	ชั้นโท	"	1	3	"	14,400 "
					14,400 × 3	43,200 "
ผู้ช่วยบรรณารักษ์	ชั้นตรี	"	2	3	"	13,200 "
					13,200 × 3	39,600 "
วิทยากร	ชั้นตรี	"	1	1	"	10,800 "
พนักงานห้องสมุด	ชั้นจัตวา	"	2	4	"	7,200 "
					7,200 × 4	28,800 "
พนักงานพิมพ์ดีด	ชั้นจัตวา	"	1	3	"	6,600 "
					6,600 × 3	19,800 "
ภารโรง			1	"	"	5,400 "

4.2 ค่าวัสดุ

1. ค่าบอกรับวารสาร 200 - 300 รายการ
รายการละประมาณ 200 บาท เก็บมีอยู่แล้ว
100 รายการ บอกรับเพิ่มเติม 200 รายการ

300 × 200 60,000 บาท ในปี 5

2. ค่าเย็บปกหนังสือและวารสารเล่มละ 22 บาท
บางรายการอาจเย็บ 2 - 3 Volumes 6,500 บาทในปีที่ 5
3. ค่าไปรษณียากร 1,000 บาทต่อปี
4. ค่าประกันปลวก 500 " "
5. ค่ายานพาหนะ 500 " "

4.3 ค่าวัสดุสำนักงาน

1. ค่าซื้อหนังสือ 10,000 เล่ม ๆ ละ ประมาณ 100 บาท
 $10,000 \times 100 = 1,000,000$ บาทใน 5 ปี
(รายงานหรือ Government Publication ใต้เปล่า)
2. ค่าบัตรต่าง ๆ (บัตรรายการ บัตรกำหนดส่ง บัตรหนังสือ ชอง)
รวมทั้งหมดประมาณ 140,000 บัตรเป็นเงิน 10,000 บาทใน 5 ปี
3. ค่าบัตรวารสาร 1,500 " " 5 ปี
4. เทปสำหรับเขียนสันหนังสือ 1,200 " " 5 ปี
5. ค่าวัสดุเครื่องเขียนแบบพิมพ์ 5,000 " " 5 ปี
6. ค่าแฟ้มและกล่องใส่จุลสารและเอกสาร และ
วารสาร 5,000 " " 5 ปี
7. อื่น ๆ เช่นค่าเครื่องใช้ในการซ่อมหนังสือ 5,000 " " 5 ปี
8. โสตทัศนวัสดุ 1,000,000 " " 5 ปี

4.4 ค่าครุภัณฑ์ (สำหรับห้องสมุดแรกตั้งในระยะ 5 ปี ซึ่งมีโครงการจัดหาหนังสือ 20,000 เล่ม)

1. ชั้นใส่หนังสือสำหรับ 10,000 เล่ม รวม 100 เมตร 40,000 บาท
(ขนาดสูง 5-6 ฟุต กว้าง 3 ฟุต ลึก 10-12 ฟุต)
2. ชั้นวางวารสารสำหรับ 300 titles 16,000 บาท
3. ชั้นวางวารสารสำหรับ Back Numbers 16,000 บาท
4. ตู้เหล็กใส่เอกสารและจุลสาร (Filling Cabinet)
ตู้ละ 1,500 บาท 20 ตู้ (ขนาด 4 ล้นชัก)
 $1,500 \times 20 = 30,000$ บาท

5. ตู้บัตรรายการ 120 ลิ้นชัก 120 x 20 ประมาณ		1,400 บาท
6. ตู้ลงทะเบียนวารสาร (ตู้ Kardex 4ลิ้นชัก)		1,400 "
7. โต๊ะนั่งอ่านหนังสือหมู่ 6 ตัว 800 x 6 ขนาด 3 x 9		4,800 "
8. เก้าอี้ 36 ตัว 55 x 36 เท่ากับประมาณ		2,000 "
9. โต๊ะนั่งเดี่ยว 10 ตัว 600 x 10		6,000 "
10. ที่วางหนังสือพิมพ์		600 "
11. ที่วางพจนานุกรม (Dictionary Stand)		200 "
12. โต๊ะเจ้าหน้าที่ทำงาน		
บรรณาธิการชั้นพิเศษ 1 คน	โต๊ะ	1,000 "
	เก้าอี้	450 "
ผู้ช่วยบรรณาธิการชั้นเอก 1 คน	โต๊ะ	900 "
	เก้าอี้	350 "
ผู้ช่วยบรรณาธิการชั้นโท 3 คน	โต๊ะ	720 "
	เก้าอี้	65 "
	× 3	
ผู้ช่วยบรรณาธิการชั้นตรี 3 คน	โต๊ะ	560 "
	เก้าอี้	65 "
	× 3	
วิทยากร ตรี 1 คน	โต๊ะ	520 "
	เก้าอี้	65 "
พนักงานห้องสมุด 3 คน	ชุดโต๊ะ	450 "
	450 x 3	1,350 "
พนักงานพิมพ์ดีด 2 คน	โต๊ะเก้าอี้ชุดโต๊ะ	600 "
	600 x 2	1,200 "
13. เคาน์เตอร์รับ - จ่ายหนังสือประมาณ		3,000 "
14. รถเข็นหนังสืออย่างน้อย 1 คัน		800 "

15. ชั้นหนังสือในห้องทำงาน	2,400 บาท
16. เครื่องพิมพ์ดีดไทย	5,200 "
17. เครื่องพิมพ์ดีดภาษาอังกฤษ	5,200 "
18. โทรศัพท์เครื่องตรง	2,000 "
19. คินสอไฟฟ้า	150 "
20. ยางลบไฟฟ้า	550 "
21. เครื่องปรับอากาศ (ตามขนาดของห้อง)	

หมายเหตุ เครื่องปรับอากาศนี้มีประโยชน์เพื่อที่จะรักษาคุณภาพของหนังสือและการที่เสนอมานี้เป็นเป้าหมาย ถ้าห้องสมุดใดสามารถมีเครื่องปรับอากาศได้ก็จะเป็นการดีมาก

5. ค่าอาคารและสถานที่

ในปัจจุบันหากกระทรวงใดยังไม่มีสถานที่ในการจัดทำห้องสมุดโดยเฉพาะ เห็นควรของงบประมาณเป็นค่าปรับปรุงสถานที่ใช้เป็นห้องสมุด เช่น เปลี่ยนพื้นเป็นกระเบื้องยาง เพื่อว่าจะได้ไม่เกิดเสียงดังเวลาเดิน ปรับแสงสว่าง ทาสีห้องให้สว่างและนำคูชั้นขยายห้องให้กว้างขึ้น ทำอ่างนำล้างมือ เป็นต้น

6. ทุนการศึกษา

เนื่องจากบรรณารักษ์ควรได้รับการฝึกฝนเป็นอย่างดีในวิชาบรรณารักษศาสตร์ เพื่อนำความรู้และประสบการณ์มาปรับปรุงงานห้องสมุดให้ดียิ่งขึ้น ห้องสมุดกระทรวงใดไม่มีบรรณารักษ์ผู้มีความรู้ตามที่กำหนดไว้ในมาตรฐาน เห็นควรมีทุนสำหรับให้บรรณารักษ์ไปศึกษาต่อต่างประเทศในระดับปริญญาโทเป็นเวลาอย่างน้อย 2 ปี ค่าใช้จ่ายในการศึกษาตามที่กำหนดของ ก.พ. ค่าเล่าเรียน ค่ากินอยู่ ค่าที่พัก ค่าหนังสือแบบเรียน

รวมปีละ 3,300 บาทต่อปี

66,000 x 2 132,000 บาท

ค่าเครื่องบินไปกลับ 28,000 บาท

รวม 160,000 บาท

มาตรฐาน 5 ประการที่ประชุมพิจารณาเสนอนี้เป็นมาตรฐานโครงการสำหรับห้องสมุดกระทรวงที่เริ่มตั้ง กระทรวงใดมีห้องสมุดอยู่แล้วก็อาจตัดทอนรายการต่าง ๆ ลง

ห้องสมุดคณะแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ห้องสมุดโรงเรียนแพทย์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ตั้งเมื่อปี พ.ศ. 2491 ที่ตึก
 อำนวยการโรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ ชั้น 2 ปีกขวา เป็นห้องเล็กมีขนาด 12 ตารางเมตร
 ซึ่งใช้เป็นห้องทำงานของเลขานุการโรงเรียนค้าย นายแพทย์สมาน มันทราภรณ์ เลขานุการ
 โรงเรียนแพทย์ทำหน้าที่เป็นบรรณารักษ์คนแรก ขณะนั้นมีหนังสือประมาณ 200 เล่ม เป็นภาษาอังกฤษ
 วารสารก็มีบ้าง ซึ่งนายแพทย์ บี. ไอสมาน (Dr. B. Eisman) เป็นผู้ติดต่อขอ
 บริจาคไปที่ประเทศสหรัฐอเมริกา ในปีต่อมาห้องสมุดได้รับเงินงบประมาณซื้อหนังสือตำรา
 วารสาร ทำให้มีหนังสือเพิ่มมากขึ้น ยังไม่มีการวางระเบียบการยืม บรรณารักษ์อนุญาตให้
 นักศึกษาแพทย์ยืมหนังสือได้ครั้งละหลายเล่มในเวลาหลายวัน เพราะนักศึกษามีจำนวนน้อย
 และบรรณารักษ์ต้องการให้นักศึกษาอ่านหนังสือมาก เนื่องจากห้องสมุดไม่มีครุภัณฑ์ ไม่มีที่
 นั่งอ่าน จึงอนุญาตให้นักศึกษายืมหนังสือไปอ่านที่บ้าน

การบริหารสมัยแรกไม่มีปัญหา จำนวนหนังสือวารสารมีน้อย ไม่มีการทำบัตรรายการ
 ไม่มีบัตรยืม หรือบัตรกำหนดส่ง วิธีการยืมเป็นแบบง่าย ๆ คือให้นักศึกษาแพทย์เขียนชื่อผู้ยืม
 หนังสือในสมุดยืมที่ห้องสมุดเตรียมไว้ ไม่มีการปรับหรือทำอะไรทั้งสิ้น

ในปี พ.ศ. 2495 ห้องสมุดเริ่มรับวารสารทางแพทย์ภาษาอังกฤษประมาณ 30
 รายการ แยกเป็นประเภทวิชาต่าง ๆ วารสารเท่าที่มีอยู่ก็ไม่ได้จัดการเย็บเล่มประกาย
 ใด เพียงแต่นำรวมเป็นพวก ๆ ตามชื่อของวารสารเท่านั้น ไม่มีเจ้าหน้าที่ดูแลเพราะ
 บรรณารักษ์ที่เป็นแพทย์ต้องทำการสอนค้าย นายแพทย์สมาน มันทราภรณ์ ซึ่งทำหน้าที่
 บรรณารักษ์คนแรกได้ปฏิบัติงานจนถึงปี พ.ศ. 2497 ผู้รับหน้าที่ต่อมาคือ นายแพทย์ภิรมย์
 สุวรรณเตมีย์¹

ในปี พ.ศ. 2497 ห้องสมุดได้ย้ายไปอยู่ที่ตึกพยาธิ เป็นห้องเล็ก ๆ มีเนื้อที่ประ
 มาณ 100 ตารางเมตร มีหนังสือประมาณ 250 เล่มเก็บไว้ในตู้ 12 ใบ รับวารสารต่าง
 ประเทศประมาณ 35 รายการ นายแพทย์ภิรมย์ได้จัดห้องสมุดเป็นระเบียบขึ้น มีเจ้าหน้าที่

¹ สัมภาษณ์ นายแพทย์สมาน มันทราภรณ์ คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล

ดูแลและคัมฉิดชอบในการยืมหนังสือ วางระเบียบการใช้ห้องสมุด เปิดให้บริการตามเวลา
ราชการ ปักวันเสาร์อาทิตย์ และวันหยุดราชการ นักศึกษาแพทย์มีสิทธิจะยืมหนังสือก็ได้
ก็ได้ในเวลา 1 สัปดาห์ และไม่มีการปรับ บริการก็มีแต่ยืมหนังสือเท่านั้น

นายแพทย์ภิรมย์ มีวิธีการหาหนังสือเข้าห้องสมุดหลายทาง นอกจากจะได้จาก
งบประมาณแล้ว ยังได้ติดต่อขอบริจาคตามสถานทูตในประเทศหลายแห่ง ทำให้มีหนังสือมาก
ขึ้น การจัดหมู่หนังสือใช้วิธีแบ่งเป็นประเภททางวิชาการ ทำบัตรรายการอย่างง่าย ๆ
มีขนาด 3" x 5" ลงรายละเอียดดังนี้ เลขทะเบียนหนังสือ ชื่อผู้แต่ง ชื่อเรื่อง และอักษร
ย่อของแผนกวิชาตรงมุมขวา นำไปเรียงในตู้บัตรรายการตามตัวอักษรชื่อผู้แต่ง ในปี
พ.ศ. 2495 องค์การไชนาเมคคิเคิลบอรัค ได้เข้ามาช่วยเหลือกิจการโรงเรียนแพทย์
ห้องสมุดได้รับเงินช่วยเหลือซื้อหนังสือได้ครั้งละประมาณ 40 เล่ม โดยหัวหน้าภาควิชา
ส่งรายชื่อหนังสือที่ต้องการมายังห้องสมุดเพื่อให้บรรณารักษ์ดำเนินการสั่งซื้อ

องค์การไชนาเมคคิเคิลบอรัค เห็นว่า ห้องสมุดจำเป็นต้องมีบรรณารักษ์วิชาชีพ
ทำงาน จึงได้ติดต่อขอบรรณารักษ์ไปที่ห้องสมุดศาลาอเมริกัน ในที่สุดก็ได้นางเฉลิมวรรณ
ชูทรัพย์ มาเป็นบรรณารักษ์ องค์การไชนาเมคคิเคิลบอรัคให้ทุนการศึกษาแก่บรรณารักษ์
ศึกษาวิชาบรรณารักษศาสตร์ชั้นปริญญาโท ณ ประเทศสหรัฐอเมริกา เป็นเวลาหนึ่งปีครึ่ง
ขณะนั้น นายแพทย์ภิรมย์ ยังดำรงตำแหน่งบรรณารักษ์อยู่ ห้องสมุดได้รับการ
ปรับปรุงดีขึ้นเรื่อย ๆ จนกระทั่งนางเฉลิมวรรณ สำเร็จการศึกษามารับหน้าที่แทน เมื่อปี
พ.ศ. 2497

องค์การไชนาเมคคิเคิลบอรัค ให้ความช่วยเหลือแก่ห้องสมุดมาจนถึงปัจจุบัน
โดยให้เงินช่วยเหลือแบ่งเป็นระยะ ๆ ละ 10,000 เหรียญอเมริกัน ในทุก 3 ปี ด้วย
ความช่วยเหลือขององค์การ และความสามารถของบรรณารักษ์ ทำให้กิจกรรมของห้องสมุด
ได้ขยายออกไปมาก กิจกรรมที่ขยายขึ้นสามารถแยกได้ ดังนี้

ทำการแยกประเภทและจัดหมู่หนังสือด้วยระบบการจัดหมู่หนังสือห้องสมุดรัฐสภา
อเมริกัน (Library of Congress Classification) ทำบัตรรายการโดยซื้อบัตร
รายการจากห้องสมุดรัฐสภาอเมริกัน เปลี่ยนระบบการยืมหนังสือจากสมุดมาเป็นบัตรยืม

ตามแบบสากล ทำการเย็บเล่มวารสารที่ครบ จัดซื้อวารสารทางแพทยภาษาอังกฤษฉบับ
ย้อนหลังเพื่อให้ห้องสมุดมีวารสารสมบูรณ์ จัดทำบัญชีวารสาร เก็บสถิติการยืม และขยาย
เวลาให้บริการมากขึ้น คือ ตั้งแต่วันจันทร์ - วันศุกร์ เวลา 8.30 น. - 18.00 น.
ขณะนั้นจำนวนบรรณารักษ์และเจ้าหน้าที่เพิ่มเป็น 5 คน แยกเป็นบรรณารักษ์วิชาชีพ 1 คน
เสมียน 2 คน คนงาน 2 คน

คณะกรรมการโรงเรียนแพทย์มีความเห็นว่า ห้องสมุดควรได้รับการปรับปรุงมาก
ขึ้น เพื่อให้สมกับเป็นห้องสมุดสถาบันชั้นสูง จึงได้แต่งตั้งคณะกรรมการห้องสมุด มีนายแพทย์
เวก เนตรวิเศษ เป็นประธาน นายแพทย์ตระกูล กิตติสิน เป็นผู้ช่วย บรรณารักษ์เป็น
เลขานุการและกรรมการ ร่วมกับบริหารห้องสมุด

ในปี พ.ศ. 2506 ห้องสมุดโคยานสถานที่มาอยู่ที่ตึกคอมศิริน 1 มีเนื้อที่ประมาณ
400 ตารางเมตร มีบรรณารักษ์วิชาชีพและเจ้าหน้าที่เพิ่มเป็น 7 คน หนังสือประมาณ
10,679 เล่ม ีวารสารประมาณ 250 รายการ มีที่นั่งอ่าน 60 ที่นั่ง สถิติผู้ใช้ของ
สมุดตลอดปีประมาณ 8,750 คน ยืมหนังสือประมาณ 9,530 เล่ม ห้องสมุดโคขยาย
บริการอีกหลายอย่างที่อำนวยความสะดวกแก่ผู้อ่าน ทำให้ผู้ใช้บริการเพิ่มมากขึ้นเป็นลำดับ¹

ในปี พ.ศ. 2507 นางเฉลิมวรรณ ชูทรัพย์ ลาออกจากราชการ นางจีระ
อินทโกสม ทำหน้าที่เป็นหัวหน้าบรรณารักษ์ต่อมา และมีผู้ช่วยบรรณารักษ์ 1 คน ห้องสมุด
ได้เพิ่มชนิดของบริการมากขึ้นทั้งบริการทั่วไปและบริการพิเศษ ทำการจัดหาหนังสือวารสาร
ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น เพิ่มจำนวนที่นั่งอ่าน และขยายบริการมากขึ้น คือ วันจันทร์ - วันศุกร์
เวลา 8.00 น. - 20.00 น. วันเสาร์ 8.00 น. - 12.00 น.

ในปี พ.ศ. 2508 มีการเปลี่ยนแปลงคณะกรรมการห้องสมุดชุดที่ 2 ได้ทำการ
ติดต่อ ขอเงินช่วยเหลือจากองค์การไชนาเมคคิเคิลบอร์ค เพิ่มขึ้น องค์การได้เพิ่มเงิน
ช่วยเหลือเป็น 15,000 เหรียญอเมริกัน เพื่อซื้อหนังสือ ทรัพย์สิน แก่ห้องสมุด

¹ห้องสมุดคณะแพทยศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, รายงานประจำปีพ.ศ.

ในปี พ.ศ. 2512 หอสมุดได้ย้ายไปอยู่อาคารใหม่ เป็นอาคารคอนกรีตเสริมเหล็ก 3 ชั้น สิ้นค่าก่อสร้างประมาณ 4,000,000 บาท มีเนื้อที่ประมาณ 1,710 ตารางเมตร จุที่นั่งอ่านประมาณ 250 ที่นั่ง ติดตั้งเครื่องปรับอากาศชั้นที่ 1 และ 2

หอสมุดแบ่งเป็นชั้น ๆ ดังนี้

ชั้นที่หนึ่ง แบ่งเป็นห้องเก็บหนังสือตำรา หนังสืออ้างอิง ตู้บัตรรายการ ห้องทำงานเจ้าหน้าที่ และโต๊ะรับจ่าย มีที่นั่งอ่าน 140 ที่นั่ง

ชั้นที่สอง แบ่งเป็นห้องเก็บวารสารเล่มปลีกปัจจุบัน ห้องอ่านวารสาร ห้องประชุม ห้องอ่านกลุ่ม และห้องทำงานเจ้าหน้าที่ มีที่นั่งอ่าน 80 ที่นั่ง

ชั้นที่สาม เป็นห้องเก็บวารสารเก่า และวารสารเย็บเล่มทั้งภาษาไทยและต่างประเทศ ห้องเก็บหนังสือเก่า จุที่นั่งประมาณ 20 ที่นั่ง ชั้นนี้ไม่ได้ติดตั้งเครื่องปรับอากาศ แต่มีพัดลมเพดานติดไว้เป็นระยะ

ควยความร่วมมือกันทำงานจากหลาย ๆ ฝ่าย คือ คณะกรรมการหอสมุด บรรณารักษ์ และผู้มีอุปการะคุณด้านการเงิน ทำให้กิจการของหอสมุดเจริญก้าวหน้ามาก จำนวนผู้ใช้หอสมุดเพิ่มขึ้น เฉพาะปี พ.ศ. 2513 จำนวนผู้ใช้หอสมุดประมาณ 29,142 คน ยืมหนังสือวารสารประมาณ 35,850 เล่ม¹ และสถิติผู้ใช้บริการหอสมุดเพิ่มขึ้นทุกปีจนถึงปัจจุบัน

นอกจากบรรณารักษ์ได้ทำการปรับปรุงบริการหอสมุดให้ดีขึ้นทุกทางแล้ว ยังได้ทำการปรับปรุงคานบุคคลากรด้วย โดยส่งบรรณารักษ์และเจ้าหน้าที่ไปศึกษาอบรมทางหอสมุด ทั้งนี้เพื่อจะได้นำความรู้จากการศึกษาอบรมมาปรับปรุงกิจการหอสมุดให้ดีขึ้น เพื่ออำนวยความสะดวกแก่ผู้อ่านมากที่สุด

¹ หอสมุดคณะแพทยศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, รายงานประจำปี พ.ศ. 2513 (พระนคร . 2513) (อค์สำเนา)

ปัจจุบัน หอสมุดมีฐานะเป็นแผนกฝ่ายธุรการ ขึ้นโดยตรงกับสำนักพิมพ์ มีบรรณารักษ์วิชาชีพและเจ้าหน้าที่จำนวน 16 คน การทำงานของหอสมุดอยู่ภายใต้การดูแลของหัวหน้าบรรณารักษ์และคณะกรรมการหอสมุด มีหนังสือประมาณ 19,800 เล่ม รวมวารสารเย็บเล่มควย วิทยารสารภาษาต่างประเทศ 350 รายการ ภาษาไทย 30 รายการ หอสมุดมีนโยบายที่จะจัดหาหนังสือ สิ่งพิมพ์ใหม่บริการแก่ผู้ใช้ เพื่อตรงกับวัตถุประสงค์ของการศึกษาตามหลักสูตร ตามความต้องการของแพทย์และนักศึกษาแพทย์ เป็นสำคัญ เพื่อประโยชน์ในการศึกษาวิจัยส่งเสริมความรู้ การเรียน การสอนให้มากที่สุด หอสมุดได้แบ่งงานบริหารออกเป็นแผนกต่าง ๆ ดังนี้

1. แผนกจัดหา

ทำหน้าที่รับผิดชอบในการจัดหาหนังสือวารสารและสิ่งพิมพ์เข้าหอสมุด การจัดหา มีหลายวิธี ได้แก่ การซื้อ ขอบริจาค และแลกเปลี่ยน การจัดซื้อบรรณารักษ์เลือกหนังสือให้ตรงกับความต้องการของแพทย์ นักศึกษาแพทย์ ตามเงินงบประมาณที่ได้รับ การจัดซื้อจะทำการติดต่อทั้งในและต่างประเทศ มีการขอบริจาคจากต่างประเทศ โดยติดต่อผ่านแพทย์ของคณะ ฯ ที่ศึกษาต่อต่างประเทศ จากสโมสร สมาคม หอสมุดโรงเรียนแพทย์ หอสมุดเป็นสมาชิก United States Book Exchange เพื่อซื้อวารสารย้อนหลังในราคาถูก และทำการแลกเปลี่ยนวารสารจุฬาลงกรณ์เวชสารกับวารสารต่างประเทศ

2. แผนกจัดหมู่หนังสือและทำบัตรรายการ

ทำการจัดหมู่หนังสือและทำบัตรรายการหนังสือทุกเล่มที่เข้ามาในหอสมุด มีบัตรผู้แต่ง บัตรชื่อเรื่อง และบัตรแจ้งหมู่หนังสือ หนังสือที่ทำบัตรรายการแล้ว เจ้าหน้าที่จะติดซอง เขียนสัน หลังจากตั้งแสดงประมาณ 1 เดือนแล้ว จะนำขึ้นชั้นจัดเป็นหนังสือของชั่วคราวระยะเวลาหนึ่ง สำหรับเล่มที่ไม่ค่อยใช้มากจะเก็บชั้นชั้นตามปกติ สำหรับหนังสือใหม่ที่แพทย์ส่งชื่อจะจัดไว้เป็นหนังสือของระยะเวลาหนึ่ง เลนเดียวกัน ทั้งนี้เพื่อให้ทุกคนได้เห็นหนังสือโดยทั่วถึงกัน

3. แผนกรับจ่ายหนังสือ

ทำหน้าที่รับและให้ยืม เก็บสถิติการยืม ทำการห้วงถามหนังสือและสิ่งพิมพ์ที่ยืมเกินกำหนด และทำการปรับตามอัตราที่หอสมุดวางไว้ นำหนังสือขึ้นชั้น ดูแลความเรียบร้อยของชั้นหนังสือและทำการสำรวจหนังสือประจำปีของหอสมุด

4. แผนกวารสาร

ทำหน้าที่รับผิดชอบในด้านวารสาร มีการลงทะเบียนวารสารทุกเล่มที่รับ นำวารสารขึ้นชั้น ความสำเร็จเป็นระเบียบเรียบร้อย ทำการทวงถามวารสารที่ไม่มาตามกำหนด ทำการเตรียมเย็บเล่มวารสารที่ครบ และทำดัชนีวารสารการแพทย์ภาษาไทย

5. แผนกบริการตอบคำถามช่วยการคนควา

ทำหน้าที่บริการตอบคำถามช่วยการคนควา แนะนำผู้ใช้ให้รู้จักเครื่องมือช่วยการคนควา จัดบริการรวบรวมบรรณานุกรมแก่ม้าใช้เป็นรายบุคคล ลักษณะการบริหารงานของหอสมุดคูไตจากแผนภูมิดังต่อไปนี้

แผนภูมิห้องสมุดคณะแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สำนักคณะฯ

บรรณารักษ์

คณะกรรมการห้องสมุด

แผนกจัดหา	แผนกทำบัตรรายการและจัดหมู่หนังสือ	แผนกบริการรับ-จ่ายหนังสือและวารสาร	แผนกวารสาร	แผนกบริการตอบคำถามช่วยการค้นคว้า
<p>งานในหน้าที่</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. จัดทำงบประมาณ 2. จัดซื้อหนังสือ วัสดุ ครุภัณฑ์ 3. จัดมอบรับวารสาร 4. ประสานงานกับแผนกอื่นและคณะกรรมการห้องสมุด 5. ดำเนินการจัดซื้อ 6. ทำงานด้านธุรการ 7. ทำงานด้านบุคคลากร 8. ทำการติดต่อบริษัทผู้พิมพ์และบริจากรวมทั้งการแลกเปลี่ยน 	<p>งานในหน้าที่</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ลงหลักฐานการรับหนังสือ 2. ลงทะเบียนหนังสือใหม่ 3. ทำการแบ่งหมวดหมู่หนังสือและทำบัตรรายการ 4. เตรียมหนังสือให้ยืม 5. ทำบรรณานุกรมหนังสือใหม่แจ้งให้แผนกต่าง ๆ ทราบ 6. ทำบัตรรายการสิ่งพิมพ์ประเภทจุลสาร 	<p>งานในหน้าที่</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ให้บริการรับ-จ่ายหนังสือและวารสาร 2. จัดทำบัตรหนังสือจอง 3. รวบรวมสถิติการยืมและดูเช่า-ออกห้องสมุด 4. ทวงหนังสือวารสารที่ยืมเกินกำหนด 5. ดูแลความสะอาดของชั้นและห้องสมุด 6. ทำหน้าที่ประชาสัมพันธ์ 7. ทำหน้าที่รับฝากและตรวจสอบสิ่งของ 	<p>งานในหน้าที่</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ตรวจสอบจำนวนและชื่อวารสารที่บอกรับ 2. ลงทะเบียนวารสาร 3. รวบรวมวารสารส่งเย็บเล่ม 4. ทวงถามวารสารที่ไม่มาตามกำหนด 5. ทำดัชนีวารสารแพทย์ภาษาไทย 6. ดูแลความสะอาดชั้นวารสาร 7. จัดทำวารสารที่ไต่เปลี่ยนไต่จากการแลกเปลี่ยน 	<p>งานในหน้าที่</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ให้คำแนะนำในการค้นคว้าบทความ 2. ตอบปัญหา 3. รวบรวมบรรณานุกรมบทความทางแพทย์ 4. จัดทำบัตรยืมระหว่างห้องสมุด 5. บริการขอถ่ายเอกสารจากห้องสมุดรัฐสภาอเมริกัน

บัตรรายการ และสันหนังสือบางเล่มมีเครื่องหมายติดไว้ คือ
 เครื่องหมายจุดกลมสีดำ แสดงว่าเป็นหนังสือเก่าหลังปี พ.ศ. 2493 จะแยก
 เก็บไว้ชั้นสาม แผนกหนังสือเก่า

เครื่องหมายจุดกลมสีเขียว แสดงว่าเป็นหนังสือจอง ยืมได้เพียงคืนเดียว
 การจัดหนังสือเป็นแบบชั้นเปิด เพื่อให้ผู้ใช้สามารถหยิบหนังสือได้เอง ผู้ที่ต้องการ
 อ่านในห้องไม่ต้องเซ็นยืม แต่ถ้ายืมหนังสือจากห้องอ่านจะต้องเซ็นยืมทุกครั้ง ยกเว้น
 ประเภทวิทยานิพนธ์จะเก็บไว้ในตู้ปิด

การเรียงวารสาร จะเรียงตามตัวอักษรชื่อวารสาร บนชั้นแบบเปิด วารสารเล่ม
 ล่าสุด จะประทับตราคำว่า ห้ามยืม ด้วยสีแดงจนกว่าเล่มต่อไปจะมา จึงจะอนุญาตให้ยืมได้

ลักษณะงานเทคนิค

การสั่งซื้อหนังสือและสิ่งพิมพ์ เมื่อบรรณารักษ์ทราบงบประมาณที่ได้รับ ก็จะส่งแบบ
 ฟอร์มใบสั่งซื้อพร้อมทั้งใบโฆษณาหนังสือใหม่ที่ได้รับจากสำนักพิมพ์ต่าง ๆ ไปยังหัวหน้าภาค
 วิชาเพื่อเสนอรายชื่อที่ต้องการ เมื่อได้รับรายชื่อหนังสือมาจากภาควิชาต่าง ๆ แล้ว
 บรรณารักษ์และคณะกรรมการห้องสมุดจะพิจารณาร่วมกัน ต่อจากนั้นบรรณารักษ์จะมาสอบถาม
 บัตรรายการว่ามีหนังสือซ้ำหรือไม่และเติมรายการบรรณานุกรมที่ขาดให้ครบ หนังสือที่ต้อง
 การใช้อย่างรีบด่วน บรรณารักษ์จะทำการซื้อก่อน ส่วนที่เหลือจะซื้อภายหลังเมื่อได้รับเงิน
 พิเศษ ถ้ามีขายในประเทศจะทำการจัดซื้อทันที ในกรณีซื้อจากต่างประเทศบรรณารักษ์จะ
 ขอใบเสนอราคาจากสำนักพิมพ์จำนวน 4 ชุด เมื่อได้รับแล้วจะทำเรื่องเพื่อขออนุมัติเงินต่อ
 ไป ขณะเดียวกันจะนำบัตรสั่งซื้อซึ่งมีลักษณะเท่ากับบัตรรายการสี่ชมพู ไปเรียงในตู้บัตรรายการ
 เพื่อแจ้งให้ผู้อ่านทราบว่ากำลังจัดซื้อ เมื่อได้รับหนังสือแล้วจะนำบัตรนี้ออกแล้วนำบัตรราย
 การใส่แทน

สำหรับหนังสือที่จ่ายเงินช่วยเหลือขององค์การไชนาเมคคิลิบลอร์ด บรรณารักษ์
 จะส่งรายชื่อหนังสือไปให้สำนักงานใหญ่ที่นิวยอร์ก เมื่อได้รับหนังสือจะตรวจสอบกับใบสั่ง
 และดูความเรียบร้อยของเล่มหนังสือ ลงทะเบียน ประทับตราห้องสมุดส่งให้บรรณารักษ์แผนก
 จัดหมู่หนังสือ เพื่อทำการจัดหมู่และทำบัตรรายการต่อไป บรรณารักษ์จะทำบัตรรายการซ้ำ
 คราวเพื่อรอบัตรสำเนารูปจากห้องสมุดรัฐสภาอเมริกัน ซึ่งบรรณารักษ์จะทำการสั่งซื้อทันที

ได้รับหนังสือ บัตรราคาแผ่นละ 20 เซนต์ หอสมุดจะซื้อบัตรรายการครบชุด คือบัตรผู้
แต่ง บัตรชื่อเรื่อง บัตรหัวเรื่อง บัตรเรียกหมู่หนังสือ และบัตรเพิ่ม โดยใช้เงินช่วยเหลือ
ขององค์การไชนาเมคคิเคิลบรอด บัตรรายการชั่วคราวมีลักษณะเหมือนบัตรรายการจริง
ทุกประการ โดยบรรณารักษ์จะนำลงในบัตรร่างก่อน มีขนาด 3" x 5" หัวหน้าบรรณารักษ์
เป็นผู้ตรวจก่อนที่จะส่งให้เสมียนพิมพ์ลงในบัตรแข็ง บัตรรายการที่พิมพ์มี 4 ชนิด คือบัตร
ผู้แต่ง บัตรชื่อเรื่อง บัตรหัวเรื่อง และบัตรแจ้งหมู่หนังสือ

การเรียงบัตรรายการ บัตรผู้แต่ง และบัตรชื่อเรื่อง เรียงไว้ด้วยกัน บัตรหัว
เรื่องแยกต่างหาก บรรณารักษ์แผนกจัดหมู่หนังสือและทำบัตรรายการ เป็นผู้เรียงบัตรใน
ตู้บัตรรายการ

หนังสือที่ทำบัตรรายการเรียบร้อยแล้ว เจ้าหน้าที่จะเขียนสันใส่ปกพลาสติก นำ
หนังสือแสดงประมาณ 1 เดือน และให้บริการต่อไป หอสมุดจะพิมพ์รายชื่อหนังสือใหม่
แจกไปยังทุกภาควิชา

การรับวารสาร

หัวหน้าบรรณารักษ์ทำการบอกรับวารสารประมาณเดือนตุลาคม วารสารที่รับจะ
เพิ่มจำนวนทุกปี งานเทคนิคด้านวารสารเริ่มตั้งแต่รับวารสาร ลงทะเบียน ประทับตรา
หอสมุด วันที่รับ วารสารฉบับล่าสุดห้ามยืม วารสารที่ไม่มาตามกำหนดบรรณารักษ์จะ
ทำการทวงถาม เมื่อได้รับครบและมีคั้งนี้ เจ้าหน้าที่ทำการเตรียมเย็บเล่ม โดยฉีกปก
วารสารใบโฆษณาออก แต่ในกรณีที่โฆษณาไม่มีเลขหน้าต่อเนื่องกัน ต้องเก็บไว้และเย็บ
รวมกัน ทำหลักฐานการส่งเย็บ กำหนดสีปกวารสาร ค่าเย็บเล่มราคาเล่มละ 22 บาท
การเย็บเล่มกระทำตลอดปี ปีหนึ่งประมาณ 7 - 8 ครั้ง ครั้งละประมาณ 60 รายการ
ใช้เวลาเย็บประมาณ 1 เดือนเป็นอย่างน้อย ทั้งนี้แล้วแต่จำนวนที่ส่งเย็บ เมื่อได้รับ
กลับมาแล้ว เจ้าหน้าที่จะทำการลงทะเบียน ประทับตราหอสมุด พิมพ์ของติดบัตรยืม
นำขึ้นชั้นเพื่อให้บริการต่อไป บรรณารักษ์แผนกวารสารจะทำสถิติการรับวารสาร การ
เตรียมเย็บเล่มและการส่งเย็บเล่มวารสารด้วย

ห้องสมุดเปิดให้บริการ ตั้งแต่วันจันทร์ - วันศุกร์ เวลา 8.30 น. - 21.00 น.
วันเสาร์ เวลา 10.00 น. - 14.00 น.
ปิดวันอาทิตย์ และวันหยุดราชการ

ชนิดของบริการ

บริการรับ - จ่ายหนังสือ ห้องสมุดจัดเจ้าหน้าที่ 3 คน เพื่อให้บริการค่านี้นำหน้าที่ยืมและคืนสิ่งพิมพ์

ผู้มีสิทธิใช้บริการได้แก่ นักศึกษา แพทย์ อาจารย์ ข้าราชการของคณะแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และแพทย์ พยาบาล ของโรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ สภากาชาดไทย โดยทางห้องสมุดจะทำบัตรประจำตัวทุกคน

นิสิตของบัณฑิตวิทยาลัย อาจารย์ ข้าราชการในคณะอื่นของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มีสิทธิใช้บริการได้ในกรณีที่มีบัตรประจำตัว และหนังสือแนะนำจากคณบดี หรือเจ้าสังกัด เพื่อขอทำบัตรใช้บริการในปีการศึกษานั้น

แพทย์และนักศึกษาแพทย์จากโรงเรียนแพทย์ของสถาบันอื่น หรือโรงพยาบาลอื่น อนุญาตให้อ่านหนังสือในห้องสมุดได้และจะยืมออกไม่ได้ นอกจากจะมีแพทย์หรือนักศึกษาของคณะแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เป็นผู้รับรอง โดยบรรณารักษ์จะพิจารณาเป็นพิเศษเป็นราย ๆ

ห้องสมุดได้วางกฎการยืมหนังสือและสิ่งพิมพ์ ดังนี้

หนังสือที่อนุญาตยืมออกได้ครั้งละ 7 วัน ใต้หนังสือตำรา ครั้งละ 2 เล่ม วารสารเย็บเล่ม ครั้งละ 3 เล่ม วารสารเล่มปกแข็ง ครั้งละ 3 เล่ม ยกเว้นในกรณีที่ต้องการคนควาเป็นพิเศษ บรรณารักษ์จะเป็นผู้อนุญาตให้เป็นรายบุคคล

สิ่งพิมพ์ประเภทอื่นที่ยืมออกไม่ได้ ใต้หนังสืออ้างอิง หนังสือรายปี และวารสารเล่มปกแข็งปัจจุบันฉบับล่าสุด

หนังสือและสิ่งพิมพ์อื่น ๆ ที่ยืมเกินกำหนด ยืมเสียค่าปรับเล่มละ 50 สตางค์

ต่อ 1 วัน

บริการหนังสือจอง หอสมุดจัดหนังสือตำราที่มีผู้ไข่มาก หนังสือใหม่ที่มีเล่มเดียว
ในหอสมุดและตามที่อาจารย์ผู้สอนกำหนดเป็นหนังสือจอง อนุญาตให้ยืมเพียงหนึ่งคืน ทำ
การยืมก่อนหอสมุดปิดให้บริการ 1 ชั่วโมง และส่งคืนวันรุ่งขึ้นก่อน 9.00 น. หนังสือจอง
ที่ไม่คืนตามกำหนดถูกปรับชั่วโมงละ 1 บาท วันละ 5 บาท ต่อ 1 เล่ม

บริการคนมทความ บรรณารักษ์แผนกนี้ทำการแนะนำผู้ใช้ตลอดจนสอนให้รู้จักวิธี
ใช้คู่มือคนมทความทางแพทย์ และทำการรวบรวมบรรณานุกรมแก่ผู้ที่มาใช้บริการเป็นรายบุคคล

บริการยืมระหว่างหอสมุด ในกรณีที่หอสมุดไม่มีหนังสือวารสารที่ต้องการ จะทำ
การยืมจากหอสมุดประเภทเดียวกันในกรุงเทพมหานครสัปดาห์ละครั้ง เมื่อยืมได้จะแจ้ง
ใหญ่ของการทราบทันที

บริการทำดัชนีวารสารทางแพทย์ภาษาไทย หอสมุดจัดทำดัชนีวารสารบทความ
แพทย์ที่พิมพ์ในวารสารทางแพทย์ภาษาไทย ให้หัวเรื่องเป็นภาษาไทยและภาษาอังกฤษตาม
หลักการให้หัวเรื่องของระบบการจัดหมู่หอสมุดแพทย์แห่งชาติคืออเมริกัน และอาศัยหัวเรื่อง
ของหอสมุดศิริราชด้วย

บริการถ่ายเอกสาร แยกเป็น 2 ประเภท คือ บริการถ่ายเอกสารของหอสมุด
เองด้วยเครื่องเอปีโก (Apeco) คิดค่าบริการแผ่นละ 2.00 บาท และบริการถ่ายเอกสาร
จากต่างประเทศ โดยทำการติดต่อกับหอสมุดแพทย์แห่งชาติคืออเมริกัน ประเทศสหรัฐอเมริกา
ซึ่งทางหอสมุดแพทย์แห่งชาติคืออเมริกันไม่คิดค่าบริการ แต่ผู้ขอรับบริการต้องเสียค่า-
ไปรษณียากรเอง

บริการสั่งซื้อหนังสือวารสารให้แก่อาจารย์แพทย์ นักศึกษาแพทย์ที่มาติดต่อเป็น
รายบุคคลโดยไม่คิดค่าตอบแทน

บริการพิเศษของหอสมุดที่นิยมกันมากคือ บริการติดตอร์านขายหนังสือมาแสดง
หนังสือ ณ บริเวณหอสมุดเป็นประจำทุกเดือน เพื่ออำนวยความสะดวกแก่อาจารย์แพทย์
ศึกษาแพทย์ในการซื้อหนังสือตำรา

ปัญหา

ปัญหาบุคคลากร ปัจจุบันมีบรรณารักษ์วิชาชีพ 4 คนรับผิดชอบงานหลาย ๆ อย่าง
ในเวลาเดียวกัน หัวหน้าบรรณารักษ์ทำหน้าที่บริหาร ชุมการ ดูแลความเรียบร้อยของ

แผนกรับจ่าย ผู้ช่วยบรรณารักษ์รับผิดชอบการจัดหนังสือและทำบัตรรายการ คำนวณ
สาร บริการคอมพิวเตอร์และบริการยืมระหว่างห้องสมุด ห้องสมุดยังมีตำแหน่งบรรณารักษ์
วิชาชีพที่ว่างอยู่อีก 1 ตำแหน่ง ต้องการให้มาทำหน้าที่รับผิดชอบแผนกรับจ่าย ตำแหน่ง
นี้ว่างมา 2 ปี

ปัญหาการเงิน ห้องสมุดได้รับเงินงบประมาณซื้อหนังสือเป็นจำนวนน้อย ถึงแม้จะ
ได้รับความช่วยเหลือจากองค์การไชนาเมคดิเคิลบอร์ดก็ตาม เงินที่ได้ในปีหนึ่ง ๆ ไม่พอ
ที่จะซื้อหนังสือตามความต้องการของผู้ใช้ ดังนั้นการซื้อหนังสือ คณะกรรมการห้องสมุด
และบรรณารักษ์จะพิจารณาซื้อเล่มที่จำเป็นจริง ๆ ก่อน ส่วนที่เหลือจะรอจนกว่าได้เงิน
พิเศษช้อภายหลัง

ปัญหาอำนาจของบรรณารักษ์ในการซื้อหนังสือ บรรณารักษ์ไม่มีสิทธิซื้อหนังสือได้
ตามที่เห็นสมควร ต้องมีคำแนะนำจากแพทย์แผนไปพร้อมกับการขออนุมัติเพื่อกำเนินการซื้อ
หรือตามมติของคณะกรรมการห้องสมุด

ปัญหาการจัดซื้อหนังสือ การซื้อหนังสือจากตัวแทนในประเทศและสำนักพิมพ์ต่าง
ประเทศ ใช้เวลานานเกินควรทำให้ไม่ทันใช้ในปีการศึกษา บางครั้งหนังสือหายระหว่าง
การเดินทาง บรรณารักษ์ไม่สามารถสอบถามเหตุได้

หนังสือแพทย์ส่วนมากมีราคาแพง ฉะนั้นห้องสมุดจึงมีนโยบายที่จะสั่งซื้อหนังสือ
ฉบับพิมพ์ในเอเชีย (Asian Edition) หรือปกอ่อนซึ่งมีราคาถูกกว่าและสามารถซื้อได้
หลายรายการ

ผู้บังคับบัญชาไม่เห็นด้วยกับการที่ห้องสมุดซื้อหนังสือรายการเดียวหลาย ๆ เล่ม
เพื่อให้บริการแก่นักศึกษา เพราะเห็นว่านักศึกษาควรที่จะซื้อหนังสือไว้ใช้ส่วนตัวบ้าง

ปัญหาวารสารต่างประเทศซึ่งห้องสมุดไม่ได้รับเป็นเรื่องใหญ่ เพราะไม่สามารถ
ทราบสาเหตุว่าไม่ส่งมาจากต่างประเทศหรือมาหายที่ในประเทศ บรรณารักษ์ได้ติดตาม
ทางถามวารสารที่มาช้าเกินกำหนดจากตัวแทนในต่างประเทศ แต่บางครั้งก็ไม่ได้ผล
ทางสำนักพิมพ์มีหลักการส่งยืนยันทำให้วารสารขาดตอนไป ไม่สามารถเย็บเล่มได้
บรรณารักษ์แก้ปัญหานี้โดยติดต่อขอแลกเปลี่ยนหรือขอมริจาคไปที่สมาคมต่าง ๆ ในประเทศ
สหรัฐอเมริกาหรือจากแพทย์อเมริกันที่มาปฏิบัติราชการในประเทศไทย

ปัญหาวารสารการแพทย์ภาษาไทยออกไม่ตรงตามกำหนด บางครั้งหยุดพิมพ์โดยไม่แจ้งให้ทราบ กระดาษวารสารบางรายการมีคุณภาพไม่ดี นาน ๆ ไปจะกรอบและมีสีเหลือง

ปัญหาค่านบริการ

ปัญหาหนังสือวารสารหาย จากการสำรวจหนังสือประจำปีปรากฏว่าหนังสือหายมีจำนวนเพิ่มมากขึ้นทุกปีห้องสมุดจะแก้ปัญหาโดยจัดเจ้าหน้าที่เฝ้าตรงทางเข้าออก ทำการตรวจผู้ใช้บริการทุกคน แต่ก็ไม่สามารถแก้ไขได้

ปัญหาแพทย์ลาออกจากโรงเรียนแพทย์ไปประจำที่อื่น หรือศึกษาทุนในต่างประเทศและไม่คืนหนังสือวารสารของห้องสมุด ห้องสมุดไม่สามารถทำการติดต่อบริษัทได้ การแก้ปัญหานี้มีหลายวิธี คือ เชิญนักศึกษาแพทย์ที่เป็นหัวหน้าภาควิชาเป็นกรรมการของคณะกรรมการห้องสมุด ทำหน้าที่ติดต่อบริษัทระหว่างนักศึกษาแพทย์และห้องสมุด ถ้าเป็นนักศึกษาแพทย์ปีที่ 4 ที่จะออกไปเป็นแพทย์ฝึกหัดที่อื่น ห้องสมุดจะติดต่อบริษัทที่สอบเสร็จ ทั้งทางจดหมายไปทาง ทางโทรศัพท์และติดต่อบริษัทบุคคล ห้องสมุดมีแผนการที่แก้ปัญหาอีกวิธีหนึ่ง คือ ห้ามนักศึกษาแพทย์ปีที่ 4 ยืมหนังสือออกจากห้องสมุดในระหว่างที่มีการสอบ เพื่อให้หนังสือได้ใช้หมุนเวียนครบทุกคน ซึ่งไม่แน่ใจว่าจะทำสำเร็จหรือไม่

สำหรับแพทย์ฝึกหัด แพทย์ประจำบ้าน และแพทย์ประจำที่ลาออก ห้องสมุดได้ขอความร่วมมือกับแผนกธุรการส่งรายชื่อแพทย์ที่จะอยู่ประจำในโรงเรียนแพทย์ เพื่อจะได้ทราบแพทย์ที่จะย้ายออก ทั้งนี้เพื่อสะดวกในการติดต่อบริษัทบุคคล วิธีนี้ปรากฏว่าไม่ได้ผล เพราะการติดต่อล่าช้าและไม่จริงจัง แพทย์บางคนไม่ให้ความร่วมมือ

ปัญหาแพทย์และนักศึกษาแพทย์ไม่คืนหนังสือตามกำหนด แพทย์บางคนเก็บหนังสือวารสารไว้ใช้ส่วนตัวเป็นเวลานานโดยไม่แจ้งให้ห้องสมุดทราบ ได้ทำการทวงถามหลายครั้ง การทวงถามครั้งที่ 4 จะใช้ใบทวงของประธานกรรมการห้องสมุด ให้หัวหน้าภาควิชาติดต่อบริษัทอีกครั้งหนึ่ง ปรากฏว่าได้ผลดีในระยะแรกเท่านั้น

สำหรับนักศึกษาแพทย์ บรรณารักษ์แก้ปัญหาโดยติดต่อบริษัทบุคคล ภายหลังที่ได้ส่งใบทวงของประธานคณะกรรมการห้องสมุด ขอความร่วมมือจากนักศึกษาแพทย์ทำการติดต่อให้ ห้องสมุดเคยแก้ปัญหาโดยขออนุญาตหัวหน้าหอชายขอตรวจห้องพักนักศึกษาแพทย์

ทำให้ได้หนังสือคืนเป็นจำนวนมาก หองสมุดตั้งใจจะปฏิบัติวิธีนี้ในปีต่อไป แต่ไม่สำเร็จ เพราะไม่ได้รับความร่วมมือจากหัวหน้าหอ

อีกวิธีหนึ่ง คือการส่งรายชื่อยุยมหนังสือไปยังแผนกคลัง สำนักคณบดี เพื่อหักเงินค่าประกัน แต่ทำไม่ได้ผลเพราะหลังจากหักค่าเสียหายเรื่องอื่นแล้ว เงินที่เหลือไม่พอกับค่านหนังสือ

หองสมุดเคยติดประกาศรายชื่อยุยมหนังสือพร้อมทั้งชอหนังสือ ราคา ความป่วยประกาศของหองสมุดและนักศึกษาแพทย์ เพื่อนำเงินมาชดไขค่านหนังสือที่หาย ซึ่งก็แก้ปัญหาได้บางพอสมควร

วิธีสุดท้าย คือ ติดประกาศรายชื่อยุยมหนังสือที่ป่วยประกาศของหองสมุดโดยเฉพาะ และไมอนุญาตบุคคลที่มีรายชื่อยุยมหนังสือต่อไป จนกว่าจะนำหนังสือมาคืน แต่ก็ได้ผลเช่นเดียวกัน

ปัญหานักศึกษาแพทย์ส่วนใหญ่ไม่เข้าใจการใช้ของสมุด บรรณารักษ์จะนำชมของสมุดและจัดปฐมนิเทศการใช้ของสมุดตอนเปิดภาคเรียน ปรากฏว่าไม่ได้ผลเท่าที่ควร

ปัญหานี้สามารถแก้ไขได้ โดยจัดวิชาการใช้ของสมุดอยู่ในหลักสูตรการศึกษาแพทย์ จัดให้มีการสอนทั้งภาคทฤษฎีและปฏิบัติ วิธีนี้อาจช่วยได้บาง¹

หองสมุดคณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

หองสมุดโรงเรียนแพทย์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เริ่มขึ้นพร้อม ๆ กับการตั้งโรงเรียนแพทย์ คือเมื่อปี พ.ศ. 2508 แต่เดิมนั้นชื่อของหองสมุดคณะแพทยศาสตร์โรงพยาบาลนครเชียงใหม่ สถานที่ทำการอยู่ที่ตึกเทคนิคโรงพยาบาลศิริราช มีนางลำไย พันธุ์อำพล อนุปริญญาพยาบาลนครกรรภและอนามัยเป็นเจ้าหน้าที่ดูแล ทำหน้าที่แทนบรรณารักษ์ การส่งชอหนังสือตำราในสมัยนั้น ความร่วมมือที่หองสมุดได้รับจากอาจารย์หัวหน้าภาควิชา ก็คือการรวบรวมรายชื่อยุยมหนังสือที่กองการให้ แล้วบรรณารักษ์จะนำรายชื่อยุยมที่ได้รับอนุมัติจากคณบดี ไปทำการติดตอส่งชอหนังสือจากตัวแทนขายหนังสือในต่างประเทศ โดยใช้เงินงบ-

¹สัมภาษณ์ นางจีระ อินทโกสม บรรณารักษ์หองสมุดคณะแพทยศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 24 กุมภาพันธ์ 2514.

ประมาณที่ได้รับ หอสมุดได้รับความช่วยเหลือจากอาจารย์อุทัย ทุกิยะโพธิ บรรณารักษ์เอก หอสมุดศิริราช ในการสั่งซื้อหนังสือตำราและวารสารจากต่างประเทศ นอกจากนี้ ยังได้รับความร่วมมือจากนางเฉลิมวรรณ ชูทรัพย์ อดีตบรรณารักษ์หอสมุดโรงเรียนแพทย์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เกี่ยวกับการเตรียมเย็บเล่มวารสาร

เมื่อนักศึกษาแพทย์ปีที่ 1 ของโรงเรียนแพทย์ไคยาสถานที่เรียนจากคณะวิทยาศาสตร์ ถนนพญาไท กรุงเทพมหานคร ไปเรียนต่อที่โรงเรียนแพทยมหาวิทาลัย เชียงใหม่ หอสมุดก็ไคยาสตามไปควย ในครั้งแรกหอสมุดไคยาศัยไสถานที่ตักสิรวิตทยา เป็นหอสมุดชั่วคราวกอน ขึ้นกับฝ่ายวิชาการ สำนักคณบดี มีเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานจำนวนสามคน มีหนังสือประมาณ 100 เลม รัวารสารต่างประเทศ 60 รายการ หนังสือตำราและวารสารเป็นภาษาอังกฤษ การจัดหมู่หนังสือใช้ระบบหอสมุดรัฐสภาอเมริกัน (Library of Congress Classification) ทำบัตรรายการแบบงาย ๆ แยกเป็นบัตรผูกแต่ง บัตรชื่อเรื่อง และบัตรหัวเรื่อง

หอสมุดบริหารงานโดยมีคณะกรรมการหอสมุด ซึ่งคณบดีเป็นผู้เลือกและเป็นประธานของคณะกรรมการ กรรมการประกอบด้วยแพทย์สองท่าน บรรณารักษ์ทำหน้าที่เป็นกรรมการและเลขานุการ คณะกรรมการได้พิจารณาเกี่ยวกับนโยบายการบริหาร การให้บริการ การเลือกซื้อหนังสือตำราและวารสาร คณบดีทำหน้าที่รับผิดชอบคานการเงิน บรรณารักษ์เป็นเพียงผู้ดำเนินการและดูแลหอสมุดให้อยู่ในสภาพเรียบร้อย

หอสมุดเปิดให้บริการ ตั้งแต่วันจันทร์ - ศุกร เวลา 8.30 น. - 21.00 น. วันเสาร์เวลา 8.30 น. - 12.00 น. ปิควันอาทิตย์และวันหยุดราชการ

การให้บริการ เนื่องจากหอสมุดมีหนังสือวารสารจำนวนนอย หอสมุดจึงมีแต่บริการรับจ่ายหนังสือ และบริการหนังสือจองเท่านั้น หอสมุดจัดทำหนังสือจองตามที่แพทย์สั่งจอง และกรณีที่มีหนังสือนอยเลม แต่มีผู้ใช้มากเจ้าหน้าที่จะจัดเป็นหนังสือจอง

ระเบียบการยืม นักศึกษาแพทย์ยืมหนังสือโคครั้งละ 5 เลมภายใน 7 วัน ยืมวารสารโคครั้งละ 3 เลมภายใน 3 วัน หนังสือจองยืมโค 1 คิน และต้องส่งในวันรุ่งขึ้น กอนเวลา 9.00 น.

หนังสือวารสารที่ยืมเกินกำหนด ผู้ยืมต้องเสียค่าปรับวันละ 25 สตางค์ต่อ 1 เล่ม
 ในปี พ.ศ. 2504 ห้องสมุดได้รับบรรณารักษ์วิชาชีพคนแรกคือ อาจารย์สุภาพ
 สุจินดา และพนักงานเพิ่มอีก 2 คน ในปีนี้ห้องสมุดได้ย้ายจากตึกศรีวิทยาไปตึกหอพัก
 พยาบาลชั้นล่าง ซึ่งถือว่าเป็นห้องสมุดชั่วคราว มีเนื้อที่ประมาณ 400 ตารางเมตร มีที่นั่ง
 อานประมาณ 100 คน แบ่งเป็นห้องอ่านหนังสือ ห้องวารสาร ห้องทำงานเจ้าหน้าที่
 และบริเวณโต๊ะรับจ่าย ขณะนั้นห้องสมุดมีหนังสือตำราประมาณ 3,000 เล่ม วารสาร
 ต่างประเทศ 150 รายการ

ในปี พ.ศ. 2504 องค์การไชนาเมดิคัลบอร์ด (China Medical Board
 of New York) ได้ให้ความช่วยเหลือกิจการโรงเรียนแพทย์ ให้เงินช่วยเหลือครั้งแรก
 เป็นเงิน 1,500 เหรียญอเมริกัน เพื่อซื้อหนังสือแพทย์ วารสารย้อนหลังและอุปกรณ์ภายใน
 ห้องสมุด ซื้อวารสารย้อนหลัง 10 ปีคือตั้งแต่ พ.ศ. 2493 - พ.ศ. 2503 จำนวน 60
 รายการ

ในปี พ.ศ. 2505 องค์การ ฯ ได้ให้ทุนการศึกษาแก่บรรณารักษ์ไปศึกษาวิชา
 บรรณารักษศาสตร์ต่อในชั้นปริญญาโท และคงงานเป็นระยะเวลา 2 ปี ณ ประเทศสหรัฐอเมริกา
 ระหว่างที่บรรณารักษ์ศึกษาต่อต่างประเทศ นางลำไย พันธ์อำพล ทำหน้าที่รักษา
 การแทน และนายแพทย์จรรยา ศรีทองเป็นที่ปรึกษาให้ความช่วยเหลือในด้านการศึกษา
 ต่างประเทศ ตลอดจนนำเรื่องของห้องสมุดกับนักศึกษาแพทย์เสนอกองมนตรี

ในปี พ.ศ. 2507 บรรณารักษ์สำเร็จจากการศึกษาและคงงาน กลับมาปฏิบัติ
 หน้าที่ตามเดิม ได้ทำการปรับปรุงห้องสมุดทุก ๆ ด้าน เริ่มด้วยการเปลี่ยนระบบการจัด
 หมู่หนังสือจากระบบห้องสมุดรัฐสภาอเมริกัน (Library of Congress Classification)
 เป็นระบบห้องสมุดแพทย์แห่งชาติอเมริกัน (National Library of Medicine
 Classification) รวมทั้งการเปลี่ยนแปลงในเรื่องบัตรรายการด้วย คือ เพิ่มบัตรหัว
 เรื่อง บัตรแจ้งหมู่หนังสือ และบัตรเพิ่ม

ห้องสมุดได้รับเงินช่วยเหลือจากองค์การ ฯ ทุก ๆ 3 ปีเป็นเงิน 10,000
 เหรียญอเมริกัน (หนึ่งหมื่นเหรียญอเมริกัน) คือระหว่างปี พ.ศ. 2507 - 2509
 เนื่องจากห้องสมุดขาดอุปกรณ์และวารสารย้อนหลังมาก จึงใช้เงินหมกก่อนกำหนด ฉะนั้น

องค์การจึงได้ให้เงินเพิ่มอีก 10,000 เหรียญอเมริกัน (หนึ่งหมื่นเหรียญอเมริกัน) เป็นการพิเศษเพื่อซื้อวารสารย้อนหลัง 10 ปี หนังสืออ้างอิง และอุปกรณ์จำเป็นสำหรับห้องสมุด

ต่อมาในปี พ.ศ. 2510 - 2512 องค์การ ฯ ก็ได้ให้เงิน 10,000 เหรียญอเมริกัน (หนึ่งหมื่นเหรียญอเมริกัน) เพื่อซื้อหนังสือของห้องสมุดตามปกติ

นอกจากนี้ ยังได้รับความช่วยเหลือจากมหาวิทยาลัยอิลลินอยส์ ตามโครงการ Illinois Project Aid Chiangmai ซึ่งเป็นโครงการมหาวิทยาลัยอิลลินอยส์ ให้ความช่วยเหลือแก่โรงเรียนแพทยมหาวิทาลัยเชียงใหม่ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2503 - 2513 ห้องสมุดก็ได้รับความช่วยเหลือจากโครงการนี้ด้วย โดยได้รับเงินซื้อหนังสือตำราแพทย์อย่างคึกเขว เมื่อรวบรวมรายชื่อหนังสือที่ต้องการได้แล้วก็จะส่งผ่านสำนักงานอิลลินอยส์ซึ่งอยู่ที่สำนักงานกณคดี และทางมหาวิทยาลัยอิลลินอยส์จะจัดซื้อโดยตรงจากสำนักพิมพ์ในประเทศสหรัฐอเมริกา

ต่อมามหาวิทยาลัยอิลลินอยส์ได้ส่งผู้เชี่ยวชาญทางห้องสมุดแพทย์ คือ ศาสตราจารย์ วิลมา ทรอกเซด (Wilma Troxel) มาช่วยงานห้องสมุดเป็นระยะเวลา 4 เดือน คือ ตั้งแต่ พฤศจิกายน พ.ศ. 2507 - กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2508 งานที่ปฏิบัติคือการให้คำแนะนำวางนโยบายการดำเนินงาน เลือกรับวารสารและทำงานร่วมกับบรรณารักษ์

นอกจากนี้ห้องสมุดยังได้รับเงินจากงบประมาณของโรงเรียนแพทย์รวมทั้งค่าบำรุงห้องสมุดจากนักศึกษาแพทย์ นักเรียนพยาบาลปริญญาเพื่อรับวารสารทางแพทย์อีกประมาณปีละ 150,000 บาท (หนึ่งแสนห้าหมื่นบาท)

จะเห็นได้ว่าในระยะแรก ๆ ห้องสมุดอยู่ในสภาพลุ่มลุกคลุกคลาน การดำเนินงานอยู่ในระยะริบเรง ทำให้การบริหาร การบริการ ค่าเงินไปไม่ไต่เต้าที่ควร ห้องสมุดขาดบรรณารักษ์ เจ้าหน้าที่ และครุภัณฑ์ ต่อมาด้วยความเข้าใจของคณะบดีเห็นความสำคัญของห้องสมุด ประกอบกับความร่วมมือของแพทย์ การร่วมมือกันทำงานของบรรณารักษ์และเจ้าหน้าที่ห้องสมุด พยายามปรับปรุงงานทุกด้าน ทำให้ห้องสมุดเจริญก้าวหน้า นอกจากนี้ห้องสมุดยังได้รับความร่วมมือจากครอบครัวของแพทย์ในทีมมหาวิทยาลัยอิลลินอยส์ ช่วยในการ

เยี่ยม เล่มวารสาร ทำให้งานค่านี้นำสำเร็จเร็วเกินความคาดหมาย¹

ในปี พ.ศ. 2512 อาจารย์สุภาพ สุจินดา ได้โอนไปคณะมนุษยศาสตร์มหาวิทยาลัย
เชียงใหม่ นางสาวรัชณี วิจิตรกุล รับผิดชอบบริหารรักษาคอมมาจนถึงปัจจุบันนี้

ห้องสมุดย้ายมาอาคารใหม่เมื่อวันที่ 1 สิงหาคม พ.ศ. 2512 อยู่ที่ชั้นล่างของ
อาคารใหม่ 7 ชั้น มีเนื้อที่ประมาณ 774 ตารางเมตร แบ่งเป็น 2 ห้องคือ ห้องทำงาน
เจ้าหน้าที่ มีเนื้อที่ประมาณ 332 ตารางเมตร เป็นที่เก็บวารสารย้อนหลัง วารสารแลกเปลี่ยน
และห้องอาหาร อีกห้องหนึ่งเป็นห้องอ่านใหญ่ มีเนื้อที่ประมาณ 442 ตารางเมตร เป็นที่เก็บ
หนังสือตำรา วารสารปัจจุบัน วารสารเยี่ยม เล่ม บริเวณโต๊ะรับจ่ายมีที่นั่งอ่านประมาณ 100
ที่นั่ง ทั้งสองห้องติดตั้งเครื่องปรับอากาศ

ห้องสมุดมีฐานะเป็นแผนกหนึ่งทางฝ่ายธุรการ ขึ้นโดยตรงกับคณบดี มีบรรณารักษ์
3 คนและเจ้าหน้าที่อื่น ๆ 9 คน การดำเนินงานกระทำโดยบรรณารักษ์ร่วมกับคณะกรรมการ
ห้องสมุดซึ่งแต่งตั้งโดยคณบดี ประธานและกรรมการเป็นผู้แทนจากโรงเรียนแพทย์สาขาต่าง ๆ
คือ ทันตแพทยศาสตร์ เภสัชศาสตร์ เทคนิคการแพทย์ โรงเรียนพยาบาล และแพทยศาสตร์
แต่ละแห่งจะส่งผู้แทนมาร่วมประชุมเป็นกรรมการ มีบรรณารักษ์เป็นกรรมการและเลขานุการ

ปัจจุบันห้องสมุดมีหนังสือตำราประมาณ 12,000 เล่ม ส่วนใหญ่เป็นภาษาอังกฤษ
วารสารเยี่ยมเล่มประมาณ 6,300 เล่ม วิทยารสาร 427 รายการ แบ่งเป็นภาษาไทย 24
รายการ ภาษาต่างประเทศ 203 รายการ นอกนั้นมีภาษาฝรั่งเศสและเยอรมันบ้าง

¹สัมภาษณ์ อาจารย์สุภาพ สุจินดา คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

การบริหาร

ห้องสมุดแบ่งสายงานออกเป็นแผนก ดังนี้

1. แผนกจัดหา (Acquisition)

ทำหน้าที่รับผิดชอบในการจัดหาหนังสือ วัสดุอุปกรณ์ และจัดซื้อหนังสือตามความต้องการของแพทย์ นักศึกษาแพทย์ และนักเรียนพยาบาล และตามที่บรรณารักษ์เห็นสมควร วิธีการจัดหาได้แก่ การซื้อ การแลกเปลี่ยน และขอบริจาค การจัดซื้อบรรณารักษ์ทำการซื้อจากตัวแทนในประเทศแต่ส่วนใหญ่ซื้อจากต่างประเทศ ส่วนวารสารจะรับจากต่างประเทศโดยตรง งานแผนกนี้ถือว่าสำคัญมาก จึงอยู่ในความดูแลรับผิดชอบของบรรณารักษ์โดยตรง

2. แผนกจัดหมวดหมู่หนังสือและทำบัตรรายการ (Classification and Cataloging)

ทำหน้าที่จัดหมวดหมู่หนังสือทุกเล่มที่เข้ามาในห้องสมุด ด้วยระบบห้องสมุดแพทย์แห่งชาติคืออเมริกัน จัดเตรียมหนังสือให้ยืม ทำบัตรรายการ บัตรผู้แต่ง บัตรชื่อเรื่อง บัตรหัวเรื่อง และบัตรแจ้งหมวดหมู่หนังสือ พิมพ์บัตรยืม บัตรกำหนดสง คัดของ เขียน สน นำหนังสือขึ้นชั้นเพื่อให้บริการ

3. แผนกรับจ่าย (Circulation) ทำหน้าที่ให้ยืมและรับคืนหนังสือวารสาร

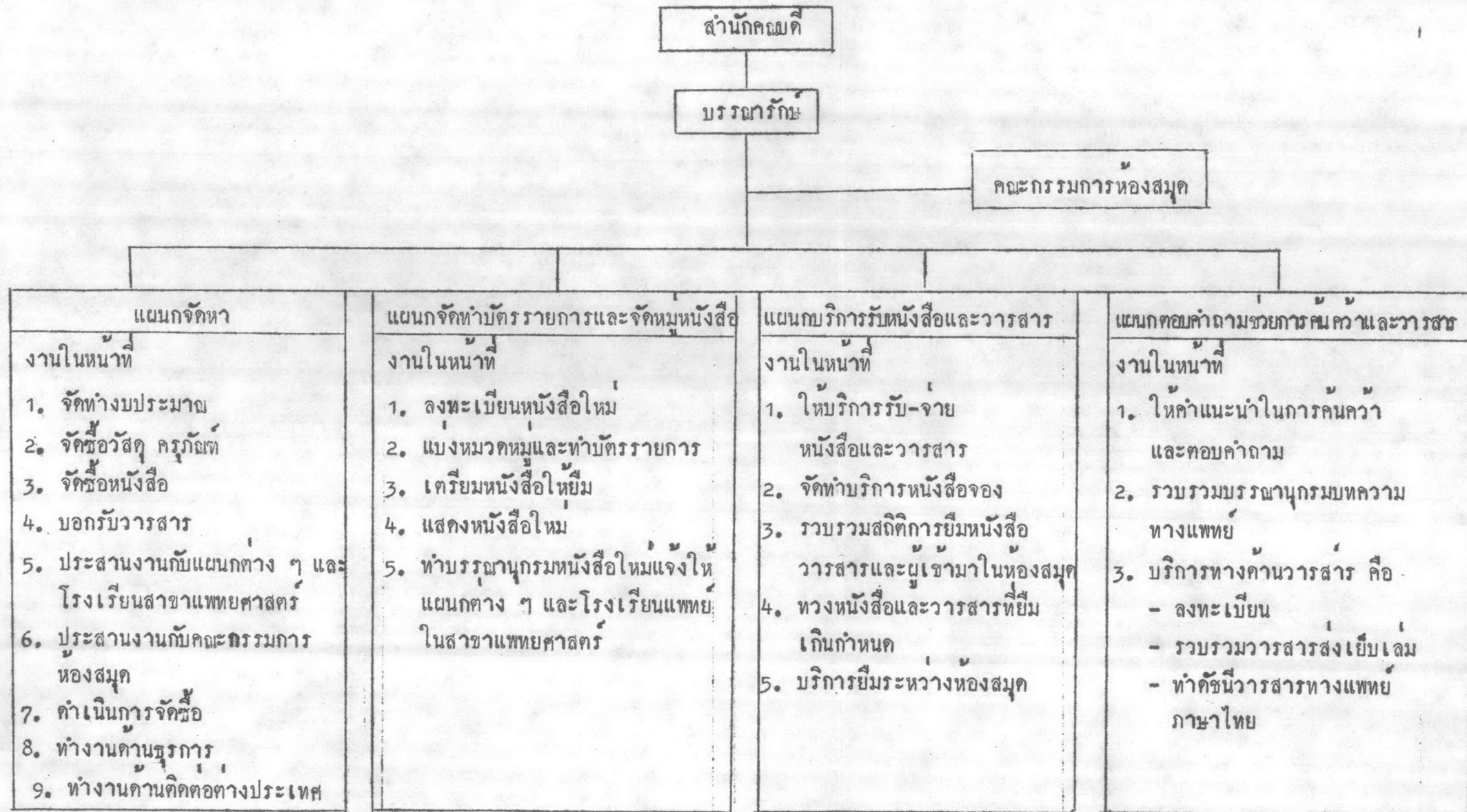
ทำการทวงถามหนังสือวารสารที่ยืมเกินกำหนด ห้องสมุดได้วางระเบียบการยืมการสงหนังสือวารสารเพื่อให้การให้บริการดำเนินไปด้วยดี เก็บสถิติผู้เข้ามาใช้ห้องสมุด ผู้ยืมหนังสือจำนวนหนังสือที่มีผู้ยืมในวันหนึ่ง จัดทำหนังสือจองตามที่แพทย์สั่งและตามที่ห้องสมุดเห็นสมควร และทำหน้าที่ประชาสัมพันธ์ด้วย

4. แผนกบริการตอบคำถามช่วยการค้นคว้าและวารสาร (Reference and Journal)

ทำหน้าที่ให้บริการตอบคำถามและช่วยการค้นคว้า ให้คำแนะนำแพทย์ นักศึกษา แพทย์ พยาบาล ค้นหาความต้องการโดยใช้หนังสือคู่มือในการค้นคว้าที่ห้องสมุดจัดไว้ ทำหน้าที่รับผิดชอบด้านวารสาร การบอกรับวารสารเป็นหน้าที่ของแผนกจัดหา แผนกนี้รับผิดชอบวารสารที่มาจากต่างประเทศ ตรวจสอบความเรียบร้อย ติดตามทวงวารสารที่ได้รับไม่ครบ จัดการเย็บเล่มเมื่อครบ ตรวจสอบความถูกต้องในการเย็บเล่มและรับผิดชอบในการนำขึ้นชั้น

การแบ่งงานของห้องสมุด แบ่งตามนโยบายของห้องสมุด แต่ในทางปฏิบัติ
ไม่มีการแบ่งงานตายตัวเพราะบรรณารักษ์ไม่พอกับงาน ดังนั้น การทำงานจึงเป็นแบบช่วยกัน
ทำงานมากกว่า ซึ่งงานทุกแผนกอยู่ในความรับผิดชอบของหัวหน้าบรรณารักษ์ ลักษณะการ
แบ่งงานห้องสมุด ดูได้จากแผนภูมิในหน้าต่อไป

แผนภูมิห้องสมุดคณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

ลักษณะงานเทคนิค

การเลือกซื้อหนังสือ มีนโยบายที่จะจัดหาหนังสือตำราและสิ่งพิมพ์เพื่อประโยชน์ต่อการศึกษาแพทย์มากที่สุด อาจารย์แพทย์มีสิทธิเสนอซื้อหนังสือ และบรรณารักษ์ก็มีสิทธิเลือกซื้อหนังสือด้วย ทุกต้นปีงบประมาณ บรรณารักษ์จะส่งแบบฟอร์มการเสนอซื้อหนังสือและหนังสือเวียนไปยังทุกภาควิชา ภายหลังจากที่ทราบจำนวนงบประมาณที่ห้องสมุดได้รับเกี่ยวกับหนังสือ บรรณารักษ์และคณะกรรมการห้องสมุดจะร่วมพิจารณาซื้อหนังสือโดยพิจารณาให้ทุกแผนกได้หนังสือจำนวนเท่ากัน บรรณารักษ์จะเสนอต่อคณะคึกเพื่อขออนุมัติซื้อภายหลังการพิจารณาของคณะกรรมการห้องสมุด วิธีการเลือกซื้อหนังสือบรรณารักษ์จะพิจารณาจากใบโฆษณาที่ได้รับจากสำนักพิมพ์ และ ปรูฟชีต (Proof Sheet) ของห้องสมุดรัฐสภาอเมริกัน และเมื่อบรรณารักษ์ได้รับใบเสนอซื้อหนังสือคืนจากทุกภาควิชาแล้ว ก็จะตรวจสอบกับบัตรรายการว่าเคยมีหนังสือเล่มนั้นหรือไม่ ตรวจสอบบัตรส่งซื้อหนังสือเพื่อดูว่าหนังสือเล่มนั้นได้ทำการจัดซื้อแล้วแต่ยังไม่ได้รับ จากนั้น จะตรวจรายละเอียดทางบรรณานุกรมใหญ่ถูกต้อง ชื่อผู้แต่ง ชื่อสกุล ชื่อหนังสือ ครั้งที่พิมพ์ ปีที่พิมพ์ สำนักพิมพ์และราคา

ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2513 เป็นต้นมา ได้เก็บเงินค่าบำรุงห้องสมุดจากนักศึกษาแพทย์นักเรียนพยาบาล คนละ 400 บาท แบ่งให้หอสมุดกลางมหาวิทยาลัยเชียงใหม่คนละ 60 บาท ห้องสมุดได้เงินทั้งหมด 170,000 บาท (หนึ่งแสนเจ็ดหมื่นบาทถ้วน) จัดซื้อหนังสือตำรา วิทยารสาร เย็บเล่มวารสารและหนังสือพิมพ์รายวัน

การติดต่อบริษัทผู้ขายหนังสือจากต่างประเทศ บรรณารักษ์ทำการจัดซื้อปีละครั้งตอนต้นปีปฏิทิน ภายหลังจากที่ได้รับใบเสนอราคา (Pro - forma invoice) จะเสนอคณะคึกเพื่อขออนุมัติส่งเงิน หลังจากส่งเงินประมาณ 4 เดือนจึงจะได้รับหนังสือ เมื่อได้รับหนังสือมาแล้วจะนำมาตรวจสอบกับใบสั่งซื้อและใบเสนอราคาเพื่อดูความถูกต้องแล้วประทับตราห้องสมุดวันที่ได้รับ ลงทะเบียน ฉึกษาป้องกันแมลง ส่งให้แผนกจัดหามาต่อไป สำหรับหนังสือที่ซื้อด้วยเงินช่วยเหลือจากมหาวิทยาลัยอิลลินอยส์ ห้องสมุดจะส่งรายชื่อหนังสือที่ต้องการไปสำนักงานมหาวิทยาลัยอิลลินอยส์ เพื่อทำการจัดซื้อและเมื่อได้รับหนังสือจะปฏิบัติเช่นเดียวกับหนังสือเล่มอื่นที่เข้ามาห้องสมุด

การจัดหนังสือและทำบัตรรายการ

บรรณารักษ์จะทำการจัดหนังสือและทำบัตรรายการ โดยอาศัยคู่มือชื่อ

Catalog of National Library of Medicine Classification จะทำบัตรรายการหนังสือใหม่ที่ห้องสมุดไม่เคยมีมาก่อน ส่วนหนังสือใหม่แต่ครั้งที่พิมพ์ต่างกัน ก็จะทำบัตรรายการทันทีโดยใช้เลขหมู่เก่า การทำบัตรรายการจะทำในกระดาษรองก่อนซึ่งมีขนาดเท่าบัตรรายการตัวจริง ส่งบัตรร่างพร้อมกับหนังสือให้หัวหน้าบรรณารักษ์ตรวจ แล้วส่งให้เจ้าหน้าที่พิมพ์ลงในกระดาษไซ บรรณารักษ์จะทำการตรวจอีกครั้งหนึ่งก่อนจะนำไปอัด บัตรทุกใบจะมีรายการเหมือนกัน มีแนวสลับคนทุกบัตร สำหรับบัตรหัวเรื่องจะพิมพ์ด้วยตัวอักษรสีแดงเหนือบัตร ส่วนบัตรแจ้งหนังสือจะเขียนคำว่า shelf list บอกไว้ จากนั้นจะตรวจดูหัวเรื่องถ้าเป็นหัวเรื่องที่ยังไม่เคยใช้มาก่อน จะทำบัตรไว้ที่ Subject Authority File เพื่อจะได้ใช้เป็นแบบเดียวกันสำหรับหนังสือที่เหมือนกัน

การเรียงบัตรนั้น เสมียนจะเป็นผู้เรียงไว้บนรางเหล็กในลิ้นชัก คือเรียงบัตรผู้แต่ง บัตรชื่อเรื่องด้วยกัน ส่วนบัตรหัวเรื่องเรียงไว้ต่างหาก ต่อจากนั้นบรรณารักษ์จะตรวจดูความถูกต้องแล้วเก็บบัตรลงในที่

หนังสือที่ทำบัตรรายการเรียบร้อยแล้ว เสมียนจะพิมพ์บัตรยืม บัตรกำหนดส่ง ทิศของ แล้วนำไปแสดงที่ชั้นหนังสือใหม่เป็นเวลา 3 สัปดาห์แล้วนำขึ้นชั้นเพื่อให้บริการต่อไป หนังสือเล่มใหม่ที่อาจารย์แพทย์เป็นผู้สั่ง ห้องสมุดจะแจ้งให้ทราบ มีการจัดพิมพ์รายชื่อหนังสือใหม่แจ้งไปให้ทุกภาควิชาทราบ

งานเทคนิคด้านวารสาร

บรรณารักษ์จะทำการบอกรับวารสารต่างประเทศประมาณเดือนธันวาคมของทุกปี แต่ปีจะมีการรับวารสารเพิ่มขึ้น ภายหลังจากที่แจ้งให้คณะกรรมการทราบแล้วบรรณารักษ์จะติดต่อบริษัทโฆษณา เพื่อนำมาขออนุมัติเงินจากคณบดี วารสารที่ได้รับจะช้ากว่าเดือนที่ออกประมาณ 3 - 4 เดือน เมื่อวารสารมาถึง เจ้าหน้าที่จะตรวจหน้าของลงทะเบียน ประทับตราห้องสมุด วันที่รับ วารสารฉบับล่าสุดจะใส่ปกพลาสติกหุ้มยื่นออก

วารสารที่มาช้ากว่ากำหนดมากก็จะทวงถาม เมื่อวารสารครบ มีดัชนี ก็จะเตรียมส่งเย็บเล่ม ฉีกใบโฆษณา กำหนดดี พิมพ์รายชื่อวารสารจำนวน 3 ชุดส่งให้ผู้ทำการเย็บเล่ม บรรณารักษ์และเจ้าหน้าที่เก็บไอคนละชุด ค่าเย็บเล่มคิดราคาเล่มละ 22 บาท การส่งเย็บจะส่งครั้งละ 200 - 300 รายการ ใช้เวลาเย็บประมาณ 2 - 3 เดือน ปีหนึ่งจะส่งเย็บประมาณ 4 ครั้ง เมื่อได้รับวารสารแล้วเจ้าหน้าที่จะตรวจดูความถูกต้อง ฉีกยากันแมลงที่ปก พิมพ์ของ บัตรยืม ติดซอง นำขึ้นชั้นเพื่อให้บริการ

เกี่ยวกับเรื่องการทำบัตรรายการบทความแพทย์ในวารสารภาษาไทยนั้น ห้องสมุดรับวารสารประมาณ 24 รายการ เสียเงินค่าอภิรักษ์ 22 รายการ ได้รับบริจาค 2 รายการ เจ้าหน้าที่เป็นผู้จัดทำลงรายการดังนี้ ชื่อผู้แต่ง ชื่อเรื่อง ชื่อวารสาร พิมพ์ที่ หน้า พ.ศ. บรรณารักษ์ตรวจดูความถูกต้องและให้หัวข้อเรื่องเป็นภาษาอังกฤษตามหัวข้อเรื่อง ของระบบห้องสมุดแพทย์รัฐสภาอเมริกัน บัตรรายการนี้ทำ 2 บัตรคือ บัตรผู้แต่งและบัตรหัวข้อเรื่อง บัตรทั้งสองมีรายการเหมือนกัน เฉพาะบัตรหัวข้อเรื่องจะพิมพ์หัวข้อเรื่องเหนือบัตรด้วยตัวอักษรสีแดง การเรียงบัตรจะแยกต่างหากไม่รวมกับบัตรรายการหนังสือตำรา บัตรผู้แต่งและบัตรหัวข้อเรื่องจะเรียงแยกกันตามตัวอักษร และบรรณารักษ์จะตรวจดูความถูกต้องภายหลังที่เจ้าหน้าที่เรียงแล้วจึงจะสอดแกนสันชัก

หัวหน้าบรรณารักษ์จะทำการตรวจการเรียงบัตรรายการทุกชนิดปีละครั้ง เพื่อดูความถูกต้องและความเป็นระเบียบเรียบร้อย

ห้องสมุดเปิดให้บริการตั้งแต่วันจันทร์ - วันศุกร์ เวลา 8.30 น. - 21.00 น.
วันเสาร์ - วันอาทิตย์ เวลา 9.00 น. - 17.00 น. ปิดวันหยุดราชการ

ผู้มีสิทธิใช้ห้องสมุดได้แก่ อาจารย์แพทย์ นักศึกษาของโรงเรียนแพทยศาสตร์ เภสัชศาสตร์ ทันตแพทยศาสตร์ เทคนิคการแพทย์ และโรงเรียนพยาบาลของคณะแพทยศาสตร์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ แพทย์ที่ไม่ได้สังกัดคณะแพทยศาสตร์ อาจารย์ นิสิตจากคณะอื่นของมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ อนุญาตให้มาอ่านหนังสือได้แต่ยืมไม่ได้ นอกจากจะได้รับอนุญาตจากบรรณารักษ์เป็นรายบุคคล

ห้องสมุดกำหนดประเภทของสิ่งพิมพ์และการยืมดังนี้

หนังสือตำรา อาจารย์แพทย์ยืมได้ครั้งละ 3 เล่มภายในเวลา 10 วัน

ผู้ยืมมีสิทธิยืมต่อได้อีกถ้าไม่มีผู้จอง หนังสือที่ยืมเกินกำหนด ต้องเสียค่าปรับวันละ 25 สตางค์
ต่อ 1 เล่ม

วารสารเล่มปลีก อาจารย์ แพทย์ นักศึกษา ยืมได้ครั้งละ 3 เล่มภายใน 3 วัน
และมีสิทธิยืมต่อได้ วารสารที่ยืมเกินกำหนดถูกปรับวันละ 25 สตางค์ต่อ 1 เล่ม

สำหรับวารสารเย็บเล่ม หอสมุดจัดเป็น 2 ประเภทคือ วารสารที่มีบัตรสีแสดง
ห้ามยืมออกนอกหอสมุด วารสารเย็บเล่มที่มีสองชุดจะใช้บัตรสีขาว อนุญาตให้ยืมได้เหมือน
หนังสือทั่วไป

ผู้ที่ทำหนังสือ วารสาร ชำรุดหรือหายต้องชดเชยตามราคาหนังสือหรือตามความ
เหมาะสม

หนังสืออ้างอิงทุกชนิดไม่อนุญาตให้ยืมออกจากหอสมุด

บริการรับจ่าย นักศึกษาใช้บริการนี้มากที่สุด โดยเฉพาะเวลาเลิกเรียนชั่วโมง
แรกและพักกลางวัน หอสมุดจัดเจ้าหน้าที่ 2 คนประจำตลอดเวลา การยืมและการคืน
ต้องนำบัตรประจำตัวแสดงทุกครั้ง ใช้บัตรยืมหรือยืมแทนกันไม่ได้

บริการหนังสือจอง บริการนี้จะจัดทำตามที่อาจารย์ แพทย์ขอรอง และตามที่หอ
สมุดเห็นสมควร การยืม ยืมได้ครั้งละ 1 เล่ม ยืมก่อนเปิดหอสมุด 2 ชั่วโมงและคืนในวัน
รุ่งขึ้นก่อน 10.00 น. วันเสาร์ - อาทิตย์ ยืมได้ตั้งแต่ 16.00 น. และคืนวันจันทร์ก่อน
10.00 น. การจอง นักศึกษาเขียนรายการจองในใบจองที่หอสมุดจัดไว้ เขียนชื่อ
นามสกุล ชั้น ชื่อหนังสือ วันที่จอง เวลาที่รับ เมื่อได้หนังสือคืนเจ้าหน้าที่จะแจ้งให้ทราบ

บริการตอบคำถามช่วยการค้นคว้า อาจารย์ แพทย์ นักศึกษาปริญญาโท ใช้บริการนี้
มากกว่านักศึกษาประเภทอื่น หอสมุดจัดเตรียมหนังสือคู่มือในการค้นคว้าไว้ให้ บรรณารักษ์
ให้คำแนะนำและช่วยทำบรรณานุกรมเมื่อมีผู้ขอรองเป็นรายบุคคล

บริการถ่ายเอกสาร หอสมุดจัดทำบริการถ่ายเอกสาร โดยคิดค่าบริการพอสมควร
คือ แผ่นละ 3 บาท รับถ่ายเอกสารทุกชนิด

บริการยืมระหว่างหอสมุด ในกรณีที่ไม่มีหนังสือในหอสมุด บรรณารักษ์จะใช้
บริการนี้กับหอสมุดกลางมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ แต่ถ่าเป็นสิ่งพิมพ์ประเภทวารสารที่ไม่
สามารถยืมได้ในจังหวัดเชียงใหม่ บรรณารักษ์จะใช้บริการถ่ายเอกสารจากหอสมุดศิริราช

แผ่นละ 1.50 บาท แต่หาไม่ได้ในประเทศไทยก็จะใช้บริการถ่ายเอกสารจากห้องสมุดแพทย์แห่งชาติอเมริกัน (National Library of Medicine) ในประเทศสหรัฐอเมริกา

บริการปฐมนิเทศการใช้ห้องสมุด ต้นปีการศึกษาบรรณารักษ์จะปฐมนิเทศการใช้ห้องสมุดแก่นักศึกษาปี 1 ประมาณ 2 ชั่วโมงมีทั้งภาคบรรยายและภาคปฏิบัติเพื่อช่วยให้นักศึกษารูจักวิธีใช้ห้องสมุดอย่างถูกต้อง

บริการสั่งซื้อหนังสือวารสาร ห้องสมุดจะทำการติดต่อบริษัทผู้จำหน่าย แพทย์ นักศึกษา ที่ขอร้องเพื่อซื้อส่วนตัวโดยไม่คิดค่าตอบแทนใด ๆ

บรรณารักษ์จะอบรมเจ้าหน้าที่ห้องสมุดทุกคนให้รู้จักชนิดของงานและบริการของห้องสมุดก่อนเข้ารับปฏิบัติงาน เพื่อสามารถให้ความช่วยเหลือผู้ใช้บริการได้ นอกจากกรณีที่มีปัญหาทางวิชาการ เจ้าหน้าที่จะพามาพบบรรณารักษ์อีกทีหนึ่ง

ปัญหา

การบริหาร

ปัญหาคานบุคคลากร ปัจจุบันนี้บรรณารักษ์ยังไม่พอกับงานและต้องการอีก 2 ตำแหน่ง เพื่อทำหน้าที่บริการตอบคำถามช่วยการค้นคว้าและแผนกรับจ่าย ขณะนี้ห้องสมุดได้ตำแหน่งบรรณารักษ์ 1 ตำแหน่ง คุณวุฒิ ค.บ. หรือ อ.บ. หรือ กศ.บ. และวุฒิบรรณารักษศาสตร์ แต่กียังไม่มีผู้มาสมัคร นอกจากนั้นยังต้องการเสมียนพิมพ์ดีดอีก 1 ตำแหน่ง แต่ยังไม่ขออัตราไม่ได้ เพราะเสมียนเก่าที่มีอยู่แล้วยังไม่ได้รับการบรรจุ

ปัญหาสถานที่ ห้องสมุดมีสถานที่คับแคบถึงแม้จะขยายกว้างกว่าเดิมก็ตาม เนื่องจากการก่อสร้างอาคารใหม่ บรรณารักษ์ไม่ได้เข้าไปมีส่วนร่วมทำให้การจัดรูปห้องไม่เป็นไปตามแบบแผนที่ดี ทำให้ห้องสมุดแยกออกเป็นสองห้อง ทำให้การให้บริการไม่สะดวก ซึ่งเป็นปัญหาที่แก้ไขไม่ได้

ปัญหาจำนวนที่นั่งอ่าน ห้องสมุดมีที่นั่งอ่านประมาณ 100 ที่นั่ง เวลาปกติจะไม่มีปัญหา ในระยะสอบจำนวนที่นั่งไม่พอ ได้แก้ปัญหาโดยใช้เก้าอี้เก่าของห้องสมุดมาเสริมแต่เนื่องจากสถานที่จำกัด จึงไม่สามารถเสริมได้มากเท่าที่ต้องการ

ปัญหาตำแหน่งบรรณารักษ์ไม่ใช่ตำแหน่งอาจารย์ ทำให้ทัศนคติเปลี่ยน
และจะเลื่อนขึ้นไปสูงได้เพียงชั้นเอกเท่านั้น เมื่อมีตำแหน่งหน้าที่อื่นดีกว่า บรรณารักษ์จะ
โอนหรือย้ายไป ทำให้ห้องสมุดขาดบรรณารักษ์

ปัญหามันพักเจ้าหน้าที่ เนื่องจากบรรณารักษ์และเจ้าหน้าที่มีบ้านพักห่างไกล
ห้องสมุด ไม่สามารถหาบ้านพักในบริเวณโรงเรียนแพทย์ได้ จึงมีปัญหาในการเดินทาง
และบ้านพัก ผู้ที่ตั้งใจจะรับตำแหน่งบรรณารักษ์ที่ว่าง เมื่อมีปัญหาเรื่องนี้ก็เลิกแสดงความตั้งใจ
เสีย เสมียนที่ต่องอยู่เวรเช้ามักจะมาไม่ทัน ห้องสมุดเปิดให้บริการถึง 21.00 น. การ
เดินทางกลับไม่ปลอดภัยโดยเฉพาะเสมียนหญิง เพราะทางโรงเรียนแพทย์ไม่มีรถรับส่ง

ปัญหาค่านเทคนิค

บรรณารักษ์และเจ้าหน้าที่ทำงานค่านเทคนิคไม่พอกับงานห้องสมุด กล่าวคือ
ไม่มีผู้ช่วยให้ผลิตหนังสือออกให้บริการฯ มีเสมียนพิมพ์ดีดเพียง 2 คนเท่านั้น และต้อง
ทำงานพิมพ์อย่างอื่นด้วยนอกจากบรรณารักษ์ ทำให้งานไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร

ปัญหาการสั่งซื้อหนังสือในประเทศ เนื่องจากตัวแทนขายหนังสือแพทย์ใน
ประเทศมีน้อยแห่ง สั่งหนังสือมาเตรียมไว้น้อย และมีไม่ครบทุกวิชาทำให้ต้องสั่งซื้อจาก
ต่างประเทศซึ่งใช้เวลาเกินกว่าจะมารับ และหนังสือก็มีราคาแพงเกินควร ถ้าหาก
เพิ่มตัวแทนขายหนังสือแพทย์มากขึ้น และมีหนังสือครบทุกวิชา ห้องสมุดไม่จำเป็นต้องซื้อ
จากต่างประเทศก็ได้

ปัญหาวารสารต่างประเทศ วารสารที่ห้องสมุดรับจากต่างประเทศใช้เวลา
นานเกินไป การติดต่อทวงถามวารสารที่มาช้าเกินกำหนดพลอยเข้าไปด้วย ทำให้การทวง
ถามไม่ได้ผล เนื่องจากวารสารหมดทำให้วารสารขาดตอนไม่สามารถเย็บเล่มได้

ค่านบริการ

ปัญหาแพทย์ นักศึกษาแพทย์บางคนยืมหนังสือและไม่ส่งคืนตามกำหนด มีการ
แก้ปัญหาโดยทำการทวงถามเป็นประจำ การทวงครั้งที่ 3 จะใช้ใบทวงของประธาน
กรรมการห้องสมุด ปรากฏว่าได้ผลพอสมควร ถ้าเป็นนักศึกษาแพทย์ ห้องสมุดได้รับความ
ร่วมมือกับหน่วยบริการการศึกษา คือ ห้องสมุดส่งรายชื่อหนังสือที่ยืมนานเกินควรพร้อมทั้ง

ข้อผู้ยื่นไปยังหน่วยตอนลงทะเบียนวิชา และก่อนประกาศผลสอบ ทางหน่วยจะไม่ยอมให้ลงทะเบียน และไม่บอกผลสอบจนกว่าจะนำหนังสือคืนห้องสมุด ปรากฏว่าได้ผลดี

ในกรณีที่ เป็นแพทย์ฝึกหัดหรือแพทย์ที่จะเดินทางไปต่างประเทศ ห้องสมุดขอความร่วมมือกับสำนักคณบดีเพื่อหักเงินเดือนเป็นค่าชดเชยหนังสือ ปรากฏว่าได้ผลดี คือ แพทย์ที่มีหนังสือห้องสมุดอยู่ในครอบครองจะนำมาคืนทันที

ปัญหาหนังสือหาย ห้องสมุดทำการตรวจหนังสือตอนปิดภาคปลายปีทุกปี ผลจากการสำรวจ ปรากฏว่า หนังสือที่ไม่มีหลักฐานการยืม หายดังนี้

พ.ศ. 2510 จำนวน 140 เล่ม

พ.ศ. 2511 จำนวน 74 เล่ม

พ.ศ. 2512 จำนวน 54 เล่ม

พ.ศ. 2513 จำนวน 78 เล่ม

ห้องสมุดแก้ปัญหาโดยจัดคนเฝ้าประตูตรงทางเข้าออก ทำการตรวจสิ่งของก่อนออกห้องสมุดทุกคน แต่ไม่สามารถแก้ไขได้ผลดี ปรากฏว่ายังมีหนังสือหายทุกปี

ปัญหาการใช้ห้องสมุดของนักศึกษาแพทย์ นักศึกษาแพทย์บางคนใช้ห้องสมุดไม่เป็น รู้จักอุปกรณ์การค้นคว้าในห้องสมุด ส่วนใหญ่จะขอความช่วยเหลือจากเจ้าหน้าที่ห้องสมุด

ห้องสมุดได้แก้ไขโดยจัดการปฐมนิเทศการใช้ห้องสมุดตอนเปิดภาคเรียน ปรากฏว่าไม่ได้ผลดี แต่ก็ยังมีนักศึกษาแพทย์บางคนที่ยังไม่เข้าใจการใช้ ปัญหาที่จะแก้ไขได้จริง คือ จัดให้มีชั่วโมงสอนการใช้ห้องสมุดอย่างเป็นทางการ โดยบรรจุไว้ในหลักสูตรการศึกษาแพทย์ มีทั้งภาคบรรยายและภาคปฏิบัติ

ปัญหานักศึกษาแพทย์ใช้สิ่งพิมพ์ห้องสมุดในวงจำกัด ส่วนใหญ่ไม่นิยมใช้หนังสือเล่มอื่นประกอบการเรียน นอกจากเล่มที่อาจารย์ใช้สอนเท่านั้น บรรณารักษ์ได้แนะนำให้ใช้ก็ได้ผล ทั้งนี้ เนื่องจากอาจารย์แนะนำหนังสือแต่เล่มที่ตนเคยรู้จักและชอบ นักศึกษาส่วนมากไม่นิยมใช้วารสารประกอบการศึกษาเช่นกัน

ปัญหานี้จะแก้ไขได้ โดยอาจารย์ผู้สอนสนับสนุนการใช้หนังสืออ่านประกอบ และวารสาร มากขึ้น

ปัญหานักศึกษาแพทย์ไม่ยอมเสียค่าปรับ โดยขอตัดไปเรื่อย ๆ เมื่อเจ้าหน้าที่ทำการทวงบอย ๆ จะไม่ยอมพบหรือทำเป็นลืม

ปัญหานี้แก้ไขได้โดยบรรณารักษ์กวาดชั้นการทวงของเจ้าหน้าที่ให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น ไม่มีการตัดต่อไป

ปัญหาการทำหนังสือจอง

สมัยแรก ๆ อาจารย์ แพทย์ ให้ความร่วมมือในการจัดทำหนังสือจองเป็นอย่างดี โดยจะส่งรายชื่อที่ต้องการมายังห้องสมุดก่อนเปิดภาคเรียนพร้อมกับกำหนดระยะเวลาจอง ปัจจุบันมีอาจารย์บางคนเท่านั้นที่ยังคงปฏิบัติตามตลอดมา เมื่อห้องสมุดไม่ได้จัดทำเป็นหนังสือจอง ทำให้หนังสือไม่พอใช้ ทำให้เกิดปัญหา เจ้าหน้าที่เลยจัดทำเสียเอง ถ้าหากอาจารย์ให้ความร่วมมือกับห้องสมุดเหมือนอย่างเคย จะทำให้ปัญหานี้หมดไป นักศึกษาแพทย์จะไม่ประสบปัญหานี้

ปัญหาแพทย์ที่ย้ายหรือลาออก ไม่ส่งหนังสือห้องสมุด เจ้าหน้าที่ติดตามไม่ได้ ทำให้ห้องสมุดเสียผลประโยชน์ไป

ห้องสมุดแก้ปัญหานี้โดยติดตามการย้าย ลาออกของแพทย์จากสำนักงานคณบดี และจะทำการติดต่อกันที่ บางครั้งก็ไม่ได้ผลเพราะติดต่อกันไม่ทัน¹

---

¹สัมภาษณ์ นางสาวรัชณี วินิจญกุล บรรณารักษ์ห้องสมุดคณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ 2 มีนาคม 2514.

ห้องสมุดคณะแพทยศาสตร์โรงพยาบาลรามาธิบดีและห้องสมุดคณะวิทยาศาสตร์มหาวิทยาลัยมหิดล

ห้องสมุดโรงเรียนแพทย์โรงพยาบาลรามาธิบดี และห้องสมุดคณะวิทยาศาสตร์
 ได้รับความช่วยเหลือจากมูลนิธิร็อกกี้เฟลเลอร์ ได้มีการพิจารณาร่วมกันว่าการดำเนินงานเกี่ยวกับห้องสมุดของทั้งสองแห่งนี้จะจัดให้เป็นห้องสมุดรวม (Joint Library) กล่าวคือ ให้ห้องสมุดคณะวิทยาศาสตร์เป็นห้องสมุดใหญ่ (Main Library) และห้องสมุดโรงเรียนแพทย์โรงพยาบาลรามาธิบดีเป็นห้องสมุดสาขา (Branch Library) ทั้งนี้เนื่องจากมูลนิธิร็อกกี้เฟลเลอร์ได้ให้ความช่วยเหลือด้านการศึกษาวิชาแพทย์และใช้ระบบการศึกษาแนวใหม่ คือ เมื่อนักศึกษาดำเนินปีที่สองคณะวิทยาศาสตร์ ส่วนหนึ่งจะแยกไปศึกษาต่อสาขาต่าง ๆ ทางวิทยาศาสตร์ และสาขาอื่นที่เกี่ยวข้องกับการแพทย์ ส่วนนักศึกษาที่ได้รับเลือกให้ศึกษาต่อวิชาแพทย์จะไปศึกษาที่โรงเรียนแพทย์โรงพยาบาลรามาธิบดี ซึ่งจะเลือกไว้เพียง 64 คนจาก 200 คน เพื่อเข้าศึกษาตามระบบใหม่ ส่วนที่เหลือจะไปศึกษาต่อโรงเรียนแพทย์ศิริราช

นักศึกษาที่เลือกไว้ 64 คนจะเข้าศึกษาต่อเป็นนักศึกษาแพทย์ปีที่ 3 และ 4 เรียกว่า นักศึกษาแผนกวิทยาศาสตร์การแพทย์ (Pre - Clinic) การศึกษาในระดับนี้มูลนิธิร็อกกี้เฟลเลอร์ จะจัดหาหนังสือตำราให้ โดยอยู่ในความดูแลของหน่วยหนึ่งเรียกว่า Teaching Laboratory นักศึกษาแพทย์ที่จบหลักสูตรวิทยาศาสตร์การแพทย์ปีที่ 4 จะได้รับปริญญาตรีวิทยาศาสตร์บัณฑิตสาขาวิทยาศาสตร์การแพทย์ บัณฑิตนี้จะศึกษาต่อชั้นปริญญาโทและปริญญาเอกสาขาวิทยาศาสตร์การแพทย์ได้ โดยทางมูลนิธิร็อกกี้เฟลเลอร์จะให้ทุนการศึกษาหรือจะศึกษาต่อสาขาแพทยศาสตร์¹ ซึ่งจะศึกษาต่อที่คณะแพทยศาสตร์โรงพยาบาลรามาธิบดีเป็นเวลา 2 ปี เมื่อจบหลักสูตรจะได้รับปริญญาแพทยศาสตรบัณฑิต²

¹Carroll F. Reynolds, "Medical Libraries in Thailand," Library in International Development, 26 (September, 1970), 1-2.

²อารี วัลยเสวี, เรื่องเดิม, ไม่มีเลขหน้า.

จะเห็นได้ว่าทั้งสองคณะมีความสัมพันธ์ในด้านการศึกษา เมื่อมูลนิธิร็อคกี้เฟลเลอร์ให้ความช่วยเหลือแก่ทั้งสองคณะ จึงมีการตกลงร่วมกันในการดำเนินการจัดห้องสมุดรวมเพื่อประโยชน์ในการศึกษาแก่นักศึกษาของสองคณะ ชั้นแรกมูลนิธิร็อคกี้เฟลเลอร์ได้ส่งบรรณารักษ์ชาวต่างประเทศ (Visiting Librarian) มาช่วยงานห้องสมุด 2 คน ทำงานคนละ 1 ปีต่อเนื่องกัน เพื่อจัดตั้งห้องสมุด ฝึกงานแก่เจ้าหน้าที่และให้ทุนการศึกษาแก่บรรณารักษ์ห้องสมุดคณะวิทยาศาสตร์ 3 ทุนเพื่อศึกษาวิชาบรรณารักษศาสตร์ชั้นปริญญาโท ณ ประเทศสหรัฐอเมริกา¹

การดำเนินงานห้องสมุด ทั้งสองคณะได้ทำความตกลงเรื่องการบริหาร การเงิน การเลือกหนังสือ และ เจ้าหน้าที่ วัสดุ ครุภัณฑ์ของห้องสมุดซึ่งสมบัติของทั้งสองคณะและบรรณารักษ์ชาวต่างประเทศได้ตกลงกันโดยมีผู้แทนมูลนิธิร็อคกี้เฟลเลอร์เห็นชอบด้วย ดังนั้น

เรื่องการบริหาร จัดให้มีคณะกรรมการห้องสมุดประกอบด้วยผู้แทนจากคณะคณะละ 4 คนและบรรณารักษ์ เพื่อกำหนดนโยบายเกี่ยวกับห้องสมุด บรรณารักษ์ห้องสมุดคณะวิทยาศาสตร์จะเป็นผู้ควบคุมห้องสมุดโรงเรียนแพทย์ที่โรงพยาบาลรามธิบดี ตลอดจนห้องสมุดของโรงเรียนพยาบาลควยในกรณีที่มีการจัดตั้งขึ้นในโอกาสต่อไป

เรื่องการเงิน ได้ตกลงกันว่าจะออกเงินคนละครึ่งในการซื้อหนังสือวารสาร กรรมการของทั้งสองคณะจะแจ้งให้สมบัติของตนทราบว่าควรจัดงบประมาณแก่ห้องสมุดปีละเท่าใด

เรื่องเจ้าหน้าที่ วัสดุ ครุภัณฑ์ ภายในห้องสมุด ทั้งสองคณะจัดทำเอง ห้องสมุดโรงเรียนแพทย์โรงพยาบาลรามธิบดี ส่งเจ้าหน้าที่พิมพ์ดีดไปห้องสมุดคณะวิทยาศาสตร์ เพื่อพิมพ์งานคานที่เกี่ยวกับห้องสมุดโรงเรียนแพทย์โรงพยาบาลรามธิบดี เช่น บัตรรายการงานธุรการ เป็นต้น ส่วนบัตรรายการหนังสือ บันทึกการเงิน จดหมายโต้ตอบ จะเก็บไว้

¹James S. Dining, "The Development of Graduate Training in the Basic Medical Science in Thailand," Journal of Medical Education, 44 (March, 1969), 202 - 203.

ที่ห้องสมุดคณะวิทยาศาสตร์ทั้งหมด หนังสือแพทย์บางเล่มจะเก็บไว้ที่ห้องสมุดโรงเรียนแพทย์
โรงพยาบาลรามธิบดี ทางห้องสมุดวิทยาศาสตร์จะพิมพ์ตรายการ 2 ชุดเก็บไว้ที่ห้อง
สมุดแห่งละ 1 ชุด หนังสืออื่นที่เก็บไว้ที่ห้องสมุดคณะวิทยาศาสตร์ได้แก่ประเภทเตรียม-
วิทยาศาสตร์การแพทย์ และวิชาที่เกี่ยวข้องกับทางแพทย์ของสมุดจะพิมพ์ตรายการ 2 ชุดและ
เก็บไว้ที่ห้องสมุดแห่งละ 1 ชุด หนังสือวิทยาศาสตร์และหนังสือทั่วไป ห้องสมุดวิทยาศาสตร์
จะพิมพ์ตรายการชุดเดียวและเก็บไว้ที่ห้องสมุดคณะวิทยาศาสตร์แห่งเดียวเท่านั้น

การเลือกซื้อหนังสือ อาจารย์และแพทย์ของทั้งสองคณะมีสิทธิเลือกซื้อหนังสือ
วารสาร แก่ห้องสมุดคณะของตนโดยออกทุนคนละครึ่ง เมื่อได้หนังสือมา อาจารย์และ
แพทย์ที่โรงพยาบาลรามธิบดีมีสิทธิจะเลือกหนังสือบางเล่มไปเก็บที่ห้องสมุดของตน เนื่อง
จากสถานที่ห้องสมุดสาขาคับแคบ หนังสือส่วนใหญ่จะเก็บไว้ที่ห้องสมุดคณะวิทยาศาสตร์
ในกรณีที่ทั้งสองคณะมีความจำเป็นต้องใช้หนังสือเล่มเดียวกัน อาจซื้อหนังสือซ้ำกันได้

วิธีการเลือกซื้อหนังสือ วารสาร อาจารย์และแพทย์ทั้งสองคณะมีสิทธิเลือกซื้อได้
ประมาณ 10 - 80 เปอร์เซ็นต์ของเงินทั้งหมด และบรรณารักษ์ห้องสมุดคณะวิทยาศาสตร์
มีสิทธิแบ่งเงินงบประมาณ 20 - 30 เปอร์เซ็นต์เพื่อซื้อหนังสือที่จำเป็นซึ่ง อาจารย์และ
แพทย์ทั้งสองคณะไม่ได้เลือกไว้ หนังสือเหล่านี้ได้แก่ หนังสือคู่มือ หนังสือประเภท
บรรณานุกรมที่จำเป็นมีไว้ในห้องสมุด บรรณารักษ์จะแจ้งให้กรรมการห้องสมุดทั้งสองคณะ
ทราบเรื่องหนังสือและการจ่ายเงิน¹

ห้องสมุดสาขาและห้องสมุดคณะวิทยาศาสตร์ มีความสัมพันธ์กันทุกด้าน
ดังนั้น ถ้าจะกล่าวถึงประวัติของคณะแพทยศาสตร์โรงพยาบาลรามธิบดีก็ควรกล่าวถึงห้อง

---

¹คณะวิทยาศาสตร์มหาวิทยาลัยมหิดล. รายงานการประชุมเรื่อง Proposed Agreement Between the Faculty of Medical Sciences and Ramathibodi Hospital for a Joint Library. (อัครสำเนา), ไม่มีเลขหน้า.

สมุดคณะวิทยาศาสตร์ควย เพราะเป็นห้องสมุดที่ตั้งขึ้นก่อน บรรณารักษ์ห้องสมุดเป็นผู้ดำเนินงาน บริหาร จัดหาสิ่งพิมพ์และควบคุมการทำงานของห้องสมุดคณะแพทยศาสตร์โรงพยาบาลรามาธิบดีมาตลอด อาจจะใช้เรียกห้องสมุดสองคณะนี้รวมกันว่า ห้องสมุดวิทยาศาสตร์และการแพทย์ (Library of Sciences and Medicine) ก็ได้

เพื่อให้เห็นวิธีการดำเนินงานของห้องสมุดทั้งสองคณะว่าเป็นอย่างไร ขอแยกกล่าวถึงประวัติ สภาพปัจจุบัน วิธีดำเนินงาน และปัญหาของห้องสมุดแต่ละแห่งดังต่อไปนี้

ห้องสมุดคณะแพทยศาสตร์โรงพยาบาลรามาธิบดี

ห้องสมุดทำพิธีเปิดอย่างเป็นทางการเมื่อวันที่ 3 พฤษภาคม พ.ศ. 2512 เป็นห้องสมุดสาขา (Branch Library) หรือห้องอ่านหนังสือ (Reading Room) ของห้องสมุดคณะวิทยาศาสตร์มหาวิทยาลัยมหิดล ตั้งอยู่ที่ตึกโรงพยาบาลรามาธิบดีชั้นสอง ปีกซ้าย ติดกับแผนกการเงินของโรงพยาบาล ห้องสมุดมีฐานะเป็นแผนกหนึ่งขึ้นกับสำนักคณบดี มีบรรณารักษ์วิชาชีพ 2 คนตำแหน่งบรรณารักษตรี และเจ้าหน้าที่ 3 คน ห้องสมุดดำเนินงานโดยมีบรรณารักษ์ทำงานร่วมกับคณะกรรมการห้องสมุด แต่งตั้งโดยคณบดีคณะแพทยศาสตร์โรงพยาบาลรามาธิบดี ประกอบด้วยหัวหน้าแผนกพยาธิเป็นประธานกรรมการแพทย์จากแผนกต่าง ๆ เป็นกรรมการ บรรณารักษ์เป็นกรรมการและเลขานุการ

ห้องสมุดมีเนื้อที่ทั้งหมดประมาณ 200 ตารางเมตร แบ่งเป็น 2 ชั้น ชั้นล่างเป็นที่เก็บวารสารทางแพทย์ภาษาไทยและภาษาต่างประเทศของปีปัจจุบัน หนังสือรายปีทางแพทย์ตั้งแต่ พ.ศ. 2513 ถึงปีปัจจุบัน และหนังสือตำรา หนังสืออ่านประกอบทางแพทย์ที่ซื้อโดยเงินงบประมาณของห้องสมุดชั้นบน เป็นที่เก็บวารสารเย็บเล่มย้อนหลังตั้งแต่ พ.ศ. 2500 จนถึงปีปัจจุบัน ภายในห้องสมุดติดตั้งเครื่องปรับอากาศ

การบริหารงาน

ห้องสมุดแบ่งการบริหารงานออกเป็นแผนก ดังนี้

1. แผนกจัดหา (Acquisition)

บรรณารักษ์ทำหน้าที่ส่งหนังสือเข้าห้องสมุด การจัดหาหนังสือมีหลายวิธี คือ

ทำการจัดซื้อและบริจาค คณะกรรมการห้องสมุดและบรรณารักษ์จะดำเนินงานร่วมกัน คณะกรรมการห้องสมุดจะเป็นผู้พิจารณา ก่อน อาจารย์แพทย์ของโรงพยาบาลทุกคนมีสิทธิเสนอซื้อหนังสือโดยเสนอผ่านหัวหน้าภาควิชา และเสนอต่อไปยังคณะกรรมการห้องสมุดตามลำดับ เมื่อที่ประชุมเห็นชอบ ประธานกรรมการห้องสมุดจะเสนอต่อคณบดีและอธิการบดีตามลำดับ เพื่อขออนุมัติ

2. แผนการจัดหมู่หนังสือและทำบัตรรายการ (Classification and Cataloging) บรรณารักษ์หนึ่งคนจะไปประจำอยู่ที่ห้องสมุดคณะวิทยาศาสตร์เพื่อทำการจัดหมู่หนังสือ และทำบัตรรายการเฉพาะหนังสือของห้องสมุด เนื่องจากไม่มีหนังสือคู่มือในการจัดหมู่หนังสือและทำบัตรรายการ การทำบัตรรายการจะทำ 2 ชุด ชุดหนึ่งอยู่ที่คณะวิทยาศาสตร์ อีกชุดหนึ่งจะส่งมาให้ห้องสมุดที่โรงพยาบาลรามารักษ์ตีพร้อมกับหนังสือ

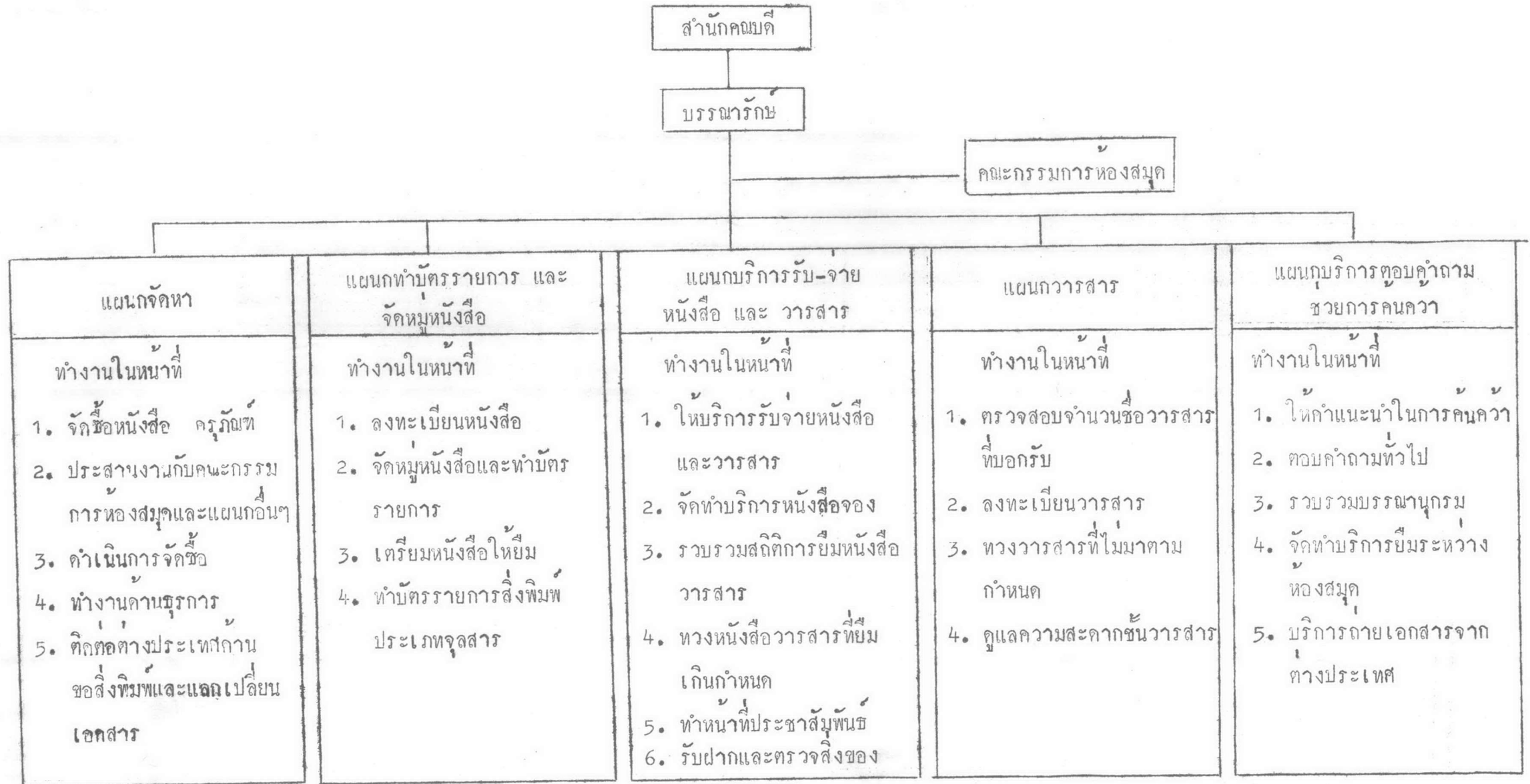
3. แผนการรับจ่ายหนังสือ (Circulation) ทำหน้าที่ให้ยืมและรับคืนหนังสือวารสาร ทำการทวงหนังสือที่ยืมเกินกำหนด ระเบียบการยืมการทวงจะใช้ระบบเดียวกับของห้องสมุดคณะวิทยาศาสตร์ เจ้าหน้าที่จะเก็บสถิติการใช้ห้องสมุด จัดหนังสือวารสารชั้นชั้นตรวจดูสิ่งของผู้เช่าออกห้องสมุดและทำหน้าที่ประชาสัมพันธ์ด้วย

4. แผนวารสาร (Journal) ทำหน้าที่จัดหาวารสารทางแพทย์ทั้งในประเทศและต่างประเทศ การขอรับวารสารจากต่างประเทศเป็นหน้าที่ของบรรณารักษ์ห้องสมุดคณะวิทยาศาสตร์ดำเนินการแทน เมื่อวารสารมาครบจะรวบรวมเพื่อเย็บเล่ม การส่งเย็บเล่มจะทำร่วมกับห้องสมุดคณะวิทยาศาสตร์ เฉพาะวารสารบางรายการที่ตกลงกันไว้จะออกค่าเย็บคนละครั้ง เมื่อเย็บเล่มเรียบร้อยแล้วจะเก็บไว้ที่ห้องสมุดคณะวิทยาศาสตร์ ส่วนเล่มอื่น ๆ จะเก็บไว้ที่ห้องสมุดสาขา

5. แผนบริการตอบคำถามช่วยการค้นคว้า ทำหน้าที่ให้บริการตอบคำถามทั่วไปและช่วยหาเอกสารเพื่อการค้นคว้าวิจัย โดยบรรณารักษ์จะทำการแนะนำการใช้อุปกรณ์ช่วยการค้นคว้าแก่ผู้ใช้ และให้บริการค้นหาความรู้แก่ผู้ที่มาขอเป็นรายบุคคล จัดบริการยืมระหว่างห้องสมุดในกรณีที่ไม่มีหนังสือ

ลักษณะงานของห้องสมุดคู่ได้จากแผนภูมิดังต่อไปนี้

แผนภูมิห้องสมุดคณะแพทยศาสตร์ โรงพยาบาลรามธิบดี

ลักษณะงานเทคนิค

การจัดหาหนังสือ บรรณารักษ์จะเตรียมการสั่งซื้อหนังสือประมาณเดือนพฤศจิกายน ปรธานกรรมการห้องสมุดจะเป็นผู้แจ้งให้หัวหน้าภาควิชาทราบถึงเรื่องงบประมาณที่ได้รับในการซื้อหนังสือเพื่อให้โอกาสแพทย์ในแต่ละภาควิชาได้เสนอรายชื่อบริษัทที่ทำการซื้อ ปรธานกรรมการห้องสมุดและบรรณารักษ์จะพิจารณาร่วมกันในการสั่งซื้อหนังสือตามที่คณะกรรมการเห็นชอบ

ห้องสมุดมีนโยบายซื้อหนังสือเล่มที่จำเป็นและต้องการใช้ควนก่อน เพื่อให้พอกับจำนวนเงินที่มีอยู่ การดำเนินการจัดซื้อ บรรณารักษ์จะเป็นผู้ทำโดยกรอกรายละเอียดเกี่ยวกับหนังสือลงในบัตรสั่งซื้อ (Order Card) และพิมพ์รายชื่อบริษัททั้งหมดจำนวน 5 ชุดส่งให้ตัวแทนขายหนังสือในจังหวัดกรุงเทพมหานคร 4 แห่ง ๆ ละ 1 ชุดเพื่อประกวดราคา ห้องสมุดจะซื้อในราคาต่ำสุด และโคสส่วนลคอีก 10 เปอร์เซ็นต์ ถ้ามีหนังสืออยู่แล้วในร้านขายหนังสือ ห้องสมุดจะได้รับหนังสือภายใน 2 สัปดาห์ และจะได้รับหนังสือเล่มต่อ ๆ ไปภายหลังตกลงซื้อประมาณ 3 - 4 เดือนจนครบตามจำนวน ห้องสมุดเริ่มแยกมาดำเนินการสั่งซื้อหนังสือเองเป็นครั้งแรกเมื่อปี พ.ศ. 2513

หนังสือรายปี บรรณารักษ์ห้องสมุดคณะวิทยาศาสตร์เป็นผู้ดำเนินการสั่งพร้อมกับ การบอกรับวารสาร เมื่อห้องสมุดคณะวิทยาศาสตร์ได้รับในเสนอราคา (Pro - forma invoice) จะแจ้งให้ห้องสมุดสาขาทราบเพื่อดำเนินการเบิกเงินต่อไป

หนังสือใหม่ที่เข้ามาในห้องสมุด เมื่อตรวจสอบกับหลักฐานการสั่งซื้อแล้ว จะลงทะเบียน ประทับตรา และส่งให้ห้องสมุดคณะวิทยาศาสตร์เพื่อทำการจัดหมู่หนังสือและทำบัตรรายการต่อไป

การทำบัตรรายการ บรรณารักษ์จะใช้บัตรร่างขนาด 3" x 5" ใช้ระบบการจัดหมู่หนังสือห้องสมุดแพทย์แห่งชาติคืออเมริกัน (National Library of Medicine) หัวหน้าบรรณารักษ์ห้องสมุดคณะวิทยาศาสตร์จะทำการตรวจบัตรร่างก่อนจะนำไปพิมพ์ในกระดาษไข นำไปอัดอย่างละ 2 ชุด เพื่อเก็บไว้ที่ห้องสมุดอย่างละหนึ่งชุด

การเรียงบัตรรายการ บรรณารักษ์เป็นผู้เรียงเอง วิธีเรียงบัตรจะแยกเป็น บัตรผู้แต่ง บัตรชื่อเรื่อง บัตรเพิ่มจะเรียงไว้ด้วยกัน บัตรหัวเรื่องจะแยกเรียงไว้ต่างหาก เรียงบัตรตามแบบพจนานุกรม

ส่วนงานเทคนิคคานวารสาร เมื่อห้องสมุดได้รับวารสารแล้ว เจ้าหน้าที่จะตรวจ หน้าของ ลงทะเบียน ประทับตราห้องสมุด ตีบัตรกำหนดสงและให้บริการ วารสารที่มาครบ จะรวบรวมส่งเย็บโดยส่งไปที่ห้องสมุดคณะวิทยาศาสตร์เป็นผู้จัดการ พร้อมทั้งรายชื่อวารสาร 1 ชุดด้วย และที่ห้องสมุดจะเก็บไว้ 1 ชุด ระยะเวลาที่ใช้ในการเย็บเล่ม ประมาณ 1 เดือน เมื่อได้รับวารสารกลับมาแล้ว ทางห้องสมุดคณะวิทยาศาสตร์จะเป็น ผู้ตรวจดูความถูกต้องให้อีก แล้วจึงจะส่งมาที่ห้องสมุดที่โรงพยาบาลรามธิบดี ทางห้องสมุดจะประทับตราลงทะเบียน แต่นับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2513 เป็นต้นมา ห้องสมุดโรงพยาบาลรามธิบดีจะตอ้งดำเนินการทุกอย่างเกี่ยวกับเรื่องการเย็บเล่มเอง

ลักษณะการให้บริการ

ห้องสมุดเปิดบริการตอนเปิดภาคเรียน ตั้งแต่วันจันทร์ - วันศุกร์ เวลา 8.00 น. - 20.30 น. วันเสาร์ เวลา 8.30 น. - 16.30 น. เวลาปิดภาคเรียน วันจันทร์ - วันศุกร์ เวลา 8.30 น. - 16.30 น. วันเสาร์ เวลา 8.30 น. - 12.30 น.

ห้องสมุดมีที่นั่งอ่านประมาณ 55 ที่นั่ง มีหนังสือประมาณ 737 เล่ม เป็นภาษาอังกฤษทุกเล่ม วารสารเย็บเล่มประมาณ 417 เล่ม รับวารสารเดมปลีกปัจจุบันประมาณ 215 รายการ

ผู้มีสิทธิใช้ห้องสมุด ได้แก่ อาจารย์ แพทย์ นักศึกษาแพทย์ พยาบาล นักเรียน-พยาบาล นักวิทยาศาสตร์ และเจ้าหน้าที่ของโรงพยาบาลรามธิบดี และคณะวิทยาศาสตร์ บุคคลภายนอกเข้าไปอ่านหนังสือได้ แต่ไม่อนุญาตให้ยืม เว้นแต่จะมีใบยืมจากบรรณารักษ์ห้องสมุดนั้น ๆ

ชนิดของบริการ

1. บริการให้ยืมหนังสือ วารสาร และสิ่งพิมพ์อื่น ๆ หนังสือตำรา อนุญาตให้นักศึกษายืมได้ครั้งละไม่เกิน 2 เล่มในเวลา 2 สัปดาห์ และยืมต่อได้อีก 1 ครั้ง

ถ้าไม่มีผู้ใดจอง นักศึกษายืมวารสารได้ครั้งละไม่เกิน 5 เล่มภายใน 3 วันและไม่มีการยืมต่อ วารสารเล่มปลีกฉบับล่าสุดยืมได้เพียงคืนเดียวโดยยืมก่อนห้องสมุดปิด 1 ชั่วโมง และส่งคืนวันรุ่งขึ้นไม่เกิน 9.00 น. หนังสือวารสารที่ยืมเกินกำหนดจะปรับวันละ 50 สตางค์ต่อ 1 เล่ม

2. บริการหนังสือของ ห้องสมุดจัดทำหนังสือของตามที่อาจารย์ประจำวิชาแจ้งให้ทราบ ยืมได้ครั้งละไม่เกิน 2 เล่มและต้องนำส่งในวันรุ่งขึ้นไม่เกิน 9.00 น. ถ้าไม่คืนตามกำหนดต้องเสียค่าปรับชั่วโมงละ 1 บาทต่อ 1 เล่ม การจอง ผู้จองต้องกรอกขอลงในแบบฟอร์มสำหรับจองที่ห้องสมุดเตรียมไว้ และนำใบจองมารับหนังสือตามวันที่กำหนดให้ ถ้าต้องการอ่านหนังสือของในห้องสมุด ต้องเซ็นโน้ตยืม และนำส่งเจ้าหน้าที่ที่โต๊ะรับจ่าย

3. บริการตอบคำถามและค้นเรื่อง บรรณารักษ์เป็นผู้ให้บริการในการค้นบทความที่ต้องการ ทำการรวบรวมบรรณานุกรมตามที่มีผู้ขอร้องเป็นรายบุคคล และแนะนำให้รู้จักใช้อุปกรณ์ในการค้นคว้า

4. บริการยืมระหว่างห้องสมุด ห้องสมุดจะทำการยืมหนังสือจากห้องสมุดแพทยอื่น เฉพาะที่อยู่ในกรุงเทพมหานครเท่านั้น

5. บริการถ่ายเอกสารจากห้องสมุดแพทย์แห่งชาติคืออเมริกัน ในกรณีที่ยืมจากห้องสมุดอื่นภายในประเทศไม่ได้ จะขอไปที่นี่

6. บริการหนังสือเช่า ห้องสมุดได้รับความร่วมมือจากมูลนิธิโรคภัยไข้เจ็บซื้อหนังสือตำราพื้นฐานให้ 1 ชุด เพื่อให้บริการแก่นักศึกษาแพทย์ได้เช่า หนังสือที่จัดในโครงการนี้เป็นหนังสือตำราที่จำเป็นต้องใช้ โดยให้ภาควิชาละ 1 รายการ ๆ ละ 64 เล่ม โดยหัวหน้าภาควิชาจะแจ้งให้ห้องสมุดทราบชื่อหนังสือที่ต้องใช้ ปัจจุบันมีหนังสือเช่า 10 รายการ คิดค่าเช่าคนละ 300 บาทต่อปี โดยมีวิธีคิดดังนี้

$$\frac{\text{ราคาหนังสือ} \times \text{ดอกเบี้ย}}{\text{จำนวนปี}} = \frac{\text{ราคา} \times 7}{4}$$

หมายความว่า คิดดอกเบี้ยร้อยละ 7 เปอร์เซ็นต์ต่อปีของราคาหนังสือและทำการเปลี่ยนหนังสือในรายการทุก 4 ปี เก็บค่าประกันคนละ 200 บาทต่อปี เมื่อผู้เช่านำหนังสือมาคืนในสภาพเรียบร้อยจะคืนเงินประกันให้

ปัญหาคำบริหาร

บุคคลากร ปัจจุบันห้องสมุดมีบรรณารักษ์วิชาชีพ 2 คน คือ หัวหน้าบรรณารักษ์ และบรรณารักษ์จัดหมู่หนังสือและทำบัตรรายการซึ่งต้องประจำอยู่ที่ห้องสมุดคณะวิทยาศาสตร์ ตลอดเวลา หัวหน้าบรรณารักษ์ต้องทำงานด้านบริหารทั้งหมด ควบคุมการทำงานของเจ้าหน้าที่ บริการรับจ่าย บริการตอบคำถามช่วยการค้นคว้า ทำงานธุรการและติดต่อกับ คณะกรรมการห้องสมุด เนื่องจากห้องสมุดเพิ่งเปิดให้บริการ การงานต่าง ๆ ยังไม่ซับซ้อน และงานติดต่อบางอย่าง บรรณารักษ์ห้องสมุดคณะวิทยาศาสตร์เป็นผู้ดำเนินการแทน

ห้องสมุดต้องการบรรณารักษ์จิตอาสาเพื่อทำหน้าที่ควบคุมบริการรับจ่าย วุฒิจับ ประกาศนียบัตรวิชาชีพบรรณารักษ์ หรือ มัธยมศึกษาตอนปลายสายอาชีพแผนกเลขานุการหรือ ภาษาต่างประเทศจำนวน 1 ตำแหน่ง ช่วยทำงานในตำแหน่งที่ไม่เกี่ยวกับวิชาการ

ห้องสมุดต้องการเสมียนพนักงานพิมพ์ดีด 1 ตำแหน่งช่วยงานพิมพ์ทุกชนิด เรื่องนี้ บรรณารักษ์ได้ขอไว้ในงบประมาณปี พ.ศ. 2515

ปัญหาเรื่องการค้าเนื้องานการจัดห้องสมุดร่วมระหว่างห้องสมุดคณะแพทยศาสตร์โรงพยาบาล รามาธิบดีและคณะวิทยาศาสตร์

ตามข้อตกลงนโยบายร่วมกันดำเนินการจัดห้องสมุดร่วม ปรากฏว่า ในทางปฏิบัติยังมีปัญหาอยู่บ้างเนื่องจากห้องสมุดทั้งสองแห่งอยู่ห่างกัน การให้บริการไม่สะดวก ห้องสมุดคณะแพทยศาสตร์โรงพยาบาลรามาธิบดีมีความต้องการที่จะแยกหนังสือวารสารที่ห้องสมุดเป็นผู้ซื้อไปเก็บที่ห้องสมุดของตนชั่วคราวระยะเวลาประมาณ 3 ปี เมื่อห้องสมุดไม่มีที่เก็บ จะนำมาเก็บไว้ที่ห้องสมุดคณะวิทยาศาสตร์ เพราะเห็นว่าห้องสมุดมีเนื้อที่มาก ถ้าสามารถนำหนังสือที่ห้องสมุดซื้อมาไว้ก็จะให้บริการได้มากกว่า แต่ที่ปฏิบัติกันในขณะนี้ ห้องสมุดเลือกหนังสือบางรายการเท่านั้นมาเก็บไว้ตามที่ได้ตกลงกันแต่ต้น ทำให้การให้บริการไม่กว้างขวาง

ด้วยเหตุนี้ คณะกรรมการห้องสมุดใคร่ที่จะให้มีการแก้ไขนโยบายการค้าเนื้องานจัดห้องสมุดร่วมใหม่ เพื่อประโยชน์ของห้องสมุด และผู้ใช้ ซึ่งยังไม่สามารถตกลงกันได้

ปัญหาทางเทคนิค

ขณะนี้ยังไม่ปัญหา มาก เพราะห้องสมุดดำเนินการจัดซื้อหนังสือมาเป็นปีที่สอง บรรณารักษ์ทำการสั่งซื้อหนังสือตามมติของคณะกรรมการห้องสมุดภายในวงเงินที่กำหนดให้ และยังไม่ประสบปัญหาด้านการเงิน

การทำบัตรรายการ ห้องสมุดยังคงอาศัยคู่มือการจัดหมู่หนังสือและทำบัตรรายการของห้องสมุดคณะวิทยาศาสตร์ และยังไม่คิดที่จะแยกการจัดหมู่หนังสือและทำบัตรรายการเอง

ปัญหาด้านบริการ

ปัญหาแพทย์ทำหนังสือ วารสารหายและไม่ยอมรับนิคชอบ ไม่ยอมรับว่าทำหาย ไม่ยอมชดเชย แพทย์ไม่ส่งหนังสือวารสารตามกำหนดและไม่ยอมเสียค่าปรับ ไม่เคารพต่อระเบียบห้องสมุด เมื่อเจ้าหน้าที่ทวงถามหนังสือวารสาร บางคนแสดงอาการไม่พอใจ บรรณารักษ์ได้แจ้งให้คณะกรรมการห้องสมุดทราบเพื่อดำเนินการแก้ไข แต่ก็ยังไม่เป็นผล

สำหรับนักศึกษาแพทย์ ไม่มีปัญหาเรื่องการส่งหนังสือ ทุกคนเคารพต่อระเบียบของห้องสมุดและให้ความร่วมมืออย่างดี เนื่องจากได้รับการอบรมการใช้ห้องสมุดจากห้องสมุดคณะวิทยาศาสตร์มาแล้ว

ปัญหาหนังสือหาย

ปีการศึกษา 2513 จากการสำรวจมีหนังสือหาย 4 เล่ม เป็นหนังสือที่ไม่มีหลักฐานการยืม วารสารที่มีหลักฐานการยืมหาย 3 เล่ม ผู้ยืมคือแพทย์ บรรณารักษ์แจ้งให้ประธานกรรมการห้องสมุดทราบ และทำการป้องกันคือกวาดขันการเข้าออกห้องสมุดมากขึ้น และติดตามทวงถามหนังสือ วารสารที่ยืมเกินกำหนดทำอย่างสม่ำเสมอ

ปัญหานักศึกษาคณะวิทยาศาสตร์มาใช้สถานที่ห้องสมุดเป็นที่ทำงานทบทวนวิชา ทำการบ้าน ทำให้ไม่มีที่สำหรับผู้ให้บริการ บรรณารักษ์ได้แจ้งให้บรรณารักษ์ทางห้องสมุด คณะวิทยาศาสตร์ทราบเพื่อจะจัดการแก้ไขปัญหานี้ และตกลงว่าแก่นักศึกษาคณะวิทยาศาสตร์ ต้องการใช้ห้องสมุดคณะแพทยศาสตร์โรงพยาบาลรามาธิบดีเพื่อการค้นคว้า จะมีบัตรอนุญาต

ขอใช้หนังสือจากบรรณารักษ์ห้องสมุดคณะวิทยาศาสตร์มาแสดงก่อน การแก้ไขวิธีนี้ก็สามารถจัดปัญหาดังกล่าวได้

ปัญหาหนังสือเช่า โปรแกรมหนังสือเช่าไม่เป็นที่นิยมของนักศึกษาแพทย์ เพราะนักศึกษาแพทย์บางคนไม่สามารถเช่าได้เนื่องจากขาดทุนทรัพย์ นักศึกษาแพทย์นิยมซื้อหนังสือชนิดเดียวกัน ฉบับพิมพ์ในเอเชีย (Asian Edition) เพราะราคาถูกกว่าราคาเช่าและค่าประกันหนังสือรวมกัน บางคนใช้ร่วมกับเพื่อนนักศึกษาด้วยกัน ห้องสมุดยังมีแผนการที่จะปรับปรุงหรือเลิกโปรแกรมนี้

ปัญหาหนังสือตามแผนก ทุกแผนกในโรงพยาบาลมีห้องสมุดประจำแผนก ซึ่งไม่ได้จัดทำใหญ่โต ทางห้องสมุดเคยขอร้องให้นำมาเก็บไว้ที่ห้องสมุดคณะ ปรากฏว่าไม่ได้ผล จึงแก้ปัญหานี้โดยขอให้ทุกแผนกแจ้งรายชื่อหนังสือให้ห้องสมุดทราบ เพื่อจะจัดทำบัตรรายการ ชอคูแต่ง เก็บไว้ที่ห้องสมุด ปรากฏว่าได้รับความร่วมมือ ห้องสมุดยังมีโครงการจะรวมห้องสมุดแผนกเข้ากับห้องสมุดคณะ ๗ เพราะถือว่าเป็นเงินของแต่ละแผนก และถ้ามีผู้ใดต้องการหนังสือเล่มนั้น ๆ ห้องสมุดจะแจ้งให้ทราบว่า จะยืมได้จากแผนกใดบ้าง เพื่อผู้ใช้จะยืมได้สะดวกตนเอง¹

---

¹สัมภาษณ์ นางสาวบุญทิศา กุลไพฑูริย์ บรรณารักษ์ห้องสมุดคณะแพทยศาสตร์
โรงพยาบาลรามธิบดี, 5 กุมภาพันธ์ 2514.

ห้องสมุดคณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล

ห้องสมุดคณะวิทยาศาสตร์ เดิมมีชื่อว่าห้องสมุดคณะวิทยาศาสตร์การแพทย์ ตั้งขึ้นพร้อมกับ การตั้งโรงเรียนเตรียมแพทย์ เมื่อปี พ.ศ. 2500 ห้องสมุดแต่เดิมนั้นมีลักษณะเป็นสองห้องแยกเป็นสองแห่ง แห่งที่หนึ่งเป็นห้องใหญ่อยู่ชั้นห้าของอาคารเรียน มีเนื้อที่ประมาณ 192 ตารางเมตร ใช้เป็นห้องอ่านและห้องทำงานของเจ้าหน้าที่ มีที่นั่งอ่านประมาณ 72 ที่นั่ง อีกแห่งหนึ่งอยู่ที่ชั้นล่างของอาคารเดียวกัน มีเนื้อที่ประมาณ 96 ตารางเมตร ใช้เป็นห้องอ่านวารสารและเก็บหนังสือของแผนกเคมี มีบรรณารักษ์ 1 คน เจ้าหน้าที่ 1 คน บรรณารักษ์ในสมัยเริ่มคน ก็คือ นางสาวสุรางค์ ประภาสิต ทำงานทั้งห้องสมุดและทำการสอนภาษาอังกฤษด้วย

ขณะนั้นห้องสมุดมีหนังสือประมาณ 1,000 เล่ม วารสารย้อนหลังประมาณ 1,500 เล่ม ใช้ระบบจัดหมวดหมู่หนังสือของคิวอี้ (Dewey Decimal Classification) ต่อมาไม่นานบรรณารักษ์ได้เดินทางไปศึกษาต่อต่างประเทศ เมื่อสำเร็จการศึกษาที่ไม่ได้กลับมาทำหน้าที่นี้อีก มีแต่เจ้าหน้าที่ซึ่งผ่านการอบรมวิชาห้องสมุดจากสมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทยทำหน้าที่แทนและมีเจ้าหน้าที่อีกสองคนเป็นผู้ช่วย เจ้าหน้าที่ซึ่งรักษาการแทนบรรณารักษ์ได้นำระเบียบการใช้ห้องสมุดของหอสมุดศิริราชมาดัดแปลงใช้ให้เหมาะสมกับสภาพของห้องสมุดในขณะนั้นโดยความเห็นชอบของคณบดี

ห้องสมุดเปิดให้บริการตั้งแต่วันจันทร์ - วันศุกร์ เวลา 8.00 น. - 16.30 น. วันเสาร์เปิดเฉพาะวันที่มีการสอน ปิดวันอาทิตย์และวันหยุดราชการ และปิดตลอดระยะเวลาปิดภาคเรียนทุกภาค ผู้ใช้บริการได้แก่ อาจารย์ นักศึกษาเตรียมแพทย์ นักศึกษาแผนกเคมี บริการของห้องสมุดมีแต่บริการรับจ่ายและบริการจองเท่านั้น อาจารย์ทุกคนมีสิทธิเสนอชื่อหนังสือต่อคณบดี และแผนกสารบรรณเป็นผู้ดำเนินการจัดซื้อจากตัวแทนในประเทศ หนังสือที่แผนกต่าง ๆ สั่งซื้อเมื่อได้รับมาแล้ว ห้องสมุดจะลงทะเบียนก่อน แล้วนำไปเก็บไว้ในห้องสมุดแต่มีบางส่วนที่เก็บไว้ในห้องสมุด ส่วนการทำบัตรรายการนั้นจะทำเฉพาะหนังสือที่อยู่ในห้องสมุดเท่านั้น สำหรับวารสารในระยะเริ่มแรกมีประมาณ 40 รายการ คณบดีจะเป็นผู้เลือกและสั่งเอง เมื่อครบไม่มีการเย็บเล่มแต่จะมัดรวมเก็บขึ้นชั้นเท่านั้น

ในปี พ.ศ. 2511 คณะวิทยาศาสตร์การแพทย์ มหาวิทยาลัยแพทยศาสตร์ได้ย้ายมาอยู่ที่อาคารใหม่ซึ่งเป็นสถานที่ปัจจุบันนี้ และเปลี่ยนชื่อเป็นคณะวิทยาศาสตร์มหาวิทยาลัยมหิดล หอสมุดไคยาตามมาอยู่ควย อยู่ที่ยุทธศาสตร์และชั้นสามของตึกฟิสิกส์ มีเนื้อที่ประมาณ 912 ตารางเมตร แบ่งเป็นห้องอ่านใหญ่ บริเวณโต๊ะรับจ่าย ที่คนควาหนังสืออ้างอิง มีที่นั่งอ่านประมาณ 100 ที่นั่ง ชั้นสามจัดเป็นที่นั่งอ่าน เก็บวารสาร หนังสือของของนักศึกษาปีที่หนึ่งและสอง มีเนื้อที่ประมาณ 912 ตารางเมตร มีที่นั่งอ่านประมาณ 100 ที่นั่ง

ระยะนี้มีมูลนิธิร็อกกี้เฟลเลอร์ได้เข้ามาให้ความช่วยเหลือในการวางหลักสูตรการศึกษาแพทย์แนวใหม่ ให้ทุนการศึกษาแก่อาจารย์ แพทย์ พยาบาล และให้ความช่วยเหลือแก่หอสมุดควย คือ ให้ทุนการศึกษาบรรณารักษ์ 3 คน ไปศึกษาวิชาบรรณารักษศาสตร์ชั้นปริญญาโท ณ ประเทศสหรัฐอเมริกา และส่งบรรณารักษ่อเมริกันมาช่วยงานหอสมุด 2 คน คนละหนึ่งปี คือ ค็อกเตอร์ คาโรล เอฟ. เรย์โนลด์ (Dr. Carroll F. Reynolds) และนายเจมส์ คิมบลิว แบร์รี่ (James W. Barry) คนแรกทำตั้งแต่วันที่ 1 กรกฎาคม พ.ศ. 2510 ถึงวันที่ 8 สิงหาคม พ.ศ. 2511 คนที่สองตั้งแต่วันที่ 12 กรกฎาคม พ.ศ. 2511 ถึงวันที่ 1 สิงหาคม พ.ศ. 2512 ระหว่างที่ค็อกเตอร์เรย์โนลด์ มาช่วยงานได้นำวารสารมาเย็บเล่ม ทำการวางแผนตั้งหอสมุดใหม่ ในระหว่างนั้นบรรณารักษ์ไทยคืออาจารย์ วิภาวรรณ มนุษย์พิจุ ที่ได้รับทุนจากมูลนิธิร็อกกี้เฟลเลอร์ ได้สำเร็จการศึกษาและกลับมาปฏิบัติงานเมื่อเดือน มกราคม พ.ศ. 2511 ประจวบกับถึงเวลาที่ ค็อกเตอร์เรย์โนลด์ จะต้องเดินทางกลับ จึงมอบงานให้นายแบร์รี่ บรรณารักษ่อเมริกัน และ อาจารย์วิภาวรรณ ให้ดำเนินการร่วมกันต่อมา

ทางมูลนิธิร็อกกี้เฟลเลอร์ได้ช่วยเหลือซื้อหนังสืออ้างอิงและวารสารย้อนหลัง 10 ปี คือ ตั้งแต่ พ.ศ. 2499 - พ.ศ. 2509 บรรณารักษ์ทั้งสองได้ช่วยกันตั้งหอสมุดใหม่ให้อยู่ในสภาพเรียบร้อยโดยเร็วที่สุด วางระบบงานเกี่ยวกับการจัดหนังสือ วารสาร การให้บริการตามมาตรฐานสากล โดยเฉพาะด้านการเงิน เงินที่ทางมูลนิธิให้ความช่วยเหลือมานั้น หอสมุดได้นำไปซื้อหนังสืออ้างอิง ครุภัณฑ์ ส่วนใหญ่ซื้อวารสารย้อนหลังโดยบรรณารักษ์ทั้งสองช่วยกันพิจารณาเลือกรายการวารสารที่จำเป็น และดำเนินการควยวิธีส่งรายชื่อวารสารที่ต้องการไปขอยังหอสมุดแพทย์ในประเทศสหรัฐอเมริกา โดยทางมูลนิธิร็อกกี้

จะเป็นผู้ออกค่าขนส่งให้ อีกวิธีหนึ่งคือซื้อโดยตรงจากตัวแทนของสำนักพิมพ์โดยใช้เงินมูลนิธิทั้งหมด

ห้องสมุดคณะวิทยาศาสตร์ มีสาขาอยู่ที่โรงพยาบาลรามธิบดี ที่ตึกชั้นสอง ปัจจุบันห้องสมุดคณะวิทยาศาสตร์มีฐานะเป็นแผนกหนึ่งในฝ่ายธุรการ ขึ้นกับคณบดี มีบรรณารักษ์วิชาชีพ 4 คน และเจ้าหน้าที่อื่น อีก 10 คน ห้องสมุดดำเนินการโดยมีบรรณารักษ์ร่วมกับคณะกรรมการห้องสมุด ประกอบด้วยอาจารย์จากทุกแผนก ๆ ละ 1 คน จำนวน 11 คน มีบรรณารักษ์เป็นประธานกรรมการ

ห้องสมุดมีหนังสือทั้งหมดประมาณ 7,292 เล่ม ซึ่งรวมทั้งหนังสือรายปี ส่วนใหญ่เป็นภาษาอังกฤษ มีวารสารเย็บเล่มประมาณ 8,291 เล่ม วิทยารสารประมาณ 377 รายการ

การบริหารงานของห้องสมุด

ห้องสมุดแบ่งสายการทำงานออกเป็นแผนก ดังนี้

1. แผนกจัดหา (Acquisition) อยู่ในความรับผิดชอบของหัวหน้าบรรณารักษ์ ในการจัดหา มีหลายวิธีคือ จัดซื้อ จากการแลกเปลี่ยน และขอบริจาค อาจารย์ทุกคนมีสิทธิเสนอซื้อหนังสือ และบรรณารักษ์มีสิทธิเลือกซื้อหนังสือด้วย การจัดซื้อจะซื้อจากตัวแทนในประเทศและวิทยารสารจากตัวแทนในต่างประเทศ

2. แผนกจัดหมู่หนังสือและทำบัตรรายการ (Cataloging and Classification) ทำหน้าที่จัดหมู่หนังสือและทำบัตรรายการ โดยให้เลขหมู่หนังสือทางแพทยด้วยระบบห้องสมุดแพทยแห่งชาติอเมริกัน (National Library of Medicine Classification) และหนังสือทางวิทยาศาสตร์ด้วยระบบห้องสมุดรัฐสภาอเมริกัน (Library of Congress Classification) แผนกนี้ทำหน้าที่เตรียมหนังสือให้บริการ พิมพ์บัตรยืม บัตรกำหนดส่ง คัดของ พิมพ์สัน และพิมพ์รายชื่อหนังสือใหม่แจ้งให้แผนกทราบเป็นประจำทุกเดือน สำหรับสิ่งพิมพ์ประเภทจุลสารเล่มใดที่บรรณารักษ์เห็นว่าสำคัญก็จะจัดหมู่และทำบัตรรายการพร้อมทั้งให้หัวเรื่อง และเก็บจุลสารไว้ที่แฟ้ม Vertical File

หนังสือแพทย์ที่ห้องสมุดที่โรงพยาบาลรามารับคิต้องการ ก็จะพิมพ์อีกหนึ่งจุด และนำบัตรไปเก็บไว้ที่ห้องสมุดนั้นด้วย

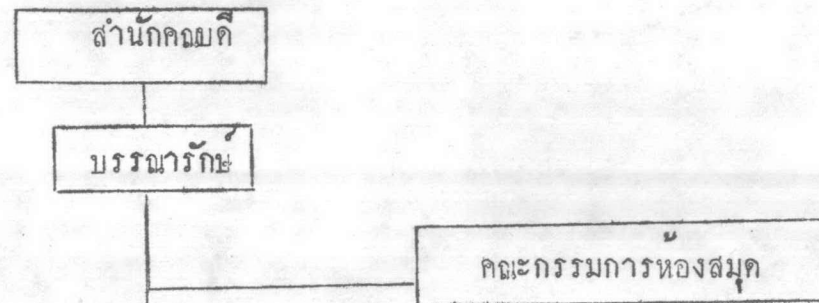
3. แผนกรับจ่าย (Circulation) ทำหน้าที่ให้ยืมและรับคืนสิ่งพิมพ์ ทำการทวงหนังสือ วารสารที่ยืมเกินกำหนด จัดหนังสือตามชั้น จัดทำหนังสือจอง และเก็บสถิติผู้ใช้บริการ

4. แผนกวารสาร หัวหน้าบรรณารักษ์รับผิดชอบในการรับวารสารทั้งภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ และมีบรรณารักษ์แผนกวารสารรับผิดชอบ แผนกนี้จะดูแลความเรียบร้อยของวารสาร เล่มปลีกและวารสารเย็บเล่ม ทำการทวงวารสารที่มาช้าเกินกำหนด เมื่อครบปีและมีคัทซี จะนำมาเย็บเล่ม เมื่อได้รับคืนจะตรวจดูความถูกต้อง พิมพ์บัตรยืมติดซอง และให้บริการ วารสารที่ยืมเกินกำหนดจะทำการทวง ถ้ามีวารสารหายจะทำการติดคอซื่อ ขอมริจาค หรือทำการแลกเปลี่ยนกับห้องสมุดอื่น

5. บริการตอบคำถามและช่วยการค้นคว้า (Reference) บรรณารักษ์แผนกนี้ทำหน้าที่ช่วยเหลือผู้อ่านในด้านการค้นคว้า แนะนำวิธีการค้นหายความโดยอาศัยหนังสือคู่มือและอุปกรณ์ที่ห้องสมุดจัดเตรียมไว้ ทำหน้าที่รวบรวมบรรณานุกรมตามที่มีผู้ขอ ในกรณีที่ไม่มีหนังสือที่ผู้อ่านต้องการ จะติดต่อขอยืมจากห้องสมุดอื่นโดยให้บริการยืมระหว่างห้องสมุด จัดให้มีบริการถ่ายเอกสาร และขอถ่ายเอกสารจากต่างประเทศในกรณีที่ไม่สามารถหาได้ในประเทศ

การบริหารงานของห้องสมุด คุ้ได้จากแผนภูมิต่อไปนี้

แผนภูมิห้องสมุดคณะวิทยาศาสตร์การแพทย์

แผนกจัดหา	แผนกทำบัตรรายการและจัดหมู่หนังสือ	แผนกบริการรับ-จ่ายหนังสือและวารสาร	แผนกวารสาร	แผนกบริการทวงค่าถามช่วยการค้นคว้า
<p>งานในหน้าที่</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ดำเนินการจัดหา 2. ดำเนินการจัดซื้อ 3. ประสานงานกับแผนกอื่นและคณะกรรมการห้องสมุด 4. ทำงานคานฐกรร 5. ทำงานคานบุคคลากร 6. ทำการติดต่อกองประเทศคานหนังสือวารสารที่ไคเปล่าบริจาดและจากการแลกเปลี่ยน 	<p>งานในหน้าที่</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ลงหลักฐานการรับหนังสือ 2. ทำการแบ่งหมู่หนังสือและทำบัตรรายการ 3. เตรียมหนังสือให้ยืม 4. ทำบรรณานุกรมหนังสือใหม่แจ้งให้แผนกต่าง ๆ ทราบ 5. ให้หัวเรื่องสิ่งพิมพ์ประเภทจุลสารซึ่งรวมเก็บใส่แฟ้มไว้ 6. ทำสถิติการทำบัตรรายการ 	<p>งานในหน้าที่</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ให้บริการรับ - จ่ายวารสารและหนังสือ 2. จัดทำบริการจอง 3. ทำสถิติการยืมและผู้เข้าใช้บริการห้องสมุด 4. ทวงหนังสือวารสารที่ยืมเกินกำหนด 5. ดูแลความสะอาดชั้น 6. ทำหน้าที่ประชาสัมพันธ์ 7. เก็บหนังสือเข้าชั้น 	<p>งานในหน้าที่</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. จัดบอกรับวารสาร 2. ตรวจสอบจำนวนและชื่อวารสารที่บอกรับ 3. ลงทะเบียนวารสาร 4. รวบรวมวารสารส่งเย็บเล่ม 5. ทวงวารสารที่ไม่มาตามกำหนด 6. ดูแลความสะอาดชั้น 7. จัดทำวารสารที่ไคเปล่าและไคจากการแลกเปลี่ยน 8. สถิติจำนวนวารสาร 	<p>งานในหน้าที่</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ให้คำแนะนำในการค้นคว้าบทความ 2. ตอบปัญหาทั่วไป 3. รวบรวมบรรณานุกรมบทความทางแพทย์ 4. จัดทำบริการยืมระหว่างห้องสมุดต่าง ๆ ในประเทศและห้องสมุดแพทย์แห่งชาติอเมริกัน 5. สถิติการยืมระหว่างห้องสมุด

ลักษณะงานเทคนิค

ทุกปีเมื่อบรรณารักษ์ทราบจำนวนเงินงบประมาณที่ได้รับ จะทำหนังสือเวียนถึงทุกแผนก บรรณารักษ์และคณะกรรมการห้องสมุดจะพิจารณาแบ่งเงินซื้อหนังสือให้ทุกแผนกตามที่ต้องการ บรรณารักษ์จะดำเนินการจัดซื้อตามลำดับดังนี้ คือ เมื่อได้รับใบโฆษณาหนังสือก็จะส่งไปให้ตามแผนกต่าง ๆ เพื่อพิจารณาเลือกพร้อมกับทำจดหมายเวียน และเมื่อได้รับบัตรสั่งซื้อคืน บรรณารักษ์จะพิจารณาตามความจำเป็นก่อนหลัง แล้วนำรายชื่อมาตรวจสอบกับบัตรรายการในห้องสมุดว่า เคยมีหนังสือเล่มนั้นหรือไม่ และจะตรวจกับบัตรที่สั่งซื้อไปแล้วควยเพื่อไม่ให้ซ้ำกันอีก สำหรับรายชื่อหนังสือที่ได้รับมีรายละเอียดไม่ครบ ก็จะเติมรายการต่าง ๆ ให้ครบก่อนที่จะจัดซื้อ หนังสือเล่มที่จำเป็นต้องการใช้ก่อน ก็จะรับซื้อ ส่วนหนังสือที่มีความจำเป็นในการใช้รองลงมา ก็จะเก็บไว้ในคราวต่อไป

วิธีการดำเนินการจัดซื้อขั้นแรก จะพิมพ์รายชื่อหนังสือที่เลือกแล้วลงในบัตรสั่งซื้อจำนวนสี่ใบสี่สี ซึ่งจะมีลักษณะเหมือนกันทุกใบ และแยกบัตรสั่งซื้อสีต่าง ๆ ดังนี้ บัตรสีขาวส่งให้ตัวแทนขายหนังสือในประเทศ บัตรสีชมพูและเหลืองจะเก็บไว้ที่ตู้สั่งซื้อ บัตรสีฟ้าจะเรียงไว้ในตู้บัตรรายการเพื่อแจ้งให้ผู้ใช้ทราบว่า กำลังจัดซื้อ ห้องสมุดได้รับส่วนลด 10 เปอร์เซ็นต์ ได้รับหนังสือที่สั่งซื้อในระยะเวลา 3 เดือน สำหรับหนังสือที่จัดพิมพ์โดยสมาคม สถาบันการศึกษาชั้นสูงจากต่างประเทศ ซึ่งตัวแทนขายหนังสือในประเทศไม่สามารถติดต่อได้ ห้องสมุดจะทำการติดต่อซื้อเอง

เมื่อตัวแทนที่สั่งซื้อได้รับหนังสือแล้ว จะส่งบัตรสีขาวของห้องสมุดคืนมาด้วย ภายหลังที่ตรวจดูความถูกต้องกับบัตรสั่งซื้อ และสภาพหนังสือแล้ว ก็จะประทับตราห้องสมุดในหนังสือลงวันที่ได้รับในหนังสือและบัตรสีชมพู ซึ่งจะย้ายไปเก็บที่ตู้บัตรหนังสือที่ได้รับ ต่อจากนั้นจะนำบัตรสีเหลืองจากตู้สั่งซื้อสอดไปกับเล่มหนังสือ ที่ทำเช่นนั้นในกรณีหนังสือบางเล่มเป็นรายงานการประชุม ไม่มีข้อผู้แต่ง ก็จะลงรายชื่อการประชุมเป็นรายการหลัก เวลาทำบัตรรายการซึ่งอาจไม่ตรงกับรายการหลักของบัตรสีฟ้า เมื่อนำบัตรรายการเรียงเข้าตู้บัตรแล้ว ใบบัตรเหลือเพื่อนำไปหาบัตรสีฟ้า คึงบัตรสีฟ้าออกจากตู้บัตร

หนังสือใหม่ที่ตรวจเรียบร้อยแล้ว ก็จะแบ่งหนังสือใหม่ตามประเภท หนังสือคำรารายงานการประชุม หนังสือรายปี ถ้าเป็นเล่มที่อาจารย์สั่งและต้องการใช้ควนออกไว้ต่างหาก พร้อมทั้งสอดแถบสีเหลืองไว้เพื่อแจ้งให้บรรณารักษ์ทางแผนกจัดหมู่หนังสือทำบัตรรายการให้รีบทำก่อน ส่วนหนังสือที่ห้องสมุดสั่งเอง จะทำการจัดหมู่ภายหลัง ถ้าเป็นหนังสือใหม่ที่ห้องสมุดไม่เคยมี บรรณารักษ์จะจัดหมู่และทำบัตรรายการ ส่วนเล่มที่เคยมีแล้วแต่เป็นการพิมพ์ครั้งใหม่ ก็จะทำบัตรรายการทันทีโดยใช้เลขหมู่เก่า สำหรับหนังสือรายปีเล่มใหม่จะลงรายการในบัตร KARDEX ทำบัตรครบชุด ถ้าเป็นหนังสือรายปีที่ห้องสมุดเคยมีแล้วจะให้เลขหมู่ตามบัตรเก่า และลงรายการในบัตรแจ้งหมู่ และบัตร Serial Shelf list หัวหน้าบรรณารักษ์จะตรวจคู่มือร่างก่อนจะพิมพ์ลงในกระดาษไข แล้วนำกระดาษไขไปอัดตามจำนวนที่ต้องการ สำหรับบัตรหัวเรื่องจะพิมพ์ด้วยตัวอักษรสีแดงเหนือบัตร นำบัตรไปเรียงในตู้บัตรรายการตามชนิดของบัตร หัวหน้าบรรณารักษ์จะตรวจดูความถูกต้องการเรียงบัตรก่อนจะสอดแกนลิ้นชัก การเรียงบัตรจะแยก คือ บัตรผู้แต่ง บัตรชื่อเรื่อง และบัตรเพิ่มเรียงไว้ด้วยกัน บัตรหัวเรื่องเรียงไว้ต่างหากตามลำดับอักษรแบบพจนานุกรม

ลักษณะตู้บัตรรายการ บัตรรายการในตู้บัตรรายการจะมีแผ่นป้ายพลาสติกครอบบอกลักษณะพิเศษต่าง ๆ ไว้ ถ้าเป็นหนังสืออ้างอิงจะประทับตราว่า REFERENCE ที่มุมบัตรซ้ายด้วยตัวอักษรสีแดง แสดงว่าอยู่ที่ชั้นอ้างอิง ถ้าเป็นหนังสือที่อยู่ห้องสมุดโรงพยาบาลรามธิบดี จะติดพลาสติกคำว่า RAMATHIBODI เพื่อแจ้งให้ทราบว่าเป็นห้องสมุดคนั้น ถ้าเป็นหนังสือของนักศึกษาปีที่หนึ่งและสอง ยืมได้ 1 สัปดาห์จะมีคำว่า PRE-MED. ติดไว้ ถ้าเป็นหนังสือที่ซื้อโดยเงินของมูลนิธิรอกกี้เฟลเลอร์และหนังสือที่เก็บอยู่ที่แผนกต่าง ๆ จะใช้บัตรสีชมพูและมีชื่อย่อของแผนกออกไว้ ถ้าเป็นหนังสือที่ไม่ได้ทำการจัดหมู่และทำบัตรรายการจะยังคงเก็บบัตรสีฟ้าไว้ ถ้าเป็นหนังสือภาษาไทย จะทำบัตรรายการและบัตรเพิ่ม การจัดหมู่ก็ใช้ระบบเดียวกับหนังสือภาษาต่างประเทศแต่ใช้คำว่า THAI แทนอักษรแรกของชื่อผู้แต่งที่เลขหมู่หนังสือ ให้หัวเรื่องเป็นภาษาอังกฤษ ถ้าเป็นวิทยานิพนธ์จะทำเฉพาะบัตรผู้แต่ง การเรียงบัตรจะเรียงไว้ต่างหาก ถ้าเป็นหนังสือรายปีจะใช้เลขหมู่ W 1 และทำ Serial Shelf list. ถ้าเป็นวารสารภาษาต่างประเทศจะทำบัตรรายการเหมือนกับหนังสือ แต่ที่มุมบัตรจะมีคำว่า ALPHA. ส่วนวารสารภาษาไทย มีคำว่า "วารสาร" สีแดง

ตรงมุมบัตรขวา และมีบัตรรายการที่ไขข้อแปล เป็นภาษาต่างประเทศเรียงอยู่ด้วย สำหรับวารสารภาคผนวก ก็จะทำบัตรรายการด้วย เนื่องจากห้องสมุดเย็บภาคผนวกกับเล่มวารสาร การเรียงบัตรจะเรียงรวมกับบัตรรายการอื่น ๆ

งานเทคนิคด้านวารสาร เมื่อได้รับวารสารเข้าห้องสมุด เจ้าหน้าที่จะอ่านของลงทะเบียน ประทับตรา นำวารสารขึ้นชั้น วารสารฉบับล่าสุดยืมได้ 1 คืบ วารสารที่มาช้าเกินกำหนดจะทวงถามทันที เมื่อมาครบ มีคืบนี้ จะนำมาเย็บเล่ม ตั้งแต่ปี พ.ศ.2511 เป็นต้นมา วารสารที่นำไปเย็บเล่มจะไม่เอาใบโฆษณาออก เนื่องจากเห็นว่าไม่ประโยชน์ เช่นเดียวกับบทความในการส่งเย็บเล่ม จะทำหลักฐานไว้พร้อมทั้งให้สืบ ไขเวลาเย็บประมาณ 1 เดือน มีการส่งเย็บตลอดปี เมื่อได้รับวารสารคืบจะทำการตรวจดูความถูกต้อง ประทับตรา พิมพ์ตรา ตัดซอง นำขึ้นชั้นให้บริการ

การเก็บหนังสือบนชั้น จะเรียงตามเลขหมู่ วารสารจะเรียงตามลำดับอักษรชื่อวารสาร ห้องสมุดจะติดแถบสีต่าง ๆ ที่วารสารเล่มปก คือ วารสารที่ได้รับในสัปดาห์แรก จะติดแถบสีแดง สัปดาห์ที่สองสีน้ำเงิน สัปดาห์ที่สามสีเหลือง สัปดาห์ที่สี่สีส้ม สัปดาห์ที่ห้าสีน้ำตาล เพื่อช่วยผู้อ่านติดตามวารสารที่ได้รับในรอบเดือนได้ถูกต้อง การให้บริการ

ห้องสมุดเปิดให้บริการในเวลาเปิดภาคเรียน ตั้งแต่วันจันทร์ - วันศุกร์ เวลา 8.00 น. - 20.30 น. วันเสาร์ 8.30 น. - 16.30 น. เวลาปิดภาคเรียน วันจันทร์ - วันศุกร์ เวลา 8.30 น. - 16.30 น. วันเสาร์ 8.30 น. - 12.30 น.

ชนิดของบริการ

บริการให้ยืมหนังสือและวารสาร หนังสือทั่วไปและหนังสือตำราของนักศึกษาปีที่หนึ่งและสอง ยืมได้ครั้งละ 2 สัปดาห์ อาจยืมต่อได้อีก 1 ครั้งถ้าไม่มีผู้จอง อาจารย์แพทย์ นักศึกษาหลังปริญญาตรีของทั้งสองคณะ ยืมได้โดยไม่จำกัดจำนวน บุคคลภายนอกเข้ามาใช้บริการได้ แต่ยืมออกไม่ได้ นอกจากจะได้รับบริการเป็นพิเศษจากบรรณารักษ์หรือมีใบขออนุญาตจากบรรณารักษ์ของตนมาแสดง การยืมวารสารทั้งเย็บเล่มและเล่มปก

ยืมได้ครั้งละ 5 เล่มในเวลา 3 วัน วารสารฉบับล่าสุดยืมได้ 1 คืบ โดยยืมก่อนห้องสมุด
ปิด 1 ชั่วโมงและส่งในวันรุ่งขึ้นก่อน 9.00 น. ไม่นอนุญาตให้ยืมต่อ หนังสือและวารสาร
ที่ยืมเกินกำหนดจะต้องเสียค่าปรับวันละ 50 สตางค์ต่อ 1 เล่ม

บริการหนังสือจอง ห้องสมุดจัดทำหนังสือที่อาจารย์ แพทย์ แสดงความจำนงที่จะ
ให้เป็นหนังสือจอง โดยติดแถบสีเหลืองที่สัน ไข้บัตรรายการสีส้ม ยืมได้ครั้งละ 1 เล่ม
ไม่เกิน 2 ครั้ง และจะต้องส่งคืนตามวันกำหนดส่งก่อนเวลา 9.00 น.

การจอง ผู้จองกรอกข้อความในแบบฟอร์ม และมารับหนังสือตามวันที่ ๆ เจ้าหน้าที่
ห้องสมุดกำหนดให้ สำหรับอาจารย์ ห้องสมุดจะแจ้งให้ทราบเมื่อมีผู้นำหนังสือมาคืนแล้ว
นักศึกษาที่ต้องการอ่านหนังสือจองในห้องสมุด ต้องเซ็นชื่อในบัตรยืม เมื่อใช้แล้วต้องคืน
หนังสือที่เจ้าหน้าที่ หนังสือจองที่ไม่คืนตามวันกำหนดส่งจะต้องเสียค่าปรับชั่วโมงละ 1 บาท
ต่อ 1 เล่ม

บริการยืมหนังสืออ้างอิง ที่ป้ายเลขเรียกหนังสือห้องสมุดจะประทับคำว่า
REFERENCE สีแดงไว้ที่สัน ส่วนวารสารที่เป็นหนังสืออ้างอิง หนังสือประเภทพจนานุกรม
บรรณานุกรม สารานุกรม คณิตศาสตร์ ขอบเอกสาร จะติดแถบสีแดงไว้แสดงว่าห้ามยืม หนังสือ
ประเภทอื่นที่ไม่ใช่ประเภทนี้อาจพิจารณาให้ยืมได้ 1 คืบโดยยืมก่อนห้องสมุดปิด 1 ชั่วโมง
และคืนในวันรุ่งขึ้นก่อน 9.00 น. หนังสืออ้างอิงทั่วไปนี้ถ้าไม่ส่งตามกำหนดจะต้องเสีย
ค่าปรับชั่วโมงละ 1 บาทต่อ 1 เล่ม

บริการตอบคำถามและช่วยการค้นคว้า บรรณารักษ์จะให้คำแนะนำช่วยเหลือใน
การรวบรวมบรรณานุกรม ตลอดจนจัดหาหนังสือคู่มือที่ใช้ในการค้นคว้าเพื่อให้ความสะดวก
แก่ผู้ใช้บริการและรวบรวมบรรณานุกรมคนเรื่องให้เป็นรายบุคคล

บริการยืมระหว่างห้องสมุด ในกรณีห้องสมุดไม่มีหนังสือหรือวารสารที่มีผู้ต้องการ
ใช้ บรรณารักษ์จะใช้บริการยืมระหว่างห้องสมุดในประเทศโดยเจ้าหน้าที่จะเป็นผู้ติดต่อยืม

บริการถ่ายเอกสาร บริการนี้จัดขึ้นเพื่ออำนวยความสะดวกแก่ผู้ใช้สามารถ
ได้อ่านบทความของหนังสือวารสารที่ห้องสมุดห้ามยืมออก และการถ่ายเอกสารทั่วไปคิดค่า
บริการแผ่นละ 2 บาท สำหรับการถ่ายบทความจากวารสารต่างประเทศ ห้องสมุดจะ
ติดขอถ่ายเอกสารไปที่ห้องสมุดแพทย์แห่งชาติอเมริกัน แต่ผู้ใช้บริการจะต้องออกค่าใช้จ่าย
เอง

บริการจัดนิทรรศการ มีการจัดนิทรรศการหนังสือใหม่เป็นประจำหรือจัดเมื่อมีเหตุการณ์ที่น่าสนใจโดยบรรณารักษ์จะผลัดเปลี่ยนกันเป็นผู้จัด

บริการปฐมนิเทศน์การไล้ของสมุด บรรณารักษ์จัดปฐมนิเทศน์การไล้ของสมุดแก่นักศึกษาคณะวิทยาศาสตร์ ประมาณ 4 - 6 ชั่วโมงเพื่อช่วยให้นักศึกษารู้จักวิธีไล้ของสมุดและการคนควา

ห้องสมุดจัดพิมพ์รายชื่อหนังสือใหม่เป็นประจำทุกเดือน เป็นรายชื่อหนังสือ วารสาร จุลสาร หนังสือใหม่ของแต่ละประเภทต่าง ๆ ส่งไปตามภาควิชาและมีอยู่ที่โต๊ะรับจ่ายของห้องสมุด เพื่อแจ้งให้ผู้ใช้บริการทราบ

ปัญหาของห้องสมุด

ปัญหาเก็บหนังสือไว้ที่แผนก เนื่องจากห้องสมุดไม่สามารถซื้อหนังสือทุกเล่มที่แผนกต้องการได้ เพราะงบประมาณไม่พอ ทางแผนกจึงขอเงินพิเศษจากคณบดี บางแผนกได้เงินช่วยเหลือจากมูลนิธิร็อกกี้เฟลเลอร์และมีอาจารย์ของมูลนิธิประจำอยู่ แผนกจึงให้ทางมูลนิธิจัดซื้อหนังสือให้และเก็บไว้ที่แผนกตั้งเป็นห้องสมุดแผนกขึ้น บรรณารักษ์ชาวอเมริกันที่มาช่วยงานห้องสมุดได้เคยขอร้องให้แผนกส่งหนังสือทั้งหมดแก่ห้องสมุด ปรากฏว่าทุกแผนกไม่ร่วมมือ บรรณารักษ์พยายามชี้แจงให้ทุกแผนกรับทราบถึงผลเสียของการมีห้องสมุดซ้อนๆ ทำให้เสียเงินซื้อหนังสือมาก มีหนังสือซ้ำ หนังสือใช้ไม่ได้ไม่ทั่วถึง ไม่มีผู้ดูแล ทำให้หนังสือหายง่าย และคณะฯ ไม่สามารถควบคุมยอดเงินค่าใช้จ่ายได้ แต่ก็ไม่ได้ผล

บรรณารักษ์แก้ไขปัญหานี้ โดยตั้งคณะกรรมการห้องสมุด มีบรรณารักษ์เป็นประธานเชิญอาจารย์จากทุกแผนก ๆ ละ 1 คนเป็นกรรมการ บรรณารักษ์เสนอผลงานและปัญหาห้องสมุดให้ที่ประชุมทราบ เพื่อให้กรรมการเห็นปัญหา ความสำคัญ การทำงานของบรรณารักษ์และเจ้าหน้าที่ ผลสุดท้ายคณะกรรมการลงมติให้นำหนังสือที่ซื้อโดยเงินงบประมาณมาเก็บไว้ที่ห้องสมุด แต่ส่วนที่ซื้อด้วยเงินช่วยเหลือของมูลนิธิก็ยังคงเก็บไว้ที่แผนกซึ่งเท่ากันว่ายังก่ปัญหา เรื่องการมีห้องสมุดแผนกไม่ได้หมด

ปัญหาสถานที่และครุภัณฑ์ ห้องสมุดมีสถานที่คับแคบ ไม่ได้แยกเป็นสัดส่วนตามชนิดของบริการ นอกจากนั้นนักศึกษาปีที่หนึ่งและสองใช้บริการห้องสมุดครั้งละเป็นจำนวน

มาก เพื่อยืมหนังสือ ทำรายงาน หรือทบทวนวิชาเป็นกลุ่ม ทำให้สถานที่ไม่พอและรบกวนผู้อื่น
บรรณารักษะคิดจะแก้ปัญหาโดยแยกห้องทำงานให้นักศึกษาปีหนึ่งและสองใช้ต่างหาก
โดยจัดทำเป็นห้องทำการบ้านหรือห้องทำงาน

ห้องสมุดมีที่นั่งอ่านไม่เพียงพอ ปัจจุบันมีประมาณ 200 ที่นั่ง แยกไว้สองชั้น ๆ ละ
100 ที่นั่ง แต่ห้องสมุดก็มีนโยบายที่จะขยายออกทางส่วนสูงซึ่งคาดว่าจะทำภายใน 2 - 3 ปี
ข้างหน้า

บรรณารักษะได้แก้ปัญหาเฉพาะหน้า โดยขอเพิ่มเก้าอี้ที่นั่งอ่านอีก 100 ที่นั่ง โต๊ะอ่าน
เดี่ยว 4 ตัว ชั้นเก็บหนังสือ จัดทำห้องสำหรับศึกษาเป็นกลุ่ม เนื่องจากมูลนิธิได้จัดวิธีการ
สอนแบบใหม่ คือ ฝึกให้มีการช่วยตัวเองมากขึ้น มีการทำรายงาน สัมมนา อภิปราย และ
ประชุมกลุ่ม ซึ่งนักศึกษามีความจำเป็นต้องใช้ห้องสมุดมากขึ้น การจัดทำห้องชนิดนี้จะเป็นการ
สนับสนุนการศึกษาแบบกลุ่มได้

ปัญหาระหว่างห้องสมุดคณะวิทยาศาสตร์ และห้องสมุดที่โรงพยาบาลรามธิบดี
ปัญหานี้นับได้ว่าเป็นปัญหาที่ใหญ่มาก โดยเฉพาะในเรื่องการบริหารงาน ปรากฏว่าในทาง
ปฏิบัติทำให้เกิดปัญหาเรื่องสถานที่เพราะห้องสมุดทั้งสองอยู่ห่างไกลกัน ทำให้เกิดความไม่
สะดวกในการใช้บริการ เป็นเหตุให้ผู้ใช้ที่โรงพยาบาลรามธิบดี ต้องการที่จะแยกหนังสือ
วารสารที่ซื้อด้วยเงินงบประมาณของตนไปเก็บไว้ที่ห้องสมุดนั้นชั่วระยะเวลาหนึ่ง เมื่อสถานที่
เต็มก็จะนำมาเก็บไว้ที่ห้องสมุดคณะวิทยาศาสตร์ ซึ่งวิธีการนี้ไม่เป็นไปตามนโยบายที่ตกลง
ร่วมกันรวมมูลนิธิร็อคกี้เฟลเลอร์ที่จะให้มีการดำเนินการจัดห้องสมุดรวม กล่าวคือ ห้องสมุด
คณะวิทยาศาสตร์ยินยอมในเรื่องให้บรรณารักษะทำการสั่งซื้อหนังสือ วารสาร ให้แก่
ห้องสมุดโรงพยาบาลรามธิบดี และให้ใช้สถานที่ บริการของห้องสมุด ในขณะเดียวกัน
ห้องสมุดคณะวิทยาศาสตร์ก็หวังที่จะมีหนังสือทางแพทย์และสาขาที่เกี่ยวข้องกับการแพทย์โดยทาง
ห้องสมุดวิทยาศาสตร์ไม่ต้องซื้อ เพื่อห้องสมุดจะได้มีสิ่งพิมพ์ที่สมบูรณ์ แต่หากห้องสมุด
ทั้งสองยังคงตกลงไม่ได้ ความหมายการจัดห้องสมุดรวมก็หมดไป สำหรับเรื่องนี้ยังไม่สามารถ
แก้ปัญหาได้

ปัญหาการเงิน เงินสำหรับบอกรับวารสารและเย็บเล่มวารสารไม่เพียงพอ
ปัจจุบันเงินค่าบอกรับและเย็บเล่มวารสารใช้เงินหมวดค่าใช้จ่ายของคณะ ฯ

บรรณารักษ์แก้ปัญหาโดยตัดวารสารบางรายการที่เห็นว่าไม่มีคนใช้ออกตามความเห็นชอบของคณะกรรมการห้องสมุด ซึ่งมีวิธีการหลายวิธี คือ ขอให้แผนกต่าง ๆ คุรายชื่อวารสารที่ทางมูลนิธิเคยจัดซื้อให้ว่าสมควรจะรับต่อหรือเลิกรับ บรรณารักษ์สำรวจวารสารรายการใดที่มีผู้ใช้ชื่อย่อก็จะงครับ สำรวจวารสารตามห้องสมุดต่าง ๆ ในเครือเดียวกันในกรุงเทพมหานคร ถ้าห้องสมุดก่อนรับวารสารรายการนั้นอยู่แล้วก็จะงครับ นอกจากนี้ในปีงบประมาณ 2514 บรรณารักษ์ได้จัดทำงบประมาณค่าอภิวารสารและเย็บเล่มวารสารต่างหาก โดยหวังว่าจะได้รับเงินงบประมาณเพิ่มขึ้นพอที่จะรับและเย็บเล่มวารสารได้ตลอดปี ห้องสมุดประสบปัญหาการเงินไม่พอซื้อหนังสือ ปัจจุบันห้องสมุดใช้เงินซื้อหนังสือจากประเภทเงินค่าวัสดุของคณะ ฯ ซึ่งคงมีจะเป็นผู้แบ่งให้ แต่ก็ไม่พอกับความต้องการของห้องสมุด นอกจากนี้ บางครั้งเงินค่าวัสดุนี้ยังต้องนำไปใช้เพื่อกิจการที่สำคัญกว่าหรือเมื่อมีความจำเป็นที่ตรงการใช้ควน ซึ่งเป็นเหตุให้ห้องสมุดไม่ได้รับงบประมาณเพียงพอ

บรรณารักษ์แก้ปัญหาโดยทำการตั้งงบประมาณปี 2514 สำหรับซื้อหนังสือโดยเฉพาะ แต่เนื่องจากได้รับเงินช่วยเหลือบางส่วนจากมูลนิธิเพื่อซื้อวารสารย้อนหลัง หนังสืออ้างอิงและครุภัณฑ์ ก็สามารถช่วยแก้ปัญหาหนึ่งลงไคบาง

ปัญหาบุคคลากร ห้องสมุดมีบรรณารักษ์และเจ้าหน้าที่ไม่เพียงพอ ขณะนี้มีบรรณารักษ์วิชาชีพ 4 คน เสมียน 2 คน ห้องสมุดยังต้องการบรรณารักษ์เพิ่มอีก 1 ตำแหน่งเพื่อทำหน้าที่แผนกจัดหาและต้องการเสมียนอีก 1 คน ทำหน้าที่ช่วยงานแผนกรับจ่าย เสมียนที่ห้องสมุดมีอยู่แล้วยังไม่ได้รับการบรรจุ ฉะนั้น จึงเพิ่มเสมียนอีกไม่ไคจนกว่าจะบรรจุเสมียนเกาเสียก่อน

ปัญหาค่านบริการ นักศึกษาปีที่หนึ่งและสองซึ่งมีประมาณ 1,000 คน ส่วนใหญ่ยังไม่เคยใช้ห้องสมุดมาก่อน จึงไม่เข้าใจวิธีการใช้ที่ถูกต้อง ถึงแม้ว่าห้องสมุดจะได้ทำการปฐมนิเทศ เรื่องการใช้ห้องสมุด แต่ก็ปรากฏว่ายังไม่ไคผลเท่าที่ควร

บรรณารักษ์ได้แก้ปัญหานี้ โดยส่งแบบสอบถามไปยังนักศึกษาตั้งแต่ปีสามขึ้นไปเพื่อขอความคิดเห็นว่าควรมีการสอนวิธีใช้ห้องสมุดหรือไม่ ผลปรากฏว่า มีนักศึกษาเห็นควยที่มีชั่วโมงแนะนำการใช้ห้องสมุดแก่นักศึกษาปีที่หนึ่งและสองของทุกแผนก และนักศึกษาเคมีปีที่สาม ห้องสมุดจึงได้จัดปฐมนิเทศน์การใช้ห้องสมุดแก่นักศึกษาคังกล่าวเป็นเวลา

6 ชั่วโมงตอนเปิดภาคเรียนภาคแรกทุกปีต่อไป

ปัญหาหนังสือหาย เมื่อปีการศึกษา 2512 หนังสือห้องสมุดหายประมาณ 30 เล่ม ปีการศึกษา 2513 หนังสือหายประมาณ 90 เล่ม ปรากฏว่าหนังสือที่หายบางเล่มวางขายบริเวณท้องสนามหลวง

บรรณารักษ์แก้ปัญหาโดยจัดคนงานเฝ้าตรงทางเข้าออกนตลิ่งเวรกัน ตลอดวัน 4 คน ครั้งวันเช้า 2 คน ครั้งวันบ่าย 2 คน ๆ ละ 2 ชั่วโมง คนเฝ้าจะกวดขันการตรวจหนังสือนักศึกษาออกนอกห้องสมุด การทำงานมีประสิทธิภาพมาก ทุกคนทำการตรวจอย่างจริงจัง ตอนกลางคืนคนเฝ้าจะเดินรอบบริเวณห้องสมุดเพื่อป้องกันการโยนหนังสือทางหน้าต่าง นอกจากนี้บรรณารักษ์ยังแก้โดยแจ้งให้นักศึกษาทราบถึงจำนวนหนังสือที่หายอธิบายให้เห็นข้อเสียหายเพราะทำให้จำนวนหนังสือน้อยลง ถึงแม้ทางสโมสรนักศึกษาจะให้เงินช่วยเหลือแก่ห้องสมุดก็ไม่ช่วยให้หนังสือเพิ่มขึ้นเพราะห้องสมุดต้องนำเงินจำนวนนี้ซื้อหนังสือเล่มใหม่แทนเล่มที่หาย นักศึกษาให้ความร่วมมือในการตรวจหนังสือเป็นอย่างดีก่อนออกจากห้องสมุด

ปัญหาอาจารย์ แพทย์ ไม่ยอมคืนหนังสือตามกำหนดส่งและไม่ยอมเสียค่าปรับ บางคนเก็บหนังสือไว้ที่แผนกเป็นเวลานาน บางคนยืมหนังสือไว้สำหรับสอนตลอดปี

บรรณารักษ์แก้ปัญหาโดยติดต่อกับผู้ยืมเป็นรายบุคคล ถ้าบรรณารักษ์เห็นว่าอาจารย์มีความจำเป็นต้องใช้หนังสือเล่มนั้นมาก ก็จะให้ยืมเป็นระยะยาว นอกจากนั้นได้ขอความร่วมมือจากอาจารย์ให้ช่วยกันรักษาหนังสือ และเมื่อปิดภาคเรียนหรือสิ้นปีการศึกษา ขอให้นำหนังสือมาตรวจดูสภาพเรียบร้อยและเพื่อแน่ใจว่าหนังสือไม่หาย ถ้าหนังสือชำรุดจะได้ทำการซ่อมหรือซื้อใหม่มาแทน

ในกรณีที่หนังสือไม่ส่งตามกำหนด ห้องสมุดใช้ระบบการทวงตามปกติ คือส่งใบทวงสัปดาห์ละครั้ง การทวงครั้งที่ 3 เจ้าหน้าที่ห้องสมุดจะติดต่อกับผู้ยืมโดยตรง ส่วนกรณีที่ ไม่ยอมเสียค่าปรับห้องสมุดยังไม่ได้จัดการแต่ประการใด¹

¹สัมภาษณ์ อาจารย์วิภาวรรณ มนุษย์จิ บรรณารักษ์ห้องสมุดคณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล 10, 17, 24 กุมภาพันธ์ 2514.

หอสมุดศิริราช

ในสมัยเริ่มก่อตั้ง ไม่มีหลักฐานปรากฏว่ามีตำราไว้ให้อาจารย์ นักศึกษาแพทย์ ใ้ใช้ประกอบการเรียนการสอน มีแต่สมุดข่อยที่เขียนด้วยมือจำนวนหนึ่ง เท่านั้นที่มีหลักฐาน คนใดเขาใจว่า หอสมุดจะเริ่มก่อตั้งในราว ๆ ปี พ.ศ. 2460 ที่โรงพยาบาลศิริราช สถานที่ที่เป็นเรือนไม้ อยู่หลังตึกอำนวยการ มีหนังสือตำราทางแพทยบางเล็กน้อย และมีหนังสือประเภทอื่นรวมอยู่ด้วย ต่อมาในปี พ.ศ. 2468 มุสชิรอกก็เฟลเดอร์ได้เข้ามาช่วยเหลือโรงเรียนแพทย์ จึงได้มีการจัดตั้งหอสมุดแพทย์ขึ้น โดยมีศาสตราจารย์ เอ.จี. เอลลิส (A.G. Allis) ซึ่งขณะนั้นดำรงตำแหน่งคณบดี ท่านเป็นผู้ที่เห็นว่าหอสมุดมีความสำคัญต่อการศึกษา มาก จึงได้คิดก่อตั้งหอสมุดขึ้น อยู่ชั้นสองคานเหนือของตึกอำนวยการ เป็นทั้งห้องอ่านหนังสือและเก็บหนังสือ มีหนังสือประมาณ 2100 เล่ม ส่วนใหญ่เป็นภาษาอังกฤษ มีภาษาฝรั่งเศสและภาษาเยอรมันปนอยู่บาง หอสมุดทำหน้าที่เป็นหอสมุดกลางของโรงเรียนแพทย์ นอกจากนั้นแล้วยังมีหอสมุดแผนกกระจายอยู่ตามแผนกต่าง ๆ ซึ่งอยู่ในความดูแลของหัวหน้าแผนก หอสมุดกลางโคงประมาณซื้อหนังสือตำราประมาณปีละ 1,000 บาท ส่วนใหญ่ใช้สำหรับวารสารทางแพทย์ ภาษาต่างประเทศ ซึ่งมีภาษาอังกฤษ ฝรั่งเศส และเยอรมัน มากกว่าซื้อหนังสือตำรา ซึ่งเป็นนโยบายของหอสมุดเมื่อแรกก่อตั้ง ทั้งนี้เพื่อให้เห็นกับความก้าวหน้าในค่านวิชาการแพทย์ ในสมัยเริ่มแรกยังไม่มีการจัดหมู่หนังสือตามแบบสากล แต่มีการให้เลขทะเบียนเรียงตามลำดับเลขที่ของหนังสือที่เข้ามาในหอสมุด มีการทำบัตรรายการอย่างง่าย ๆ แยกเป็นบัตรผู้แต่งและบัตรชื่อเรื่อง สำหรับระเบียบและกฎเกณฑ์ในการยืมและส่งหนังสือยังไม่มี เพิ่งจะมาวางระเบียบการใช้หอสมุดเมื่อวันที่ 16 ตุลาคม พ.ศ. 2478 โดยศาสตราจารย์ เอลลิส และคณะกรรมการอีกสามท่านรวมกันจัดทำ มีรายละเอียดดังนี้ เปิดให้บริการ ตั้งแต่วันจันทร์ - วันศุกร์ เวลา 8.00 น. - 16.00 น. วันเสาร์ เวลา 8.00 น. - 12.00 น. โดยอนุญาตให้ยืมหนังสือได้ครั้งละ 3 เล่มต่อ 1 สัปดาห์ และยืมต่อได้อีก 1 สัปดาห์ ในกรณีที่ไม่มีผู้ต้องการใช้ หนังสือที่ยืมเกินกำหนด ผู้ยืมต้องเสียค่าปรับวันละ 5 สตางค์ต่อ 1 เล่ม เจ้าหน้าที่หอสมุดมี 2 คน คือ คุณหญิง เกตุทัต ทองทำงานทั้งคานหอสมุดและงานสารบรรณด้วย มีผู้ช่วย 1 คน

ในระหว่างสงครามโลกครั้งที่สอง หอสมุดประสบปัญหาต่าง ๆ เช่น ไม่ได้รับหนังสือและวารสารจากต่างประเทศ ทางคณะกรรมการเห็นว่าควรปรับปรุงให้หอสมุดอยู่ในสภาพที่เหมาะสมกับเป็นหอสมุดของสถาบันการศึกษาชั้นสูง ดังนั้นในปี พ.ศ. 2488 จึงได้ตั้งคณะกรรมการขึ้นคณะหนึ่ง เรียกว่าคณะกรรมการหอสมุด ประกอบด้วยแพทย์จากแผนกวิชาต่าง ๆ มีวัตถุประสงค์เพื่อที่จะปรับปรุงหอสมุดให้เจริญก้าวหน้า ทำการสำรวจหนังสือและปรับปรุงระเบียบวิธีใช้หอสมุดให้รัดกุมยิ่งขึ้น และได้มีการรับผู้มีวุฒิชั้นปริญญามาดำเนินงานหอสมุดเป็นครั้งแรก คือ ม.ล.รศ.ศนธ์ อิศรเสนา อักษรศาสตราจารย์ บัณฑิต เข้าปฏิบัติงานเมื่อวันที่ 1 ธันวาคม พ.ศ. 2488 และผู้ที่รับงานต่อมา คือ อาจารย์ อุทัย ทุติยะโพธิ เริ่มทำงานตั้งแต่วันที่ 1 พฤศจิกายน พ.ศ. 2492 และยังคงทำมาจนถึงปัจจุบันนี้ บรรณารักษ์ได้ทำการปรับปรุงหอสมุดให้ดีขึ้นทุกทาง ทั้งด้านการจัดหอสมุด วางระเบียบการใช้ให้รัดกุมยิ่งขึ้น และขยายบริการให้กว้างขวางออกไป ในปี พ.ศ. 2495 องค์การไชนาเมดิคัลบอร์ด (The China Medical Board of New York) ได้เข้ามาช่วยเหลือกิจการโรงเรียนแพทย์ และให้ความช่วยเหลือหอสมุดเป็นอันดับแรก โดยให้เงินซื้อหนังสือ วารสารยอนหลัง และให้ทุนการศึกษาแก่บรรณารักษ์ 1 ทุน เพื่อไปศึกษาวิชาบรรณารักษศาสตร์ ชั้นปริญญาโท ณ ประเทศสหรัฐอเมริกา เป็นเวลาหนึ่งปีครึ่ง

ความช่วยเหลือขององค์การ ฯ ในแต่ละงวดจะกำหนดระยะเวลาไว้ คือเริ่มในครั้งแรก ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2496 และยังคงให้ความช่วยเหลือมาจนถึงปัจจุบัน จำนวนเงินที่หอสมุดได้เพิ่มขึ้นตามความเหมาะสมและโครงการที่จะนำเสนอ ควบคู่ความช่วยเหลือขององค์การ ฯ และความรู้ของบรรณารักษ์ที่ได้รับการศึกษาทางค่านี้นี้ ทำให้กิจการของหอสมุดสามารถขยายและอำนวยความสะดวกแก่ผู้ใ้ใช้มากยิ่งขึ้น กิจการที่ขยายนั้นสามารถแยกได้ดังนี้

ทำการแยกประเภทหนังสือเป็นหมวดหมู่ โดยนำระบบการจัดหมู่หนังสือหอสมุดแพทย์แห่งชาติอเมริกัน (The National Library of Medicine Classification) มาใช้ ทำบัตรรายการตามแบบสากล แยกเป็นบัตรผูกตง บัตรชื่อเรื่องและบัตรหัวเรื่อง ได้จัดระบบการยืมหนังสือประเภทต่าง ๆ พร้อมทั้งแบบฟอร์ม สถิติการยืม การส่งไปทาง

หนังสือพิมพ์เกินกำหนด จัดทำบัญชีวารสารใหม่ ทำการรวบรวมวารสารทางแพทยภาษา
ไทยเข้าเล่ม ทำดัชนีวารสารทางแพทยภาษาไทย ทำการแลกเปลี่ยนวารสารภาษาไทย
โดยใช้จดหมายเหตุทางแพทยและสารคดีราชสงไปแลกเปลี่ยนวารสารต่างประเทศ คำนบริการ
นอกจากปรับปรุงระเบียบการพิมพ์ การทำหนังสือจองแล้ว ยังได้เปิดบริการค้นเรื่องและ
บรรณานุกรมด้วย

ในปี พ.ศ. 2505 องค์กร ฯ ได้ส่งผู้แทนมาตุภูมิกิจการหอสมุดและพอใจใน
กิจการของหอสมุดที่ก้าวหน้ามาก เห็นว่าหอสมุดไม่มีเนื้อที่พอที่จะเก็บหนังสือวารสาร
และเอกสารต่าง ๆ จึงให้เงินสร้างหอสมุดใหม่เป็นเงิน 200,000 เหรียญอเมริกัน
และรัฐบาลไทยได้อนุมัติเงินเพื่อการก่อสร้างอาคารนี้ เป็นเงิน 4 ล้านบาท เป็นการออก
ทุนคนละครึ่ง ตามที่ตกลงกันไว้ อาคารหอสมุดเริ่มสร้างเมื่อปี พ.ศ. 2506 สร้างเสร็จ
เมื่อปี พ.ศ. 2508 เป็นอาคารคอนกรีตเสริมเหล็ก 4 ชั้น จุหนังสือได้ประมาณ
120,000 เล่ม จุผู้อ่านได้ประมาณ 320 คน ติดตั้งเครื่องปรับอากาศทั้งหลัง จำนวน
160 คัน หอสมุดแบ่งเป็นชั้น ๆ ดังนี้

ชั้นที่หนึ่ง แบ่งเป็นสองห้องใหญ่ ห้องหนึ่งเป็นที่เก็บหนังสือตำราทั่วไปและ
หนังสืออ้างอิง มีชื่อว่า หองอ่านหนังสือสมเด็จกรมพระยาศรีสุนทร สุรินทราชา อีกห้องหนึ่ง
เป็นห้องวารสาร เก็บวารสารภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ มีชื่อว่า หองอ่านหนังสือ
ศาสตราจารย์ เอ.บี. เอดดิส นอกนั้นมีตู้บัตรรายการ ตู้แสดงนิทรรศการ โต๊ะรับ-
จ่าย และห้องทำงานเจ้าหน้าที่หอสมุด

ชั้นที่สอง แบ่งเป็นห้องทำงานบรรณารักษ์ และเจ้าหน้าที่ ห้องพักเจ้าหน้าที่
ห้องฉายภาพยนตร์ หองอ่านไมโครฟิล์ม หองเก็บวารสารเข้าเล่ม ตั้งแต่ A - H และ
ห้องประชุม

ชั้นที่สาม แบ่งเป็นหอสมุดสมเด็จพระราชบิดา กรมหลวงสงขลานครินทร์ หอง
ประวัติการแพทย หองเก็บวารสารเข้าเล่ม ตั้งแต่ I - Z และหองเก็บรายงานการ
ประชุมทางแพทย

ชั้นที่สี่ แบ่งเป็นห้องประชุม จุได้ประมาณ 30 คน หองเล็กสำหรับอาจารย์
หองประชุมเล็ก หองเก็บวารสารซ้ำ และหนังสือตำราเก่า

นอกจากนี้ หอสมุดยังได้รับความช่วยเหลือจากผู้มีจิตศรัทธาบริจาคเงินตั้งเป็น
ทุนให้หอสมุด เพื่อเก็บคอกดซื้อหนังสือตำราอีก 24 ราย

ความช่วยเหลือขององค์การไชนาเมคคิลเคิลบอร์ค รัฐบาลไทยและผู้มี-
อุปการะคุณ ทำให้กิจการหอสมุดเจริญก้าวหน้าไปมาก เป็นหอสมุดโรงเรียนแพทย์ที่
สมบูรณ์และใหญ่ที่สุดในประเทศไทย¹ ปัจจุบันหอสมุดศิริราช มีฐานะเป็นแผนกหนึ่งใน
กองบริการการศึกษา ขึ้นตรงต่อสำนักงานเลขาธิการ อธิการบดีมหาวิทยาลัยมหิดล ทำ
หน้าที่เป็นหอสมุดกลางมหาวิทยาลัยมหิดล

หอสมุดดำเนินงานโดยมีหัวหน้าบรรณารักษ์ ผู้ช่วยบรรณารักษ์ และเจ้าหน้าที่
อื่น ๆ จำนวนทั้งหมด 23 คน การดำเนินงานอยู่ภายใต้การดูแลของหัวหน้าบรรณารักษ์
ร่วมกับผู้ช่วยบรรณารักษ์ ซึ่งทำงานผ่านคอมพิวเตอร์ และอธิการบดีมหาวิทยาลัยมหิดล ขณะนี้
หอสมุดมีหนังสือประมาณ 50,000 เล่ม วารสารเย็บเล่ม ประมาณ 13,500 เล่ม รับ
วารสารประมาณ 510 รายการ

การบริหารงานของหอสมุด

หอสมุดแบ่งสายการทำงานเป็นแผนก ดังนี้

1. แผนกจัดหา (Acquisition) ทำหน้าที่จัดหาหนังสือเข้าหอสมุด วิธีการ
จัดหาได้แก่ การสั่งซื้อ การแลกเปลี่ยน และขอบริจาค การเสนอซื้อหนังสือมีหลายวิธี
คือ วิธีหนึ่ง หอสมุดจะจัดสมุดแนะนำการซื้อหนังสือไว้ที่โต๊ะรับจ่าย โดยขอให้แพทย์
นักศึกษา ตลอดจนพนักงานวิทยาศาสตร์ที่ต้องการจะเสนอให้ซื้อหนังสือ เขียนรายการลงใน
สมุดพร้อมทั้งลงชื่อผู้เสนอไว้ วิธีที่สอง หอสมุดจะส่งแบบฟอร์มไปให้แผนกต่าง ๆ
กรอกรายการของหนังสือที่ต้องการ แล้วส่งคืนกลับมา หรือจะมาติดต่อกับหัวหน้าบรรณา-
รักษ์ ก็ได้

นอกจากสองวิธีดังกล่าวแล้ว บรรณารักษ์จะเลือกซื้อหนังสือที่เห็นสมควรมีไว้ใช้
ในหอสมุด

¹ อุทัย ทุกิยะโพธิ, เรื่องเดิม, หน้า 1 - 29.

เมื่อได้รับรายชื่อหนังสือที่มีผู้เสนอแล้ว จะทำการตรวจสอบรายละเอียดทาง-
บรรณานุกรม และความถูกต้องของชื่อผู้แต่ง ชื่อหนังสือ ตลอดจนราคาแล้ว จะทำการ
ติดต่อสั่งซื้อทั้งต่างประเทศและในประเทศ ส่วนใหญ่จะซื้อจากต่างประเทศ โดยใช้เงิน
งบประมาณของหอสมุดและเงินช่วยเหลือขององค์การไชนาเมคคิเคิลบอร์ค

หัวหน้าบรรณารักษ์จะปฏิบัติการจัดหาวารสารเช่นเดียวกับหนังสือ คือ แพทย์ทุก
คนมีสิทธิเสนอให้หอสมุดรับวารสารต่างประเทศได้

2. แผนกจัดหมู่หนังสือและทำบัตรรายการ

บรรณารักษ์แผนกนี้ รับผิดชอบในการจัดหมู่หนังสือและทำบัตรรายการของหนังสือ
ทุกเล่มที่เข้ามาในหอสมุด รวมทั้งบัตรรายการวิทยานิพนธ์ เมื่อทำการจัดหมู่และทำบัตร
รายการแล้ว ทำการเขียนสัน พิมพ์บัตรยืม คัดของ ส่งให้แผนกรับจ่าย เพื่อตั้งแสดง
หนังสือใหม่ เป็นเวลา 1 สัปดาห์ แล้วนำขึ้นชั้นเพื่อให้บริการต่อไป สำหรับสิ่งพิมพ์-
ประเภทจุดสาร จะทำบัตรรายการ ให้หัวเรื่อง ทำบัตรยืมเช่นเดียวกับหนังสือ

3. แผนกรับจ่าย (Circulation) ทำหน้าที่ให้ยืมและรับคืนหนังสือวารสาร และสิ่งพิมพ์ เก็บสถิติ บริการยืมระหว่างหอสมุด รับผิดชอบในการจัดทำหนังสือจอง ซึ่งเป็นหนังสือที่หอสมุดได้รับรายชื่อจากอาจารย์ และที่หอสมุดเห็นสมควรจัดทำ เก็บหนังสือ วารสารที่มีผู้ใช้แล้วขึ้นชั้น รวบรวมหนังสือชำรุดส่งซ่อม ทำหน้าที่ประชาสัมพันธ์ และใน เวลาสิ้นปีการศึกษาจะทำการสำรวจหนังสือทุกประเภท และจะปิดไม่ให้นักศึกษายืมหนังสือ จนกว่าการสำรวจจะแล้วเสร็จ

4. แผนกวารสาร

หัวหน้าบรรณารักษ์ทำหน้าที่บอกรับวารสารทั้งภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ
บรรณารักษ์แผนกนี้รับผิดชอบตั้งแต่วารสารเข้ามาในหอสมุด ติดตามการมาของวารสาร
ต่างประเทศตลอด ทำการทวงถามวารสารที่มาเกินกำหนด เมื่อวารสารมาครบและมี
คชันนี้ บรรณารักษ์จะรวบรวมเพื่อส่งทำการเย็บเล่ม เมื่อได้รับวารสารเย็บเล่มคืน จะทำ
การลงทะเบียน ส่งให้เจ้าหน้าที่พิมพ์บัตร คัดของ เพื่อให้บริการต่อไป

5. แผนกบริการตอบคำถามช่วยการค้นคว้า

บรรณารักษ์แผนกนี้ทำหน้าที่รับผิดชอบในด้านการศึกษาเอกสารทางแพทย์ แนะนำ และให้ความช่วยเหลือในการหาบทความ โดยใช้อุปกรณ์การค้นคว้าที่มีอยู่ในหอสมุด ทำหน้าที่รวบรวมบรรณานุกรมแก่มหาวิทยาลัยบริการ ทำดัชนีวารสารทางแพทย์จากวารสารภาษาไทย และวารสารต่างประเทศที่เขียนโดยแพทย์ไทยและแพทย์ต่างประเทศที่เขียนเกี่ยวกับเรื่องประเทศไทย

6. แผนกประวัติการแพทย์ เป็นโครงการที่ยังไม่ได้เปิดให้บริการอย่างจริงจัง ได้จัดทำหอสมุดสมเด็จพระมหิตลาธิเบศรคณาธิบดีคุณนาค กรมสมเด็จพะบรมราชชนก โดยรวบรวมหนังสือวารสาร รายงานต่าง ๆ ซึ่งเป็นของส่วนพระองค์ท่านที่เคยทรงใช้ศึกษาวิชาการแพทย์อยู่ที่มหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ด ประเทศสหรัฐอเมริกา และรวบรวมหนังสือที่มีผู้เขียนเกี่ยวกับพระองค์ท่าน ตลอดจนเครื่องมือ เครื่องใช้ ทางการแพทย์ ของสมเด็จพระบรมราชชนก ที่สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี ประทานแก่อหุสมุด นอกจากนี้หอสมุดได้จัดทำประวัติการแพทย์เพื่อเก็บหนังสือประวัติการแพทย์ของประเทศไทยและต่างประเทศ

ลักษณะการบริหารงานของหอสมุด จะดูได้จากแผนผัง ดังต่อไปนี้

แผนผังการบริหารงานหอสมุดศิริราช

สำนักอธิการบดี

บรรณารักษ์

แผนกจัดหา	แผนกทำบัตรรายการ และจัดหมู่หนังสือ	แผนกบริการรับ-จ่าย หนังสือวารสาร	แผนกวารสาร	แผนกบริการตอบ- คำถาม ช่วยการคนควา	แผนกประวัติการ แพทย์ (โครงการ)
<p>ทำงานในหน้าที่</p> <ul style="list-style-type: none"> - จัดหาและจัดซื้อวารสาร หนังสือ กระจุกพิมพ์ - ประสานงานกับแผนกต่าง ๆ ในคณะ - ทำงานคานาธุรการ - ทำการติดต่อกับต่างประเทศคานหนังสือวารสารแลกเปลี่ยนขอบริจาค 	<p>ทำงานในหน้าที่</p> <ul style="list-style-type: none"> - ลงทะเบียนหลักฐานการรับหนังสือใหม่ - ทำการจัดหมู่หนังสือและทำบัตรรายการ - เตรียมหนังสือให้ยืม - ทำบรรณานุกรมแจ้งหนังสือใหม่ - ทำบัตรรายการสิ่งพิมพ์ประเภทจุลสาร 	<p>ทำงานในหน้าที่</p> <ul style="list-style-type: none"> - ให้บริการรับจ่ายหนังสือและวารสาร - จัดทำบริการหนังสือจอง - ทำการทวงหนังสือวารสารที่ยืมเกินกำหนด - ทำสถิติการไซของสมุด - ทำหน้าที่ประชาสัมพันธ์ - ทำการสำรวจหนังสือทุกประเภท - รับผิดชอบเรื่องหนังสือชำรุด 	<p>ทำงานในหน้าที่</p> <ul style="list-style-type: none"> - ทำการตรวจรับลงทะเบียนวารสารใหม่ - ทำรายชื่อวารสารใหม่ที่ใครรับ แจงใหญ่อาทราย - รวบรวมวารสารเยี่ยมเล่ม - ทำการแลกเปลี่ยนขอบริจาควารสาร - อ่านวารสารเพื่อส่งให้แผนกองค์การคณวารสาร 	<p>ทำงานในหน้าที่</p> <ul style="list-style-type: none"> - ให้คำแนะนำในการค้นบทความทางแพทย - รวบรวมบรรณานุกรมบทความทางแพทย - ทำดัชนีวารสารทางแพทยภาษาไทย และภาษาต่างประเทศที่เขียนเกี่ยวกับเมืองไทย 	<p>ทำงานในหน้าที่</p> <ul style="list-style-type: none"> - รวบรวมสิ่งพิมพ์ประวัติการแพทยของประเทศไทยและต่างประเทศ

ลักษณะงานเทคนิค

เมื่อหอสมุดได้รับรายชื่อหนังสือที่มีผู้เสนอแล้ว จะทำการตรวจดูรายการที่มีผู้เสนอซ้ำ รายการที่มีผู้เสนอซ้ำแสดงว่ามีผู้ต้องการมาก บรรณารักษ์จะสั่งซื้อประมาณ 2 - 3 เล่ม บรรณารักษ์แผนกจัดหาทำการตรวจใบสั่งซื้อกับหนังสือคู่มือการเลือกซื้อหนังสือ และตรวจกับบัตรรายการของหอสมุดเพื่อดูว่าหอสมุดเคยมีหนังสือรายการนั้นหรือไม่ หอสมุดมีนโยบายซื้อหนังสือแต่ละรายการไม่เกิน 5 เล่ม

หอสมุดแบ่งเวลาการสั่งซื้อเป็นงวด ๆ ละ 3 เดือน ครั้งละเท่ากัน ไม่เกิน 200 รายการ ทำการสั่งซื้อหนังสือทั้งในประเทศและต่างประเทศ หนังสือเล่มใดที่ต้องการใช้ก่อนและมีขายในประเทศ ก็สั่งซื้อจากตัวแทนในประเทศ โดยขอให้ทำใบเสนอราคา มา เพื่อเสนอพร้อมกับบันทึกขออนุมัติจากคณบดี การซื้อภายในประเทศหอสมุดได้รับส่วนลด 10 เปอร์เซ็นต์ของราคาหนังสือ

การซื้อจากต่างประเทศ

การสั่งซื้อหนังสือจากต่างประเทศจะพิมพ์รายชื่อหนังสือในบัตรสี จำนวน 5 สี มีรายการเหมือนกันทุกบัตร คือ บัตรสีขาว ใช้สำหรับแจ้งวันที่ได้รับหนังสือใหม่ สีชมพูใช้สำหรับแจ้งให้ผู้จัดหาทราบว่า ได้ทำการสั่งซื้อหนังสือแล้ว สีฟ้า ใช้สำหรับแจ้งเลขทะเบียนหนังสือ สีเขียว ใช้สำหรับแจ้งให้บรรณารักษ์และเจ้าหน้าที่หอสมุดทราบถึงจำนวนหนังสือทั้งหมดที่ได้รับ และสีเหลือง ใช้สำหรับแจ้งให้ทราบว่าหนังสือเล่มนั้น ชื่อมาด้วยเงินงบประมาณหรือเงินประเภทอื่น ๆ บัตรทุกสียกเว้นบัตรสีชมพู จะเรียงไว้ด้วยกันที่ห้องทำงานบรรณารักษ์ ส่วนบัตรสีชมพูจะนำไปเรียงในตู้บัตรรายการเพื่อแจ้งให้ผู้ใช้บริการทราบว่า ได้ดำเนินการสั่งซื้อหนังสือไปแล้ว

เมื่อได้รับหนังสือเข้ามา บรรณารักษ์แผนกจัดหาจะตรวจดูความถูกต้องของหนังสือกับใบสั่งซื้อทั้งสีใบ ลงทะเบียนในบัตรทุกใบ ประทับตราวันที่ได้รับ สอดบัตรสีฟ้าไปพร้อมกับเล่มหนังสือ สำหรับเล่มที่มีอยู่แล้ว จะเขียนเลขหมู่ลงในบัตรสีฟ้านี้ แล้วส่งไปให้แผนกจัดหมู่หนังสือ เมื่อทำการจัดหมู่และบัตรรายการเสร็จและหนังสือพร้อมที่จะส่งไปให้แผนกรับจ่ายได้แล้ว ก็จะเขียนเลขหมู่ลงในบัตรสีชมพู บัตรสีฟ้า แล้วคืนไปให้แผนก

จัดหา ซึ่งจะนำบัตรสีขาว เขียว และเหลือง ที่เก็บไว้มาเขียนเลขหมู่ที่มุมบัตรซ้ายมือ แล้วจะนำไปเรียงไว้ตามลำดับ ดังนี้ สีขาวเรียงตามวันที่ได้รับ สีชมพูเรียงตามเลขหมู่หนังสือ สีฟ้าเรียงตามเลขทะเบียน สีเขียวเรียงตามชื่อผู้แต่ง สีเหลืองเรียงตามประเภทของเงินที่ใช้จ่าย วิธีเช่นนี้จะทำให้บรรณารักษ์ทราบวันที่ได้รับหนังสือ ประเภทของหนังสือในแต่ละหมวดวิชา จำนวนหนังสือที่ลงทะเบียน จำนวนหนังสือที่ซื้อในปีหนึ่ง ๆ และประเภทของเงินที่ใช้จ่าย

ในกรณีที่ทางบริษัทไม่สามารถจัดส่งหนังสือตามรายการที่ต้องการมาให้ได้ด้วยเหตุผลต่าง ๆ กันนั้น บรรณารักษ์จะนำบัตรทั้งห้าใบมารวมกันแล้วเย็บติดกัน เขียนคำว่า CANCEL พร้อมทั้งวันที่ได้รับแจ้งที่มุมขวา แล้วนำไปเรียงเก็บไว้ตามประเภทของเงินที่ใช้จ่าย ตามลำดับอักษรผู้แต่ง

การทำบัตรรายการ จะทำในบัตรร่างก่อน แล้วส่งให้เจ้าหน้าที่พิมพ์ลงในกระดาษไซ นำไปอัดลงในบัตรขนาด 3" x 5" บัตรที่ทำมีบัตรชื่อผู้แต่ง ชื่อเรื่อง หัวเรื่อง แจกหมู่หนังสือและบัตรเพิ่มทุกชนิด สำหรับบัตรหัวเรื่องจะพิมพ์หัวเรื่องภายหลังด้วยตัวพิมพ์สีแดง เมื่อได้คำเนินเกี่ยวกับบัตรและเล่มหนังสือแล้ว ก็จะสอดบัตรร่างไว้ในหนังสือเพื่อเวียนให้บรรณารักษ์ได้มีโอกาสเห็นหนังสือใหม่ พร้อมทั้งวิธีการให้เลขหมู่และวิธีการทำบัตร สำหรับบัตรหัวเรื่อง บรรณารักษ์จะใช้หัวเรื่องของห้องสมุดแพทยแห่งชาติอเมริกันเป็นหลัก จะพิมพ์หัวเรื่องด้วยตัวอักษรสีแดง หัวเรื่องใหม่ซึ่งใช้เป็นครั้งแรกก็จะเขียนลงในบัตร Subject Authority File พร้อมทั้งลงวันที่ที่ใช้ไว้ในบัตรด้วย

แผนกจัดหมู่หนังสือและทำบัตรรายการ จะทำสถิติจำนวนเวลาที่ใช้ในการจัดหมู่หนังสือและทำบัตรรายการของหนังสือแต่ละเล่ม จำนวนหนังสือที่ทำในวันหนึ่ง ๆ จำนวนหัวเรื่องที่ใช้ จำนวนบัตรรายการที่แก้ ทั้งนี้เพื่อแจ้งให้หัวหน้าบรรณารักษ์ทราบสำหรับจะได้นำไปใช้เขียนในรายงานประจำปีของห้องสมุด

สำหรับสิ่งพิมพ์ประเภทจุลสาร บรรณารักษ์แผนกจัดหมู่หนังสือและทำบัตรรายการจะเป็นผู้ทำ วิธีการก็ทำเช่นเดียวกับหนังสือ คือบรรณารักษ์จะทำบัตรชื่อผู้แต่งและบัตรหัวเรื่อง นำบัตรไปเรียงไว้ในตู้บัตรรายการต่างหาก และให้ชื่อว่าจุลสาร นำจุลสารไป

ไปเก็บไว้ที่กล่อง นอกจากนี้ได้จัดพิมพ์รายชื่อนั่งสือใหม่เพื่อส่งไปให้ทุกแผนกทราบ

งานเทคนิคด้านวารสาร การรับวารสารนั้น หอสมุดจะบอกรับโดยผ่านตัวแทนในต่างประเทศ บางรายการที่เคยรับอยู่แล้วก็จะรับในปีต่อไป แต่อาจมีบางรายการที่มีราคาสูงขึ้น และเป็นรายการที่ผู้เสนอขอได้รับ หอสมุดก็จะติดต่อขอความเห็นว่าจะรับหรือหยุดรับ ถ้าเห็นว่าสมควรรับก็จะรับต่อไป ถ้าเห็นว่าไม่สมควรก็จะเลิกรับ สำหรับรายการที่ผู้เสนอใหม่ บรรณารักษ์จะขออนุมัติต่อคณะฯ และติดต่อขอให้ตัวแทนส่งใบเสนอราคามาให้ชัดเจน เพื่อบรรณารักษ์จะได้ดำเนินการต่อไป สำหรับใบเสนอราคาทั้งสี่ชุดนี้ ชุดแรกเก็บไว้เป็นหลักฐานที่หอสมุด ชุดที่สองขออนุมัติ ชุดที่สามคือกราฟ ชุดที่สี่ส่งคืนไปให้ตัวแทนพร้อมกับกราฟ

เมื่อวารสารมาถึง บรรณารักษ์ทำการตรวจรับ ลงทะเบียนวารสาร ประทับตราหอสมุด วันที่ที่ได้รับ ปิดป้ายวันกำหนดส่ง ประทับตราวันที่อนุญาตให้ยืม ต่อจากนั้นจะพิมพ์รายชื่อนวารสารใหม่ซึ่งมีจำนวนสองชุด ชุดแรกส่งให้บรรณารักษ์เก็บสถิติวารสาร อีกชุดหนึ่งนำไปเก็บไว้ที่แสดงวารสารใหม่ พร้อมทั้งนำวารสารตั้งแสดงเป็นเวลา 1 สัปดาห์ เมื่อครบกำหนดแล้ว เจ้าหน้าที่แผนกกระจายจะนำขึ้นชั้นเพื่อให้บริการต่อไป

สำหรับวารสารต่างประเทศ เล่มที่มีบทความเกี่ยวกับประเทศไทยหรือเขียนโดยแพทย์ไทย บรรณารักษ์จะเขียนคำว่า INDEX ในแผนกระดาษสอดไว้ในเล่มวารสาร ส่งให้บรรณารักษ์แผนกบริการตอบคำถามช่วยการคนควาเพื่อทำดัชนีวารสารต่อไป

เจ้าหน้าที่แผนกกระจายจะทำหน้าที่เก็บวารสารที่ครบและมีดัชนีแล้ว เพื่อเตรียมส่งเย็บเล่มต่อไป ระหว่างที่รอการเย็บเล่มก็จะอนุญาตให้ยืมไปได้ เสมียนจะเป็นผู้เตรียมการ บรรณารักษ์จะเป็นผู้ตรวจและกำหนดค่าซึ่งมีสีต่าง ๆ กันก่อนที่นำส่งเย็บ ในราคาค่าเย็บเล่มละ 22 บาท ใช้เวลาประมาณ 1 - 2 เดือน การส่งแต่ละครั้งไม่เกิน 200 รายการ ในขณะที่ส่งวารสารไปเย็บเล่ม เจ้าหน้าที่จะเตรียมพิมพ์ครุยมและซองรอไว้ เมื่อได้ส่งกลับมาบรรณารักษ์แผนกวารสารจะทำการตรวจรับกับหลักฐานที่ส่งไป เมื่อดูความเรียบร้อยแล้วก็ส่งไปให้พนักงานติดซองเพื่อเตรียมให้บริการต่อไป การให้บริการ หอสมุดศิริราชมีระยะเวลาเปิดปิดที่ยาวนานกว่าหอสมุดอื่น คือในเวลาเปิดภาคเรียน จะเปิดให้บริการตั้งแต่วันจันทร์ - วันศุกร์ เวลา 8.00 น.-

21.00 น. วันเสาร์ 8.00 น. - 16.30 น. วันอาทิตย์ 8.00 น. - 12.00 น.

ปิดวันหยุดราชการ ในเวลาปิดภาคเรียน วันจันทร์ - วันศุกร์ เวลา 8.00 น. -

18.00 น. วันเสาร์ 8.00 น. - 12.00 น. ปิดวันอาทิตย์และวันหยุดราชการ

บุคคลที่มีสิทธิใช้หอสมุดได้แก่อาจารย์แพทย์ ทันตแพทย์ เภสัชกร วิทยาลัยพยาบาล
พนักงานวิทยาศาสตร์ในคณะ ฯ

นักศึกษาแพทย์ นักศึกษาปริญญาพยาบาล นักเรียนพยาบาล นักศึกษากายภาพ
บำบัด ของคณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล

ข้าราชการอื่น ๆ ของคณะ ฯ ยืมได้แต่หนังสือที่ไม่ใช่ประเภทวิทยาศาสตร์
สำหรับบุคคลภายนอก บรรณารักษ์จะเป็นผู้พิจารณาเป็นรายบุคคล

อาจารย์ในคณะอื่นของมหาวิทยาลัยมหิดลนอกจากคณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล
จะใช้หอสมุดได้โดยแสดงบัตรประจำตัว ถ้าหากต้องการใช้หอสมุดเป็นประจำ ต้องได้รับ
อนุญาตจากบรรณารักษ์

นักศึกษาจากคณะอื่นของมหาวิทยาลัยมหิดล จะใช้หอสมุดได้ต้องมีจดหมายแนะนำ
นำจากคณบดีเป็นรายบุคคล ถึงบรรณารักษ์และแสดงบัตรประจำตัวทุกครั้งที่ใช้หอสมุด

อาจารย์ นักศึกษาของมหาวิทยาลัยมหิดล ที่ต้องการยืมหนังสือจากหอสมุด ต้อง
ให้บรรณารักษ์สถาบันของตนเป็นผู้ยืมให้

ประเภทของหนังสือในหอสมุด

หอสมุดแบ่งหนังสือออกเป็น 2 ประเภท คือ ประเภทยืมได้และห้ามยืมประเภท
ที่ยืมได้ครั้งละ 7 วัน ได้แก่ หนังสือตำรา วารสารเย็บเล่ม วารสารเล่มปกแข็ง

ประเภทที่ยืมได้คืนเดียว ได้แก่ หนังสือจอง วารสารเล่มใหม่ฉบับล่าสุด ที่
แสดง 3 วันแล้ว

ประเภทที่ห้ามยืม ได้แก่ หนังสือที่จัดไว้เป็นพิพิธภัณฑ์ หนังสือที่มีคุณค่าทางแพทย์
ประวัติทางแพทย์ วิทยานิพนธ์ และหนังสืออ้างอิงได้แก่ พจนานุกรม สารานุกรม ศัพท์
ค้นเรื่องวารสาร

ชนิดของบริการ

แบ่งเป็นบริการทั่วไป และบริการพิเศษ

บริการทั่วไป ไคแก

บริการรับจ่ายหนังสือวารสาร ประเภทที่พิมพ์ได้ 7 วัน ไคแกหนังสือตำรา-วารสารเย็บเล่ม วารสารเล่มปก ถ้าไม่ส่งตามกำหนด เสียค่าบริการวันละ 25 สตางค์ ต่อ 1 เล่ม หนังสือประเภทที่พิมพ์ต่อได้อีก 7 วัน ถ้าไม่มีผู้จอง ประเภทที่พิมพ์ได้คืนเดียว ไคแก หนังสือจอง เป็นหนังสือที่ต้องอ่านในหอสมุด และหนังสือที่หอสมุดจัดทำเองในกรณีเห็นว่าหนังสือเล่มนั้น ๆ มีผู้ต้องการใช้มาก หนังสือจองนี้ตอนเปิดภาคเรียน จะพิมพ์ได้ตั้งแต่เวลา 20.30 น. และคืนในวันรุ่งขึ้นก่อน 12.30 น. ตอนปิดภาคเรียนพิมพ์ได้ตั้งแต่ 17.30 น. และคืนในวันรุ่งขึ้นก่อน 12.30 น. ถ้าไม่ส่งตรงตามกำหนดจะถูกปรับวันละ 5 บาทต่อ 1 เล่ม

วิธีจองหนังสือ ให้ผู้จองเขียนชื่อหนังสือเล่มที่ วันที่ เวลาจอง ชื่อผู้จอง ชั้น ลงในแบบฟอร์มที่หอสมุดได้เตรียมไว้ เมื่อได้รับหนังสือที่มีผู้จองคนมา เจ้าหน้าที่ก็จะส่งใบจองไปให้ผู้จอง แจ้งให้มารับหนังสือพร้อมกับใบจอง ในกรณีที่มีการจองซ้ำกัน ผู้จองก่อนมีสิทธิก่อน แต่อาจจะสละสิทธิหรือสลับกับผู้จองที่หลังก็ได้ แต่ต้องแจ้งให้เจ้าหน้าที่ทราบก่อน

หนังสือวารสารที่พิมพ์เกินกำหนด หอสมุดจะส่งไปทางไปรษณีย์ ถ้าเดือนเกินสามครั้ง และยังไม่นำส่งคืน หอสมุดจะตัดสิทธิการยืมชั่วคราว

บริการยืมระหว่างห้องสมุด หอสมุดจัดให้มีบริการยืมระหว่างห้องสมุดกับห้องสมุดประเภทเดียวกันในกรุงเทพมหานคร หอสมุดเป็นผู้ให้ยืมมากกว่าเป็นผู้ยืม

บริการถ่ายเอกสาร หอสมุดศิริราชเป็นแห่งแรกที่นำเครื่องถ่ายเอกสารมาใช้กิจการในห้องสมุด ครั้งแรกใช้เครื่อง Thermofax ต่อมาใช้เครื่อง 3 M ปัจจุบันใช้ Xerox 914 ซึ่งมีผู้นิยมใช้บริการมาก ค่าบริการสำหรับทางวิชาการ แผ่นละ 1.50 บาท แต่ถ้าไม่ใช่วิชาการจะคิดแผ่นละ 3 บาท บุคคลภายนอกก็ใช้บริการนี้ได้ แต่ต้องเสียค่าบริการแผ่นละ 3 บาทเช่นเดียวกัน นอกจากนี้ก็ยังติดต่อขอถ่ายเอกสารที่ไม่มีใน

ห้องสมุดที่ไม่สามารถหาได้ตามห้องสมุดในประเทศไปทีอื่นเคีย ญี่ปุ่น และสหรัฐอเมริกา แต่ประเทศที่คิดต่อมากที่สุด คือประเทศสหรัฐอเมริกา โดยห้องสมุดเป็นผู้ออกค่าใช้จ่าย แต่เมื่อได้รับบทความมาแล้วและใช้เสร็จแล้ว จะเก็บไว้ที่ห้องสมุดเพื่อให้บริการแก่ผู้อื่นต่อไป

บริการตอบคำถามช่วยการค้นคว้า ห้องสมุดจะให้ความช่วยเหลือในด้านการค้นคว้าบทความทางแพทย์ จากหนังสือวารสารและสิ่งพิมพ์อื่น ๆ ตลอดจนแนะนำการใช้หนังสือคู่มือช่วยการค้นคว้า ให้บริการรวบรวมบรรณานุกรมแก่ผู้ที่มาขอใช้บริการที่อยู่ในคณะ ามหาวิทยาลัยมหิดล และแพทย์ต่างจังหวัดซึ่งนิยมใช้บริการนี้มาก

บริการดัชนีวารสาร จะทำดัชนีวารสารทางแพทย์ทั้งภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ วิธีทำดัชนี บรรณารักษ์จะลงรายละเอียดในบัตรร่าง ชื่อผู้แต่ง ชื่อเรื่อง ชื่อวารสาร วัน เดือน ปี และ หน้า จะพิมพ์ดัชนีขึ้นสองบัตร คือบัตรผู้แต่งและบัตรหัวเรื่อง สำหรับบัตรหัวเรื่องจะใช้หัวเรื่องของห้องสมุดแพทย์แห่งชาติคืออเมริกัน แต่จะแปลเป็นภาษาไทยโดยแปลหรือทับศัพท์ พิมพ์หัวเรื่องควยตัวอักษรสีแดง แล้วนำบัตรไปเรียงในตู้บัตรรายการซึ่งแยกไว้ต่างหากจากบัตรรายการหนังสือ นอกจากนั้นยังได้พิมพ์รายชื่อบรรณารักษ์ที่ได้ทำดัชนีแล้วเป็นประจำเดือน และวางไว้ที่โต๊ะรับจ่าย เพื่อแจ้งให้ผู้ใช้บริการทราบ

บริการแสดงนิทรรศการ จัดทำนิทรรศการเนื่องในโอกาสต่าง ๆ ได้แก่นิทรรศการหนังสือใหม่ วารสารใหม่ ประวัติการแพทย์ ประวัติบุคคลสำคัญทางแพทย์ โดยบรรณารักษ์ผลัดเปลี่ยนกันจัด

บริการพิเศษ ได้แก่บริการส่งวารสารส่วนตัวให้แก่แพทย์เป็นรายบุคคล ส่งหนังสือให้แก่แผนกเพื่อทำเป็นหนังสือเชาแก่นักศึกษาแพทย์ นอกจากนี้ยังให้ความร่วมมือกับห้องสมุดคณะต่าง ๆ เพื่อจัดทำสมัครของวารสารที่มีอยู่ตามห้องสมุดต่าง ๆ นอกจากจะทำงานในส่วนของห้องสมุดศิริราชแล้ว หัวหน้าบรรณารักษ์ยังทำหน้าที่ให้ความช่วยเหลือตลอดจนให้คำแนะนำบรรณารักษ์ของห้องสมุดคณะและห้องสมุดอื่น ๆ ที่มาขอช่วยเหลือในด้านต่าง ๆ ด้วย เช่น ในเรื่องนโยบาย การคัดเลือก การจัด ตลอดจนงานด้านเทคนิคบริการอยู่เสมอ

ปัญหา

ในสมัยแรก ๆ หอสมุดมีปัญหาเช่นเดียวกับห้องสมุดอื่น ๆ แต่ด้วยความพยายามแก้ไขปัญหาคาววิธีการต่าง ๆ ตลอดมา ก็ทำให้ปัญหาต่าง ๆ เหล่านั้นลดน้อยลง ประกอบกับหอสมุดมีผลงานปรากฏออกมา ซึ่งแสดงให้เห็นการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพของบรรณารักษ์ จนทำให้เป็นที่พอใจของผู้บังคับบัญชา นอกจากนี้คณะที่ทุกสมัยก็ให้ความสนับสนุนในเรื่องห้องสมุดมาก ทำให้การดำเนินงานราบรื่นมาตลอด อย่างไรก็ตาม ห้องสมุดยังประสบปัญหาด้านบริหารเล็กน้อย คือ

ปัญหาตำแหน่งบรรณารักษ์ไม่ใช่ตำแหน่งอาจารย์ ปัจจุบันตำแหน่งบรรณารักษ์เป็นตำแหน่งบรรณารักษ์ตรี โท เอก ตามลำดับ การพิจารณาเลื่อนขั้นตำแหน่งไม่เทียบเท่าตำแหน่งอาจารย์ทำให้บรรณารักษ์ลาออกอยู่เสมอเมื่อใดงานดีและก้าวหน้ากว่าหรือที่ใครรับเงินเดือนมากกว่า ทำให้งานที่กำลังทำอยู่ต้องหยุดซังกไป ทำให้บรรณารักษ์คนอื่นต้องทำหน้าที่แทนจนกว่าจะได้บรรณารักษ์ใหม่มารับตำแหน่งที่ว่าง

ปัญหาบุคคลากร ขณะนี้หอสมุดต้องการบรรณารักษ์ตรี 1 คน มารับหน้าที่เรื่องโสตทัศนวัสดุของหอสมุด

ปัญหานักศึกษาแพทย์ไม่ให้เกียรติ หรือเคารพบรรณารักษ์เท่าที่ควร ปัญหานี้จะหมดไป ถ้าหากตำแหน่งบรรณารักษ์เป็นตำแหน่งอาจารย์

สำหรับงานทางด้านเทคนิคนั้น มีบรรณารักษ์วิชาชีพที่ได้รับการฝึกอบรมเป็นอย่างดี และมีจำนวนเพียงพอกับงาน หัวหน้าบรรณารักษ์ให้การสนับสนุนแก่บรรณารักษ์ทุกคนได้มีโอกาสไปศึกษาต่อทั้งในประเทศและต่างประเทศ มีการแบ่งสายงานอย่างมีระเบียบตรงกับความสามารถของแต่ละคน เอาใจใส่การทำงานของผู้ที่อยู่บังคับบัญชา และมีอุปกรณ์เกี่ยวกับงานทางเทคนิคอย่างเพียงพอ จึงทำให้งานของหอสมุดดำเนินไปด้วยดี ส่วนปัญหาด้านบริการนั้นมีบ้าง ซึ่งอาจแยกได้เป็นข้อ ดังนี้

ปัญหาแพทย์ นักศึกษาแพทย์ยืมหนังสือวารสารแล้วไม่ส่งตรงตามกำหนดเวลา ได้ทำการทวงถามโดยใช้วิธีส่งใบทวงทุกสัปดาห์ การทวงครั้งที่สามแล้วยังไม่นำส่งคืน บรรณารักษ์จะเขียนจดหมายติดตอเป็นการส่วนตัว แล้วถ้ายังไม่ได้อีก ก็จะตัดสิทธิการยืมชั่วคราวระยะเวลาหนึ่งจนกว่าจะนำหนังสือมาคืนครบหมดทุกเล่ม แพทย์หรือนักศึกษาแพทย์

บางคนไม่ติดต่อเลยและไม่ยอมเสียค่าปรับ จะแจ้งให้หัวหน้าภาควิชาและหัวหน้านักศึกษาแพทย์ทราบเพื่อทำการติดต่อเรื่องให้ ส่วนการส่งใบทวงแก่อาจารย์แพทย์ ปรากฏว่าทำได้ไม่สะดวก เนื่องจากบางคนติดสอนและดูแลคนไข้ แต่หอสมุดก็พยายามทุกวิถีทางที่ทำได้ให้คืนหนังสือคืน

ปัญหาแพทย์ประจำบ้าน แพทย์ฝึกหัด ย้ายไปประจำสถานที่อื่น หรือไปปฏิบัติงานต่างประเทศ และนักศึกษาแพทย์ปีที่สี่ ที่สำเร็จการศึกษาออกไปปฏิบัติงานโรงพยาบาลอื่นแล้วไม่คืนวารสารแกหอสมุด หอสมุดไม่สามารถติดต่อได้ บางครั้งติดต่อไม่สะดวก หรือทำการทวงถามไม่ทัน บรรณารักษ์แก้ปัญหาโดยพิมพ์รายชื่อแพทย์ นักศึกษาแพทย์ ที่ยังมีหนังสือติดค้างอยู่ส่งไปที่สำนักงานคณบดี ก่อนที่จะถึงกำหนดวันลาออกหรือวันเดินทาง เพื่อให้เจ้าหน้าที่จะได้ทำการติดต่อทวงถามได้อย่างรีบด่วน อย่างไรก็ตาม บางครั้งไม่ได้ผล เพราะเจ้าหน้าที่ไม่สามารถติดต่อกับแพทย์ผู้นั้นได้

ปัญหาแพทย์ นักศึกษาแพทย์ ทำหนังสือของหอสมุดหาย หรือหนังสือหายโดยไม่มีหลักฐานการยืม จากการสำรวจหนังสือประจำที่ทั้งภาษาไทยและภาษาต่างประเทศปรากฏว่าหนังสือที่หายโดยไม่มีหลักฐานการยืมประมาณปีละ 20 เล่ม สำหรับเล่มที่มีหลักฐานการยืม หอสมุดจะขอร้องใหญ่ทำหายทำการชดเชยตามกฎหมายที่หอสมุดวางไว้ ซึ่งก็ได้รับความร่วมมือด้วยดี

ส่วนวารสารเล่มปลีกที่มีผู้ทำหาย ส่วนมากผู้ทำหายยินดีชดเชยตามราคา มีส่วนน้อยไม่ยอมรับรู้ สำหรับกรณีเช่นนี้หัวหน้าบรรณารักษ์จะเป็นผู้ติดต่อชี้แจงให้ทราบถึงผลเสีย และขอความเห็นใจที่จะทำให้วารสารทองขาดตอนไปจนเสียประโยชน์ ขณะเดียวกันก็จะติดต่อขอบริจาคจากห้องสมุดอื่น ๆ ที่มีวารสารซ้ำกันหรือติดต่อไปที่ห้องสมุดในต่างประเทศ อีกวิธีหนึ่งที่ทำ คือจะทำหนังสือเวียนถึงแผนกต่าง ๆ แจ้งรายชื่อหนังสือวารสารที่หาย เพื่อขอความร่วมมือช่วยหาให้ ซึ่งบางครั้งก็ได้คืน

วิธีแก้ปัญหาหนังสือหาย ได้จัดเจ้าหน้าที่เฝ้าตรงทางเข้าออก เพื่อทำการตรวจสอบของก่อนที่ผู้ใช้จะออกจากหอสมุด และคิดตั้งเครื่องบังคับ (turn style) ตรงทางเข้าออกเพื่อความเรียบร้อยและเก็บสถิติไปด้วย

ปัญหาแพทย์ นักศึกษาแพทย์ ไม่เข้าใจวิธีการใช้หอสมุด แต่เดิมไม่มีการสอนวิธีใช้หอสมุดอย่างเป็นทางการ มีแต่เพียงการแนะนำบางหมู่ตามแต่จะมีผู้มาขอร่องทางหอสมุดก็ได้พยายามที่จะให้มีชั่วโมงการสอนอย่างเป็นทางการ เป็นเวลานานแต่ก็ไม่สำเร็จผล ฟังจะได้รับชั่วโมงการสอนมาเมื่อ 3 ปีนี้เอง โดยหัวหน้าบรรณารักษ์เป็นผู้บรรยาย สอนนักศึกษาแพทย์ปีที่ 1 เป็นเวลา 6 ชั่วโมง ในภาคแรกของการศึกษา มีการวัดผลโดยการสอบ แต่ไม่มีการให้คะแนน ปรากฏว่าได้ผลเป็นที่พอใจ

ปัญหานักศึกษาแพทย์ชายสูบบุหรี่ในห้องอ่านและในที่ลับตาเจ้าหน้าที่หอสมุด ทั้งกันบุหรี่ยึดตามพื้นห้อง บรรณารักษ์และเจ้าหน้าที่จะทำการตรวจสอบ เมื่อพบทุกครั้งจะขอร่องโทษเล็กน้อย ปรากฏว่ายังมีนักศึกษาแพทย์บางคนไม่ยอมให้ความร่วมมือ

ปัญหานักศึกษาแพทย์ทั้งชายและหญิงไม่ให้ความร่วมมือในการรักษาความสะอาดภายในหอสมุด โดยเฉพาะเครื่องสุขภัณฑ์ ทั้งที่เจ้าหน้าที่หอสมุดได้อำนวยความสะดวกเป็นอย่างดี¹

¹ สัมภาษณ์ อาจารย์ อุตัย ทุติยะโพธิ หัวหน้าบรรณารักษ์ 19 กุมภาพันธ์